

**OKUL ÖNCESİ DÖNEMDEKİ ÇOCUKLARDA
MOTOR GELİŞİMİ İLE İLGİLİ TÜRKİYE'DE
YAPILAN ÇALIŞMALARIN İNCELENMESİ**

Bıbınuer DİLİMULATI

**2021
YÜKSEK LİSANS TEZİ
ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ**

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Suzan ONUR YAMAN**

**OKUL ÖNCESİ DÖNEMDEKİ ÇOCUKLARDA MOTOR GELİŞİMİ İLE
İLGİLİ TÜRKİYE’DE YAPILAN ÇALIŞMALARIN İNCELENMESİ**

Bıbınuer DILIMULATI

**T.C
Karabük Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi Anabilim Dalında
Yüksek Lisans Tezi
Olarak Hazırlanmıştır**

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Suzan ONUR YAMAN**

**KARABÜK
Temmuz 2021**

Bıbinuer DILIMULATI tarafından hazırlanan “OKUL ÖNCESİ DÖNEMDEKİ ÇOCUKLARDA MOTOR GELİŞİMİ İLE İLGİLİ TÜRKİYE’DE YAPILAN ÇALIŞMALARIN İNCELENMESİ” başlıklı bu tezin Yüksek Lisans Tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Dr. Öğr. Üyesi Suzan ONUR YAMAN

.....

Tez Danışmanı, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon

Bu çalışma, jürimiz tarafından Oy Birliği ile Çocuk Gelişimi ve Eğitiminde Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir. 01/07/2021

Ünvanı, Adı SOYADI (Kurumu)

İmzası

Başkan : Doç.Dr. Özlem GÖZÜN KAHRAMAN (KBÜ)

.....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Suzan ONUR YAMAN (KBÜ)

.....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Asuman SALTAN (YÜ)

.....

KBÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu, bu tez ile Yüksek Lisans Tezi derecesini onamıştır.

Prof. Dr. Hasan SOLMAZ

.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

“Bu tezdeki tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak elde edildiğini ve sunulduğunu; ayrıca bu kuralların ve ilkelerin gerektirdiği şekilde, bu çalışmadan kaynaklanmayan bütün atıfları yaptığımı beyan ederim.”

Bıbınuer DİLİMULATI

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDEKİ ÇOCUKLARDA MOTOR GELİŞİMİ İLE İLGİLİ TÜRKİYE’DE YAPILAN ÇALIŞMALARIN İNCELENMESİ

Bibinuer DILIMULATI

**Karabük Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi Anabilim Dalı**

Tez Danışmanı:

Dr. Öğr. Üyesi Suzan ONUR YAMAN

Temmuz 2021, 94 sayfa

Hareket edip keşfetmek çocuk için bilgi edinme, dünyayı tanıma ve anlama becerilerinin temelini oluşturur. Hareket becerisi çocuğun kendisinin ve dünyayı tanımasının yanı sıra koordinasyon becerisini kazanmayı sağlayıp, özgüvenini geliştirmeye yardımcı olur. Okul öncesi dönemde en iyi iletişim yolu hareket etmek olup, motor becerilerin çoğu bu dönemde çocuklar tarafından kazanılır. Çocukların zihinsel, fiziksel, duygusal, sosyal ve dil gelişimlerinin en yüksek seviyede olduğu, hayatın ilk yıllarını içeren zaman dilimi okul öncesi dönemdir ki, bu dönemde eğitim alan çocuklar, sonraki hayatlarında kullanacakları

temel becerileri kazanmış olurlar. Bu yüzden okul öncesi dönemindeki çocukların motor gelişiminin araştırılması önemlidir. Bu kapsamda araştırmanın amacı, Türkiye’de okul öncesi döneminde çocuk gelişimi ile ilgili 2010-2020 yılları arası yapılmış lisansüstü tezleri ve yurtiçi hakemli dergilerde yayınlanmış makalelerinin düzeylerine, yöntemlerine, konularına, desenlerine, sonuç ve önerilerine göre analiz etmektir.

Sistematiik derleme deseni kullanılan araştırmada, okul öncesi dönemde normal gelişim gösteren çocuklarda motor gelişimi ile ilgili Türkiye’de 24 adet tez ve 20 adet makale incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda yüksek lisans düzeyinde yapılan çalışmaların doktora çalışmalarına göre daha fazla olduğu sonucuna varılmıştır. Okul öncesinde çocukların motor gelişimi ile ilgili çalışmaların en fazla 2020 yılında ve Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalındaki araştırmacılar tarafından yapıldığı gözlenmiştir. Araştırma konularının ince ve kaba motor becerileri üzerine yoğunlaştığı, motor gelişimini değerlendirmek için ölçek olarak en çok TGM-II Testi, desen olarak ön test–son test deneysel desen kullanıldığı tespit edilmiştir. Çalışmalarda daha çok oyun ve hareket gelişim programlarının motor gelişime olan etkisine yönelik sonuçlar vurgulanırken, okul öncesinde çocukların motor gelişimi ile ilgili farklı konu ve çalışma gurupları ile çalışmalar yapılması yönünde yoğunlaştığı gözlenmiştir.

Sonuç olarak, çalışmada okul öncesi dönemindeki çocukların motor gelişimi ile ilgili yapılacak çalışmalara yön vermeye ve katkı sağlamaya çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Çocuk, 3-4-5-6 yaş çocuk, Motor gelişim, Okul öncesi, Psikomotor gelişim, yurtiçi.

Bilim Kodu : 116001

ABSTRACT

M.Sc. Thesis

AN INVESTIGATION OF THE STUDIES ON MOTOR DEVELOPMENT OF PRESCHOOL CHILDREN IN TURKEY

Bibinuer DILIMULATI

**Karabük University
Institute of Graduate Programs
Department of Child Development and Education**

Thesis Advisor:

Asst.Prof.Dr.Suzan ONUR YAMAN

July 2021, 94 pages

Act and exploring is the foundation of the child's ability to acquire knowledge, recognize and understand the world. Movement skill helps the child to get to know himself and the world, as well as to gain coordination skills and improve self-confidence. In the preschool period the best way of communication for children is to act, and most of the motor skills are acquired in this period. Children's mental, physical, emotional, social, and language development is at the

highest level in this period, and the time of period that includes the first years of life is the pre-school period, in which children who receive education acquire basic skills that they will use in their later lives. Therefore, it is important to investigate the motor development of preschool children. In this context, the research aims to analyze the articles published in domestic peer-reviewed journals and postgraduate theses made between 2010-2020 on child development of the preschool period in Turkey and according to their levels, methods, subjects, patterns, results, and suggestions. In this study, in which the systematic review design was used, and 24 theses and 20 articles on motor development in children with normal development in the preschool period in Turkey were examined. As a result of the examination, it was concluded that the studies conducted at the master studies were more than the doctoral studies. It has been observed that most studies on the motor development of preschool children were carried out in 2020 and by researchers in the Department of Physical Education and Sports. It was determined that the research subjects focused on fine and gross motor skills, and the TGM-II Test was used mostly as a scale and the pretest-posttest experimental design was used as a design to evaluate motor development. While the results of the studies on the effect of play and movement development programs on motor development were emphasized, it was observed that they focused on working with different subjects and study groups related to the motor development of pre-school children.

As a result, the study tried to direct and contribute to the studies on the motor development of preschool children.

Key Word : Child, 3-4-5-6 Years old child, Domestic, Motor development, Pre-school, psychomotor development

Science code: 116001

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde, bana yol gösteren, bilgisini ve desteğini esirgemeyen, çalışmamın gerçekleştirilmesinde büyük katkıları bulunan güler yüzlü değerli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Suzan ONUR YAMAN'a, her zaman maddi ve manevi tüm desteklerini hissettiren, güç veren, cesaretlendiren, sevgi dolu yaklaşan melek annem Mihriban İBRAHİM'a, kıymetlim babam Dilmurat TUDAHUN'a ve canım kardeşlerime sonsuz teşekkür, sevgi ve saygılarımla...

İÇİNDİKİLER

Sayfa

KABUL.....	ii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	vi
TEŞEKKÜR.....	viii
İÇİNDİKİLER	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ	xiv
ÇİZELGELER DİZİNİ	xv
BÖLÜM 1	1
GİRİŞ ve AMAÇ	1
BÖLÜM 2	6
GENEL BİLGİLER	6
2.1. GELİŞİM.....	6
2.2. GELİŞİM İLE İLGİLİ KAVRAMLAR.....	6
2.2.1. Büyüme.....	7
2.2.2. Olgunlaşma	7
2.2.3. Öğrenme	8
2.2.4. Hazırbulunuşluk.....	8
2.3. MOTOR GELİŞİM	8
2.4. MOTOR GELİŞİM HEDEFLERİ	9
2.5. MOTOR GELİŞİM ALANLARI.....	9
2.5.1. Büyük Kas Motor Beceriler (Lokomotor Beceriler) Gelişimi.....	10
2.5.2. Küçük Kas Motor Beceriler(Manipülatif Beceriler) Gelişimi.....	10
2.5.3 .Denge (Stabilite) Becerilerinin Gelişimi:	11
2.6. MOTOR GELİŞİM KAVRAMLARI	12

2.6.1. Hareket.....	12
2.6.2. Motor beceri.....	12
2.6.3. Motor Kontrol.....	13
2.6.4. Motor Öğrenme	13
2.6.5. Motor Performans	13
2.6.6. Motor Gelişim.....	13
2.7. MOTOR GELİŞİM İLKELERİ	14
2.7.1. Gelişim Yönü.....	14
2.7.2. Büyüme Hızı.....	14
2.7.3. Farklılaşma ve Bütünleşme.....	15
2.7.4. Kritik Dönem Kavramı	15
2.7.5. Bireysel Farklılıklar	16
2.7.6. Beden Ölçüleri	16
2.7.7. Filogeni ve Ontogeni	16
2.8. MOTOR GELİŞİMİ DÖNEMLERİ	17
2.8.1. Refleksif Hareketler Dönemi (Doğum Öncesi – 1 Yaş).....	19
2.8.2. İlkel Hareketler Dönemi (0 – 2 Yaş)	22
2.8.3. Temel Hareketler Dönemi (2–7 Yaş)	25
2.8.4. Özelleşmiş-Spor Hareketler Dönemi (7 Yaş Üzeri)	28
2.9. OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE KAZANILAN MOTOR BECERİLER	28
2.9.1. Denge.....	28
2.9.2. Yakalama	28
2.9.3. Durarak Uzun Atlama.....	29
2.9.4. Tenis Topu Fırlatma	29
2.9.5. Koşu.....	30
2.9.6. Topa Ayakla Vurma	30
2.9.7. Sıçrama	31
2.9.8. Sekme	31
2.10. PSİKO-MOTOR YETENEKLER (MOTOR PERFORMANS).....	32
2.10.1. Dikkat	32
2.10.2. Kuvvet ve Güç	33
2.10.3. Denge.....	33

2.10.4. Sürat ve Tepki Hızı	34
2.10.5. Eş Güdüm (Koordinasyon)	34
2.10.6. Esneklik	35
2.10.7. Dayanıklılık	35
2.10.8. Hareket.....	35
2.11. BEBEKLİK VE OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE HAREKET GELİŞİMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	36
2.11.1. Ankara Gelişim Tarama Envanteri (AGTE).....	36
2.11.2. Alberta İnfant Motor Ölçeği	37
2.11.3. Bayley Bebeklik Gelişimi Ölçeği	37
2.11.4. Brigance Taramaları	38
2.11.5. Denver II Gelişimsel Tarama Testi.....	38
2.11.6. Erken Gelişim Evreleri Ölçeği (Ages and Stages Questionnaire)	39
2.11.7. Gazi Erken Çocukluk Gelişimi Değerlendirme Aracı	39
2.11.8. Motor Performans Testi.....	40
2.11.9. Ohio State Üniversitesi Büyük Kas Motor Gelişim Değerlendirmesi..	40
2.11.10. Okul Öncesi Çocukların Motor Performansları Değerlendirme Testi	41
2.11.11. Peabody Motor Gelişim Ölçeği II.....	41
2.11.12. Portage Erken Çocukluk Dönem Eğitim Programı Kontrol Listesi ...	41
2.12. MOTOR GELİŞİMİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER	42
2.12.1. Doğum Öncesi Etmenler	43
2.12.2. Doğum Sırası	43
2.12.3. Doğum Sonrası Etmenler.....	43
2.13. MOTOR GELİŞİMİ ETKİLEYEN NEDENLER, BAZI ARAŞTIRMACILAR TARAFINDAN AŞAĞIDAKİ ŞEKİLDE SIRALANIR	43
2.13.1. Hazırbulunuşluk.....	43
2.13.2. Motivasyon	44
2.13.3. Hareketi Yapmak	44
2.13.4. Dikkat ve Model Alma	45
2.13.5. Geribildirim	45

	<u>Sayfa</u>
BÖLÜM 3	46
GEREÇ VE YÖNTEM	46
3.1. Araştırmanın Deseni.....	46
3.2. Verilerin Seçilme Ölçütleri	47
3.3. Verilerin Tarama Süreci	47
3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi	47
3.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	48
 BÖLÜM 4	 49
BULGULAR.....	49
4.1. OKUL ÖNCESİ DÖNEMDEKİ ÇOCUKLARDA MOTOR GELİŞİMİ İLE İLGİLİ TÜRKİYE’DE YAPILMIŞ OLAN TEZLER	 49
4.1.1. Lisansüstü Tezlerin Düzeyleri	49
4.1.2. Lisansüstü Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı.....	50
4.1.3. Lisansüstü Tezlerin İllere Göre Dağılımı	51
4.1.4. Lisansüstü Tezlerin Anabilim Dallarına Göre Dağılımı.....	52
4.1.5. Lisansüstü Tezlerin Konuları.....	53
4.1.6. Tezlerdeki Hipotezler	54
4.1.7. Lisansüstü Tezlerin Kullandığı Ölçekler	55
4.1.8. Lisansüstü Tezlerin Çalışma Grupları	56
4.1.9. Lisansüstü Tezlerin Desenlerine göre dağılımı	57
4.1.10. Lisansüstü Tezlerin Bulgularından Elde Edilen Önemli Sonuçlar	59
4.1.11. Lisansüstü Tezlerin Sonuçlarından Çıkan Öneriler Dağılımı.....	61
4.2.OKUL ÖNCESİ DÖNEMDEKİ ÇOCUKLARDA MOTOR GELİŞİMİ İLE İLGİLİ TÜRKİYE’DE YAPILMIŞ VE HAKEMLİ DERGİLERDE YAYINLANMIŞ MAKALELER	 63
4.2.1. Makaleler	63
4.2.2. Makalelerin Yıllara Göre Dağılımı.....	66
4.2.3. Makalelerin Konularına Göre Dağılımı	66
4.2.4. Hakemli Dergilerde Yayınlanmış Makalelerin Önemli Sonuçları	68

	<u>Sayfa</u>
BÖLÜM 5	70
TARTIŞMA	70
BÖLÜM 6	76
SONUÇ VE ÖNERİLER	76
6.1. SONUÇLAR	76
6.2. ÖNERİLER	78
KAYNAKLAR	80
ÖZGEÇMİŞ	94

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 2. 1. Gallahe'nin piramit modeli.....	18
Şekil 2. 2. Gallahue'nin kum saati modeli.....	18
Şekil 4. 1. Lisansüstü tezlerin düzeylerine göre dağılımı	50
Şekil 4. 2. Lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı.....	51
Şekil 4. 3. Lisansüstü tezlerin illere göre dağılımı.....	52
Şekil 4. 4. Lisansüstü tezlerin anabilim dallarına göre dağılımı	53
Şekil 4. 5. Lisansüstü tezlerin konularına göre dağılımı.....	54
Şekil 4. 6. Lisansüstü tezlerin hipotezlere göre dağılımı	55
Şekil 4. 7. Lisansüstü tezlerde kullanılan ölçme araçlarına göre dağılımı.....	56
Şekil 4. 8. Lisansüstü tezlerin çalışma gruplarına göre dağılımı	57
Şekil 4. 9. Lisansüstü tezlerin desenlerine göre dağılımı.....	58
Şekil 4. 10. Lisansüstü tezlerin sonuçlarından çıkan önerilerin dağılımı	61
Şekil 4. 11. Makalelerin yıllara göre dağılımı.....	66
Şekil 4. 12. Makalelerin konulara göre dağılımı.....	67

ÇİZELGELER DİZİNİ

Sayfa

Çizelge 4. 1. Lisansüstü tezlerin bulgularından elde edilen önemli sonuçlar	59
Çizelge 4. 2. Lisansüstü tezlerin bulgularından elde edilen önemli sonuçlar (Devamı)	60
Çizelge 4. 3. Lisansüstü tezlerin bulgularından elde edilen önemli sonuçlar (Devamı)	60
Çizelge 4. 4. Okul öncesi dönem çocuklarda motor gelişimi ile ilgili türkiye'de yapılmış hakemli dergilerde yayınlanmış makaleler	63
Çizelge 4. 5. Makaleler (Devamı)	64
Çizelge 4. 6. Makaleler (Devamı)	65
Çizelge 4. 7. Hakemli dergilerde yayınlanmış makalelerin önemli sonuçları	68
Çizelge 4. 8. Hakemli dergilerde yayınlanmış makalelerin önemli sonuçları	69

BÖLÜM 1

GİRİŞ ve AMAÇ

Yapısal ve fonksiyonel olarak farklı karmaşıklık düzeylerinde organize olan insan vücudundaki yapı ve fonksiyonlar birbiriyle son derece ilişkilidir. Canlılarda hareket kas, kemik ve eklemin bir bütün olarak çalışmasıyla meydana gelir. İnsanın en ayırt edici özelliği, dik durmaya uyum sağlaması ve iki ayağı üzerinde hareket edebilmesidir (Yaman, 2021). İnsanların, yaşamlarını daha sağlıklı ve kaliteli olarak devam ettirebilmeleri için harekete ihtiyaçları vardır. Çocuğun yaşamın ilk yıllarında edindiği hareket becerileri daha sonraki yıllarda edinilmesi beklenen hareketlerin esasını oluşturur (Boz ve Aytar, 2012). Temel motor beceriler, gelişmiş spor becerilerinin temelini oluşturur. Bu beceriler sadece özel spor becerilerini değil, günlük yaşamda bireylerin hareketlerini de etkilediği için gelişim döneminde özellikle de yaşamın ilk yıllarında ortaya çıkar. Bu nedenle okul öncesi ve okul çağındaki bireylere özel ilgi gösterilmeli, aksi takdirde bu becerilerde gerekli olan gelişmiş aşamalar olmadan, sadece spor becerilerinde değil, aynı zamanda ileriki yıllarda söz konusu becerilerin geliştirilmesinde de sorunlar yaşanır (Sheikh vd., 2011).

Motor gelişim anne karnında başlayan ve doğumdan sonra değişik dönemlerde farklı nitelik ve niclikle gelişme gösteren bir süreci kapsarken, çocukların gelişim ve büyümesinde tamamlayıcı bir parça olduğundan çocukların eğitiminde desteklenerek uygun bir bakış açısı içinde ele alınmalıdır. Çocuklarda hareket kabiliyeti yaşamlarının mühim parçalarından biridir. İnsan bedenindeki gelişim ve büyümenin en hızlı olduğu ve bedenini çevresel faktörlerden en çok etkilendiği dönem çocukluk dönemdir. Algı ve motor, öğrenme yoluyla motor beceri gelişimini sağlayan çocuklarda, psiko-motor gelişim hem yaş ile ilgilidir hem de yaşa bağlı değildir. Birey bilinçli hareket edebilme yeteneğini kontrol edilebildiği sürece hem hareket

yeteneği gelişir hem de daha karmaşık etkili yeni hareket, becerileri üretmek üzere bir araya gelirler (Ataçocuğu ve Gülbeyaz, 2019).

Çocuğun motor gelişim süreci, reflekslerle başlar ve yüksek düzeyde eşgüdömlü motor becerilerle sonuçlanır. Normal gelişen bir çocukta hareket becerileri, fiziksel büyümeyle ve sinir sisteminin gelişmesiyle ortaya çıkar (Boz ve Aytar, 2012)

Yapılan çalışmalarda, okul öncesi dönemde verilen eğitimin çocuk gelişimi üzerinde uzun süreli etkilerinin olduğu ve bu eğitimin kalitesinin ehemmiyetli olduğu gösterilmiştir (Vural ve Kocabas, 2016). Okul, öncesi dönemde eğitim alan çocukların almayanlara oranla psiko-motor gelişim bakımından daha yüksek skorlara sahip oldukları gözlenmiştir ve okul, öncesi eğitimin psiko-motor gelişimde yararlı bir etkisinin olduğu saptanmıştır (Kök vd., 2005). Bu dönemde çocuğun karşılaştığı bütün imkânlar, kalıtsal özellikleri kadar mühimdir (Argon ve Akkaya, 2008). Motor beceriler, özellikle okul öncesi yıllarda, toplam gelişim sürecinin ayrılmaz bir parçasıdır (Giagazoglou vd., 2007). Motor becerilerin çoğu okul öncesi dönemde çocuklar tarafından kazanılır (Singh vd., 2015). Okul öncesi yıllar, daha sonraki yaşamda fiziksel olarak aktif bir yaşam tarzının ön koşulu olan temel motor becerilerin geliştirilmesi açısından kritik bir öneme sahiptir (Iivonen, vd., 2011, Vlachos vd., 2014, Zeng vd., 2017). Araştırmalar gösteriyor ki okul öncesi dönemde çocukların değişik programlarla ve aktivitelerle takviye edilerek gelişime açık olan motor gelişim desteklenebilir. Çocukların ince ve kaba motor becerileri edinmeleri için mühim olan okul öncesi dönemde bu gelişimleri ölçmek, değerlendirmek hem de bu konuyla ilgili önerilerde bulunmak gereklidir (Ulutaş vd., 2017). Anaokulunda kalış süresinin okul öncesi dönem çocuklarının motor becerileri ve öz bakım becerilerini etkilediği görölmüştür. Bunu yanı sıra, çocukların motor becerileri ile öz bakım becerileri ve alt ölçekleri arasında pozitif yönde istatistiki olarak anlamlı bir, ilişki saptanmıştır. Motor beceriler arttıkça öz bakım becerilerinin de arttığı gözlenmiştir. (Sezici ve Akkaya, 2020).

Okul öncesi dönem çocukların zihinsel, fiziksel, duygusal, sosyal ve dil gelişimlerinin en hızlı olduğu, hayatlarının ilk senelerini içeren zaman dilimi olduğundan bu dönemde eğitim alan çocuklar, sonraki hayatlarında kullanacakları esas becerileri kazanmış olurlar (Canbeldek ve Erdoğan, 2016; Vural ve Kocabas, 2016, Demirler ve Arı, 2018;). Bu dönem, bireysel farklılıkları dikkate alan, var olan kabiliyet ve becerileri keşfedip gelişmesini sağlayan, çocuğun toplumda daha sağlıklı bir yerde olmasını belirleyen ve topluma uyum sağlamasını kolaylaştıran programlı ve sistemli bir eğitim süreci olarak belirtilebilir (Durukan vd., 2016). Bunun yanı sıra büyüme gelişme gösteren çocuğun fiziksel açıdan aktif olmasına, kas koordinasyonunu yaşıyla uyumlu olarak düzenleyebilmesine imkân sağlar (Canbeldek ve Erdoğan, 2016). Erken çocukluk döneminde çocuğun çevresi önce aile sonra okul öncesi eğitim kurumları olduğundan bu okul öncesi eğitimin çocuğun hayatında kritik öneme sahip bir süreç olduğunu göstermektedir (Vural ve Kocabas, 2016). Okul, öncesi, eğitimin amacı; çocukların zihinsel, duygusal, bedensel gelişimi, iyi alışkanlıklar, edinmesi ve ilköğretime, hazırlanmasına yardımcı olmaktır (Baran vd., 2007).

Günümüz çocuklarının okul öncesi ortamlarda geçirdikleri büyük zaman dilimi dikkate alındığında, bunların çocukların motor gelişimi için önemi açıktır. Yeterli ekipman ve uygun bakımın yanı sıra yaş grubu için özel bir pedagojik metodolojiye sahip okul öncesi merkezleri, çocukların motor becerilerinin uygun gelişimi için daha fazla imkan sağlar (Kambas, 2010).

Okul öncesi dönemi, çocuğun bütün gelişimlerine yardım ettiği gibi, gelişimlerini hızlandırma yönünden ve hareket becerilerine en kalıcı ve olumlu katkıların yapılabileceği yönünden de oldukça önemli ve kritiktir. Bu sebeple çocuğun, okul öncesi eğitim yıllarında verimli çevre uyarıcıları ile desteklenmesi, onun tüm gelişimlerine yardım edebilecek öğrenme ortamlarının oluşturulması lazımdır (Kök vd., 2005; Durukan vd., 2016). Okul öncesi dönemdeki çocukların öğrenme performansını ve motor becerilerini geliştirmek için okul öncesi çocuklara uygun bir hareket etkileşimli oyun tabanlı öğrenme (GIGL) yaklaşımını uygulayan araştırmada sonuçlar, GIGL yaklaşımını kullanan katılımcıların geleneksel etkinlik oyunu temelli

öğrenme yaklaşımını kullananlara göre daha iyi öğrenme performansı ve motor becerileri sergilediğini gösterdi (Hsiao ve Chen, 2016).

Erken çocukluk dönemi, okul öncesi dönemin dâhil olduğu temel hareket becerilerinin edinildiği mühim dönemdir. Kaba motor beceriler, temel hareket becerilerinden olup, fonksiyonel aktivitelerin, oyun ve sosyalleşmenin esasını oluşturur ve daha ileri yaşlardaki çocuklarda spor ve yeterlik için gerekli olan karmaşık hareket becerilerini desteklediği için çocuk gelişimi için esas özelliktedir (Karatel ve Bulut, 2019). Yaratıcı bir hareket programının okul öncesi çocukların kaba motor becerileri üzerindeki etkilerini araştırmak amacıyla yapılan araştırmada kaba motor becerilerde yaratıcı hareket programına katılan öğrencilerin, kontrol grubundakilere göre anlamlı derecede yüksek puan aldıklarını göstermiştir (Wang, 2004).

Literatürler tarandığında okul öncesi çocukların motor gelişimiyle ilgili yapılan çalışmaları araştırıp özetleyen bir araştırmanın olmadığı gözlenmektedir. Bu nedenle bu çalışmada, sistematik, derleme yoluyla okul öncesinde çocukların motor gelişimi ile ilgili yapılmış çalışmaların genel Çizelgesi çıkarılmaya çalışılmıştır. Böylelikle, okul öncesinde çocukların motor gelişimi ile ilgili yapılmış çalışmaların konularından sonuçlarına kadar bilgi toplanarak literatüre bir katkıda bulunulacağı öngörülmektedir.

Bu araştırmanın amacı okul öncesi dönemdeki çocuklarda motor gelişimi ile ilgili ülkemizde yapılan çalışmaları inceleyerek, hangi konular üzerinde yoğun çalışmalar yapıldığını ve hangi konularda çalışma yapılmadığını belirlemek ve daha sonra bu konuda yapılacak olan çalışmalara bir kaynak oluşturmaktır.

Türkiye’de okul öncesi dönemdeki çocukların motor gelişimi ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin çeşitli değişkenler bakımından incelenmesi için bu araştırmada, 2010-2020 yılları arasında yayınlanmış lisansüstü tezleri ve makaleleri incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Okul, öncesi dönemdeki çocukların motor gelişimi ile ilgili Lisansüstü tezlerin düzeylerine (yüksek lisans ve doktora) göre dağılımı nasıldır?

2. Okul, öncesi dönemdeki çocukların motor gelişimi ile ilgili Lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı nasıldır?
3. Okul, öncesi dönemdeki çocukların motor gelişimi ile ilgili Lisansüstü tezlerin illere göre dağılımı nasıldır?
4. Okul, öncesi dönemdeki çocukların motor gelişimi ile ilgili Lisansüstü tezlerin anabilim dallarına göre dağılımı nasıldır?
5. Okul öncesi dönemdeki çocukların motor gelişimi ile ilgili lisansüstü tezlerin konularına (motor gelişim alanlarına) göre dağılımı nasıldır?
6. Tezdeki hipotezlere (motor gelişimi etkileyen ve destekleyen) göre tezlerin dağılımı nasıldır?
7. Okul öncesi dönemdeki çocukların motor gelişimi ile ilgili lisansüstü tezlerde kullanılan ölçme araçları nelerdir ve dağılımı nasıldır?
8. Okul öncesi dönemdeki çocukların motor gelişimi ile ilgili lisansüstü tezlerde çalışma gurubunu kimler oluşturmuştur?
9. Okul, öncesi dönemdeki çocukların motor gelişimi ile ilgili lisansüstü tezlerin kullanılan araştırma desenleri nelerdir?
10. Lisansüstü tezlerin bulgularından elde edilen önemli sonuçlar nelerdir?
11. Lisansüstü tezlerin sonuçlarından çıkan öneriler nelerdir?
12. Okul, öncesi dönemdeki çocukların motor gelişimi ile ilgili makalelerin yıllara göre dağılımı nasıldır?
13. Okul, öncesi dönemdeki çocukların motor gelişimi ile ilgili makalelerin konularına (motor gelişim alanlarına) göre dağılımı nasıldır?
14. Makalelerin bulgularından elde edilen önemli sonuçlar nelerdir?

BÖLÜM 2

GENEL BİLGİLER

2.1. GELİŞİM

Gelişim, organizmanın döllenmesinden başlayarak dil, fiziksel, duygusal ve bilişsel açıdan belirli şartları olan nihai aşamasına erişinceye dek daimi ilerleme gösteren farklılaşmasıdır. Bir süreç olan gelişim; öğrenme, deneyim, olgunlaşma neticesinde kişide gözlenen düzenli ve daimi farklılaşmalar olarak da açıklanabilir (Gümüşdağ ve Yıldırım, 2020).

Gelişim, büyüyen bir organizmanın dokularının bünyesinde, biyokimyasal bileşiminde meydana gelen farklılıklar neticesinde olgunlaşması ve biyolojik işleyişinin değişmesi olarak tanımlanmaktadır (Özyürek, 2015). Gelişim kavramı, organizmada biyolojik, sosyal, duygusal ve zihinsel alanlar değişik alanlarda meydana gelen, kalıtım ve çevreyle etkileşimler neticesinde bireyin dünyaya uyumunu arttıran düzenli ve daimi değişimler bütünü olarak açıklanabilir (Tunçeli ve Zembat, 2017). Çocuk organizması sürekli büyüme ve gelişim süreci içerisinde (Yalçın, 2020).

2.2. GELİŞİM İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

Gelişimle ilgili kaynaklara bakıldığında birçok boyutu bulunduğu ve bu boyutlara bağlı kavramların oldukça fazla olduğu görülmektedir. Gelişim alanlarının tümünde olduğu gibi özellikle fiziksel ve motor gelişim kapsamı içinde büyüme, olgunlaşma,

öğrenme ve hazırbulunuşluk kavramları göze çarpmaktadır (Gümüşdağ ve Yıldırım, 2020).

Gelişim, birbiriyle ilişkili olgunlaşma, fiziksel büyüme ve öğrenme süreçlerinden kaynaklanır ve genetik ve çevresel adaptasyonda gözlemlenebilir. Olgunlaşma, embriyodaki organ farklılaşması, sinir liflerinin miyelinasyonu ve birincil ve ikincil kemikleşme merkezlerinin ortaya çıkması sırasında meydana gelen fiziksel değişikliklerde genetik olarak gelişime rehberlik eder. Büyüme, ergenlik döneminde yüz ve vücut büyümesinde dramatik değişiklikler meydana geldiğinde görüldüğü gibi, fiziksel boyut ve şekil değişikliklerinin meydana geldiği süreçtir. Uyum ise vücudun çevresel uyaranlara verdiği tepkidir. Bir kas, kuvvet antrenmanı ile toplu olarak artar, bağışıklık sistemi bir patojene maruz kaldığında antikor üretir, kemikler bir kırılmadan sonra iyileşir. Tüm bu süreçler adaptasyonu göstermektedir (Cech ve Martin, 2012).

2.2.1. Büyüme

Canlı organizmaların temel özelliği olan büyüme gelişmenin etkin bir süreci olup doku ve organların gelişmesini içerir. Hücrelerin, büyümesi ve çoğalmasının sebep olduğu hareket ebatlarındaki artış olarak da açıklanır. Büyüme, kişinin bedeninde ve her bölümünde olgunlaşma süresi boyunca ortaya çıkan büyüklük artışıdır. Vücudun yalnızca boy, kilo ve hacim olarak artması olup vücudun farklı organlarında farklı hızlarda meydana gelebilir (Aydoğan, 2015; Tunçeli ve Zembat, 2017; Gümüşdağ ve Yıldırım, 2020).

2.2.2. Olgunlaşma

Olgunlaşma, genlerimiz tarafından belirlenen, kontrol edilen ve öğrenme deneyimlerinden bağımsız ortaya çıkan bir büyüme sürecidir. Bireyin daha yüksek fonksiyon seviyelerine ulaşmasını sağlayan nitelikli farklılıkları içerir. Organizmanın büyüyerek kendisinden beklenen bir işi gerçekleştirebilecek seviyeye ulaşma sürecidir (Aydoğan, 2015; Tunçeli ve Zembat, 2017; Gümüşdağ ve Yıldırım, 2020;).

2.2.3. Öğrenme

Kişinin çevresiyle belli seviyedeki etkileşimleri neticesinde davranışlarında ortaya çıkan farklılıklar olarak tanımlanan öğrenme, gelişimin olabilmesi için büyüme ve olgunlaşmaya ek olarak gereken diğer bir kavramdır. Davranışlarda (düşünsel, duyuşsal ve psikomotor) bir değişimin varlığı ve bu davranışların kalıcı olması yanı sıra çevresel etkileşimle meydana gelmesi öğrenmenin var olduğu anlamına gelir (Aydoğan, 2015; Tunçeli ve Zembat, 2017; Gümüşdağ ve Yıldırım, 2020;).

2.2.4. Hazırbulunuşluk

Hazırbulunuşluk, belirli bir öğrenme eylemini ortaya çıkarabilmek için zihinsel, sosyal, duyuşsal ve bedensel olarak hazır olma durumu şeklinde açıklanabilir. Hazırbulunuşluk, olgunlaşma ve öğrenmenin etkileşiminin bir sonucudur. Biyolojik olgunlaşmanın yanında, öğrenmenin gerçekleşmesi ve desteklenmesi için uygun olarak düzenlenmiş çevresel faktörleri kapsar. Yeni bir şey öğrenirken, kişinin daha önceden sahip olduğu bütün özellikleri içine alır. Yeni öğrenme durumunda etkili olan faktörler kişinin yaşı, olgunluk düzeyi, tutumu, motivasyonu, gelişimi ve sağlık durumudur (Aydoğan, 2015; Tunçeli ve Zembat, 2017; Gümüşdağ ve Yıldırım, 2020;).

2.3. MOTOR GELİŞİM

Motor kelimesi ‘hareket’ anlamındadır. Her birey fiziksel olarak gelişmeye, henüz anne karnındayken başlar. Doğduktan sonra da bu gelişme artarak sürer. Refleks olan hareketlerin bazıları yaşam boyunca sürerken, bazıları organların zamanla bilinçli olarak, kullanılması ile yerini motor becerilere bırakır (Yalçın, 2020; Gümüşdağ ve Yıldırım, 2020).

Fiziksel olarak büyümeyle birlikte merkezi sinir sisteminin gelişmesiyle organizmanın istemli hareketliliği motor gelişim olarak adlandırılır. Bu süreç temelinde hareket olan becerilerin edinilmesini kapsar ve doğum öncesinde başlayıp yaşam boyu gerçekleşir. Büyüyen ve gelişen vücutla birlikte hareketler de gelişim

göstermektedir. Hareketler birdenbire değil, belirli bir düzen ile ortaya çıkar (Özyürek, 2015). Kısaca motor gelişim, düzenli bir sıra takip eder (Yalçın, 2020).

Motor gelişim, yaşam süresi boyunca yaşanan motor davranıştaki değişikliktir. Motor gelişimin süreci ve ürünü yaşla ilgilidir ve motor gelişimin çalışması biyoloji ve psikolojide köklere sahiptir. Tipik olarak motor gelişim araştırmacıları, aynı görevi yerine getiren farklı yaşlardaki bireyleri inceler, yaş farklılıklarını performans açısından tanımlar ve bebeklerin, çocukların, gençlerin, yetişkinlerin ve daha yaşlı yetişkinlerin motor performansını değerlendirmek için yaşa uygun standartlar önerir (Cech ve Martin, 2012).

2.4. MOTOR GELİŞİM HEDEFLERİ

Motor gelişimi hem bir süreç hem de bir üründür. Motor gelişim süreci, motor kontrolü ve motor öğrenmeyi gerektirir. Hareket, duyu tarafından yönlendirilir ve duyu geribildirim ile değiştirilir. Motor gelişimin hedefleri, hareket ettirenin avantajı için kullanılabilecek işlevsel sinerjiler elde etmek, yetkin bir hareket ettiren olmak, etkili bir hareket ettiren olmak, hareketi içsel ve dışsal taleplere uyarlamak ve son olarak görev hedeflerine ulaşmaktır. Hareket, keşfetmeye, algılama sağlamaya, seçimler yapmaya ve beceriler edinmeye izin verir (Cech ve Martin, 2012).

2.5. MOTOR GELİŞİM ALANLARI

“Motor”, hareket veya kas hareketleriyle ilgili olarak tanımlanır. Motor, becerileri, kaba ve ince motor beceriler olarak sınıflandırabiliriz. "Kaba, motor beceriler", tüm vücudun büyük fiziksel hareketlerini ifade eder. Öte yandan, "ince motor beceriler" özellikle eller ve parmaklardaki hareketler gibi daha küçük hareketler anlamına gelir. İnce motor hareketler, okul öncesi çocuklar için kaba motor hareketlere kıyasla daha zordur (Singh vd., 2015).

Hareketlerin kaba motor kas becerileri (lokomotor beceriler), ince motor kas becerileri (manipülatif beceriler) ve denge/kararlık (stabilite) becerileri olmak üzere üç ana kategorisi vardır.

2.5.1. Büyük Kas Motor Beceriler (Lokomotor Beceriler) Gelişimi

Kaba motor beceriler hareketin yapı taşları olup lokomotor, nesne manipülasyonu ve stabilite becerilerinden oluşur. Bu beceriler atlama, koşma, tekmelemeyi içerir ve sağlıklı gelişim yörüngelerinin desteklenmesi ve sürdürülmesinde kritik öneme sahiptir (Veldman vd., 2019).

Büyük kas motor becerilerin amacı, hareket etmek yani yer değiştirmektir. Büyük kas motor beceriler, basitten karmaşığa doğru ilerleyen bir süreçte oluşmaktadır. En temel büyük kas motor beceriler emekleme, yürüme, atlama ve koşmadır. Daha sonra tırmanma, yuvarlama, sıçrama, sekme ve zıplama gelir. Her hareket başka bir hareketle birleşerek yeni bir hareket meydana getirir (Pekdoğan, 2021). Aynı zamanda ‘kaba, motor becerileri’ veya ‘geniş, kasların kullanılması’ olarak da adlandırılmaktadır (Yalçın, 2020). Büyük kas motor gelişimini, destekleyici koşma, yürüme, sıçrama, sürünme, tırmanma, atlama gibi fiziksel güç gerektiren etkinlikler çocukların dolaşım, solunum, sindirim, boşaltı sistemlerini de etkilemektedir (Özyürek, 2015).

Büyük kas motor gelişimi açısından okul öncesi dönem çocuklarında üst ve alt beden koordinasyonu artar. Örneğin; 3-4 yaşındaki bir çocuk, vücudunun üst tarafını esnetip zıplayabilirken 4-5 yaşlarındaki bir çocuk, vücudunu kontrol ederek ağırlığını öne verir ve elindeki topu karşı tarafa atabilir. Bu yıllarda kaba, motor becerilerin ortaya çıkmasına neden olan kaslar, ince motor becerilerin ortaya çıkmasına neden olan kaslara nazaran daha çok gelişir. Motor gelişim becerilere ilişkin yeterliliklerin zamanla adım adım incelmesi ya da zarifleşmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır. Okulöncesi yıllarda kaba motor kasların gelişmesi ile gelişen ve artan kaba motor beceriler neticesinde çocukların hareketlilik düzeyi oldukça artar (Özyürek, 2015).

2.5.2. Küçük Kas Motor Beceriler(Manipülatif Beceriler) Gelişimi

Küçük kas hareketleri, eli ve ayağı kullanma kabiliyetini ve nesne kontrol kabiliyetini (manipülatif beceri) içerir. İçten dışa gelişim ilkesine göre, manipülatif

becerilerin gelişimi lokomotor becerilerin gelişimini izlemektedir. İnce motor beceriler bir nesneyi avuç içine alarak kaba bir şekilde tutmaktan işaret ve başparmağını bir araya getirerek ince bir biçimde tutma yetisinin edinilmesine doğru ilerleme gösterir (Özer ve Özer, 2016). Kavrama, Tutma, kesme, yırtma, yazma, yapıştırma, çizme gibi, eli ve ayağını kullanabilme, becerileri ile nesne, becerilerini içerir (Yalçın, 2020). Araştırmalar, çocukların erken dönem ince motor becerilerinin bilişsel, matematiksel, okuma ve dil gelişimi için önemine işaret etmektedir (Suggate vd., 2017).

İnce motor beceriler açısından okul öncesi dönem çocukları, ellerini ve parmaklarını daha eş güdümlü kullanmaya başlarlar. İnce motor becerilerdeki eş güdüm, çocukların öz bakım becerilerinin kazanılmasına da yardımcı olur. Örneğin; parmaklarıyla küçük nesneleri toplayan, ipe bocuk dizen bir çocuk giysilerdeki düğmeleri ilikleyip çözebilir (Özyürek, 2015).

2.5.3 .Denge (Stabilite) Becerilerinin Gelişimi:

Bütün hareketlerde önemli olan denge, belli bir alan içerisinde bir hareketi devam ettirmektir. Denge, hareketleri, bulunduğu yerde bir konumu korumayı içerir. Çocuk bütün hareketlerinde, dengeyi devam ettirme, yeniden kazanma, kaybetme ve kabiliyetindedir (Özer ve Özer, 2016).

İki yaşından sonra çocuk, yerdeki bir nesneyle oynamak veya dinlenmek için dengesini sağlayarak çömelebilir ve elleriyle destek almadan tekrar ayakları üzerine kalkabilir. Üç yaşına gelen çocuk, merdiven basamaklarını tutarak ve her bir basamakta iki ayağını aynı yere getirerek dengesini korumak için güvenle merdivenlerden inip çıkabilir. Dengesini kaybetmeden ileri doğru dümdüz koşar. Üç tekerlekli bir bisiklete oturarak ve gidonu rahatlıkla idare eder; ancak pedalı kullanamadığından, bisikleti ilerletmek için ayaklarını kullanır. Parmak uçlarında durma ve yürüme hareketini yapabilir. Kendisine gösterildiğinde kısa bir süre tek ayak üzerinde kalabilir. Dört yaşında bir çocuk tek ayak üzerinde 3-5 saniye durup daha çok kullandığı ayağı üzerinde zıplayabilir. Beş yaşında bir çocuk, ince, bir çizgi üzerinde rahatlıkla yürüyebilir. Ayaklarını değiştirerek zıplayabilir. Her iki ayak üzerinde 8-10 saniye durabilir. Stabilite duygusu yedi yaşında yeterince geliştiğinden

futbol oynayıp, ok atabilir ve artık stabilite yeteneğini bireysel olarak belli bir branşa yönlendirebilir (Akınbay, 2014).

2.6. MOTOR GELİŞİM KAVRAMLARI

Hareket, motor beceri, motor kontrol, motor öğrenme, motor performans ve motor gelişim motor gelişimiyle ilgili kavramlardır.

2.6.1. Hareket

Hareket, duyuların ifade edildiği, sözlü ve el kol hareketleriyle iletişim kurulan alanı kontrol eden ve biyolojik bağımsızlığın elde edildiği yaşamın temel bir özelliğidir (Dimitrijevi ve Bjelakovi, 2004). Hareket vücudun herhangi bir parçasındaki veya bütün pozisyondaki farklılaşma olarak ifade edilmektedir. İnsanoğlu henüz anne karnındayken hareket etmeye başlar. Doğum sonrası fiziksel gelişimle beraber hareket becerileri de hızla gelişmeye devam eder. Başlangıçta refleks olarak gözlenen hareketlerin bazıları aynı şekilde hayat boyu devam ederken, bazıları zaman içerisinde sinir sisteminin gelişmesine paralel olarak motor becerilere dönüşmektedir. Motor kelimesi, hareketi ifade etmek için kullanılmaktadır (Cech ve Martin, 2012; Gümüşdağ ve Yıldırım, 2020; Özmen, 2021).

2.6.2. Motor beceri

Öğrenilmiş hedefe yönelik vücudun bir veya birden fazla bölümünün hareketidir. Motor beceriler, sadece kasların fonksiyonu neticesinde değil aynı zamanda hareketin planlanması ve organizasyonunda duyu organları ve sinir sisteminin eş güdümlü bir şekilde çalışması neticesinde meydana gelir (Cech ve Martin, 2012; Gümüşdağ ve Yıldırım, 2020, Özmen, 2021).

2.6.3. Motor Kontrol

Hareketin ortaya çıkabilmesi için gerekli olan mekanizmaları ve sistemleri düzenleme ve kontrol etme kabiliyetidir. Önceleri beynin tek başına refleksler aracılığıyla veya hiyerarşik olarak motor kontrolü düzenlediği görüşü mevcutken daha sonra sinir sisteminde geri bildirim ve programlama kavramları ortaya atılmıştır (Cech ve Martin, 2012; Gümüşdağ ve Yıldırım, 2020; Özmen, 2021).

2.6.4. Motor Öğrenme

Belirli bir yeteneğin kazanılmasında, motor aktivitenin nasıl ortaya çıktığıyla ilgili süreç olarak açıklanmaktadır. Motor kontrol, tipik olarak anlık süreçlerde gerçekleşirken motor öğrenme, saatler, günler ve haftalarca sürebilmektedir. Birey, yaşamı boyunca yeni motor becerilerle karşı karşıya gelmektedir. Bir bebek başını tutmayı, dönmeyi, oturmayı, emeklemeyi ve son olarak da yürümeyi öğrenir. Her beceride ustalaşmak zaman alır, beceriler uygulandıkça öğrenilir ve deneyim kazanılır (Cech ve Martin, 2012; Gümüşdağ ve Yıldırım, 2020; Özmen, 2021).

2.6.5. Motor Performans

Bir hareket becerisini ortaya koymaktır. Motor performans, gözlenebilir ve herhangi bir testle ölçülebilir. Örneğin, belirli bir mesafeyi koşma hızı, koşma motor performansın ölçülmesidir (Cech ve Martin, 2012; Gümüşdağ ve Yıldırım, 2020; Özmen, 2021).

2.6.6. Motor Gelişim

Yaşam döngüsü süresince, motor davranışlarda ara verilmeksizin ortaya çıkan değişim olup, hem süreç hem de ürün olarak ele alınır. Motor gelişim süreç olarak, kişinin doğumundan yaşlılığına kadar motor davranışlarında biyolojik, çevresel ve görevsel isteklerin etkisini inceler. Ürün olarak ise, süreç içerisindeki motor davranış

ve motor performanstaki yaşı bağılı farklılıklar olarak değerlendirilir (Cech ve Martin, 2012; Gümüşdağ ve Yıldırım, 2020; Özmen, 2021).

2.7. MOTOR GELİŞİM İLKELERİ

İnsan gelişimi, önceden tahmin edilebilen düzenli bir yol izler. Motor gelişimi etkileyen birçok biyolojik faktör de bu önceden tahmin edilebilen düzenden meydana gelmiştir.

2.7.1. Gelişim Yönü

Baştan ayağa ve merkezden dışa doğru gelişim gösteren motor gelişimi düzenli bir sıra ile ilerler. Kas kontrolünün gelişimi baştan ayağa doğru ilerler. Örneğin, fetal dönemde önce baş şekillenirken ellerin şekillenmesi ayaklardan önce olur. Okul öncesi dönem çocukların üst uzuvlarını kullanma becerileri alt uzuvlarını kullanma becerisinden daha yüksektir. Bu da, cephalo-caudal (baştan ayağa) gelişimin tamamlanmasından dolayıdır (Özer ve Özer, 2016; Gümüşdağ ve Yıldırım, 2020).

Gelişimin ikinci yönü olan proximo-distal (merkezden dışa) gelişimde, çocuğun kasları merkezden en uzak noktalara doğru kontrol altına alınır. Örneğin, el ve parmaklardan önce el bileği kontrol kazanır (Özer ve Özer, 2016; Gümüşdağ ve Yıldırım, 2020).

2.7.2. Büyüme Hızı

Çocukların büyüme hızı bireysel farklılıkları olsa da genellenebilir bir yapıdadır. Büyüme dış etkenlere karşı direnç gösterir. Hastalık gibi nedenlerden dolayı görülen büyümenin duraksaması durumu ortaya çıktığında çocukların yaştlarının düzeyine gelmesini sağlar. Çocuğun kendisinin veya akranlarının büyüme ve gelişim örneğini yakalaması çocuğun yaşı, yoksunluğun yoğunluğu ve yoksunluğun süresi ile ilişkilidir (Özer ve Özer, 2016; Gümüşdağ ve Yıldırım, 2020).

2.7.3. Farklılaşma ve Bütünleşme

Çocuğun, motor gelişimi sinir-kas sistemi bakımından değerlendirildiğinde, motor davranışların uyumlu fakat karmaşık bir biçimde yol aldığı ve olgunlaşmayla ilişkili olduğu gözlenmektedir. Bebeklik dönemindeki basit hareketlerden çocukluk ve gençlikteki daha karmaşık hareket kombinasyonlarına doğru kademe kademe yol alması farklılaşma olarak tanımlanmaktadır. Bütünleşme ise, değişik kas grupları ve duyu sistemlerinin düzenli olarak birbirleri ile etkileşim içerisinde olmasını ifade etmektedir. Bir bebeğin bir nesneyi yakalamaya çalışması esnasında sınırsız yakalama hareketinden görme duyusunun gelişimsel katkısıyla daha olgun uzanma ve yakalama hareketlerine doğru kademe kademe ilerler. Özetle; olgunlaşmadan, dolayı çocuğun hareketlerinin kabadan inceye doğru kademeli bir şekilde yol alması farklılaşma, kas grupları ile duyu sistemlerinin koordineli bir uyum içerisinde çalışması ise bütünleşmedir (Özer ve Özer, 2016; Gümüşdağ ve Yıldırım, 2020).

2.7.4. Kritik Dönem Kavramı

Çevresel faktörlerin gelişim üzerindeki etkisini anlamak açısından kritik dönem kavramı büyük önem taşımaktadır. Bir bebeğin oluşumu esnasında her organ, organ sistemi ve anatomik yapı belli yönlerini sabit zamanlarda geliştirirler. Bu dönem dış etkenlere maruz bırakıldığında bu süreç bozulabilir. Örneğin; doğum öncesi dönemde beyin gelişimi esnasında dışarıdan bir etki olursa (alkol, sigara, radyasyon vb.) beyinde kalıcı hasarlar meydana gelebilir. Çocuklardaki yeteneklerin ortaya çıkma zamanları birbirinden farklıdır. Çocuk bu dönemlerde uygun çevre ve etkileşim içerisinde bulunmazsa gelişimi süreci etkilenebilir. Örneğin baskı, beslenme yetersizliği, çevre yoksunluğu gibi etmenlerden dolayı 0-6 yaş aralığında kötü etkiler görülebilir. Özellikle yaşamın ilk dönemleri fiziksel, zihinsel, sosyal ve dil gelişimi açısından kritik dönemlerdir (Özer ve Özer, 2016; Gümüşdağ ve Yıldırım, 2020).

2.7.5. Bireysel Farklılıklar

Kalıtsal ve çevresel faktörler motor gelişimini etkilenmektedir. Her çocuk, gelişimini belirli bir sırayı izleyerek ilerler. Gelişimde bu sıra değişmez. Örneğin; bir çocuk ilk olarak durur, sonra emekler ve yürür, daha sonra da koşar ve oturur. Ancak her çocukta gelişim süreci bireysel farklılıklar gösterir. Bazı çocuklar 10 aylıkken yürürken bazıları 13 aylıkken yürür (Özer ve Özer, 2016; Gümüşdağ ve Yıldırım, 2020).

2.7.6. Beden Ölçüleri

1–5 yaşlarındaki çocukların hareket kapasitesini ve potansiyelini vücut yapısına, kas sistemine ve duruşa ait değişimler etki etmektedir. Çocuk 2-3 yaşlarında dizlerini büküp, bacaklarını yanlara açarak yürümeye belirgin farklılıklar gösterir. Beş yaşa doğru düzgün yürümeye başlar. 1 yaşından 5 yaşına kadar beden, ağırlık ve uzunluk açısından ciddi bir artış gösterir. Uzun kemiklerle birlikte gövde gelişir. Genel olarak kız çocukları erkek çocuklarından daha hızlı olgunlaşma gösterir. Kızların kol ve bacakları erkek çocuklarından daha uzun olur (Özer ve Özer, 2016).

Waller, beden yapısıyla motor yeterliliğin birbiriyle ilişkili olduğunu bildirmiştir. Büyüme, yapı ve duruşa ait değişiklikler performans önemli ölçüde etkiler. Başın vücutta oranla küçük olması çocuğun denge durumundaki performansını pozitif yönde etkiler. Bacakların uzaması ile lokomotor aktiviteler daha doğru olarak ortaya konur. Omuzların genişlemesi, kolların uzaması ile fırlatma işlemi daha büyük bir mekanik etki ile yapılır (Özer ve Özer, 2016).

2.7.7. Filogeni ve Ontogeni

Kendiliğinden ortaya çıkan filogenetik beceriler, bebeklerin pekçok temel yeteneği ve küçük çocukların temel hareket yeteneği olarak düşünülmektedir. Daha önceden belirlenmiş bir sıra ile gelişim süreci içinde gözlenebilirken, çevresel etkenlere karşı koyarlar. Filogenetik becerilere gösterilen örnekler arasında temel el becerilerinin (bırakma, yakalama), temel lokomotor ve büyük kas kontrolünün yeteneklerin (koşma, atlama, yürüme vs.) kazanılması gösterilmektedir (Özer ve Özer, 2016).

Ontogenetik beceriler ise, öncelikle öğrenmeye ve çevresel faktörlere bağımlıdır. Kendiliğinden ortaya çıkmayan ve bireysel çalışma gerektiren ontogenetik becerilere örnek olarak buz pateni, yüzme, tenis oynama, bisiklete binme verilebilir. Motor gelişim için, sadece olgunlaşmayı tek bir etmen olarak görmemek gerekir. Çevresel etkenler, pekçok filogenetik beceriyi de etkileyebilir. Herhangi bir hareket kabiliyetinin (koşma, yürüme) düzeyi, kalitesi bir bakıma ontogenetik veya çevresel etkenlere dayanır. Desteleme, alıştırma, cesaretlendirme gibi etkenler de motor beceri gelişimine ciddi derecede yardımcı olurlar (Özer ve Özer, 2016).

2.8. MOTOR GELİŞİMİ DÖNEMLERİ

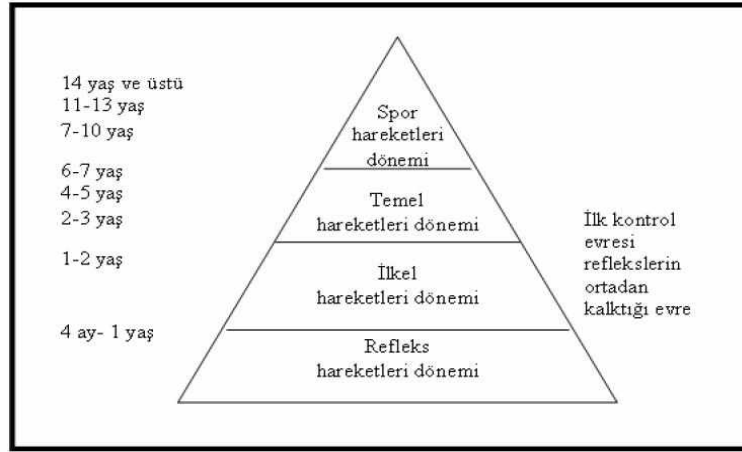
Normal gelişim gösteren her çocuk motor gelişimini belirli bir sıra ve aşamalara göre takip eder. Ancak çocuklar da motor gelişiminin aşamalarında ve hızında bireysel farklılıklar olabilir. Gallahue'nın piramit modeli, motor gelişimi dört döneme ayırmaktadır.

Refleksif, hareketler, dönemi (doğum öncesi – 1 yaş)

İlkel, hareketler dönemi (0 – 2 yaş)

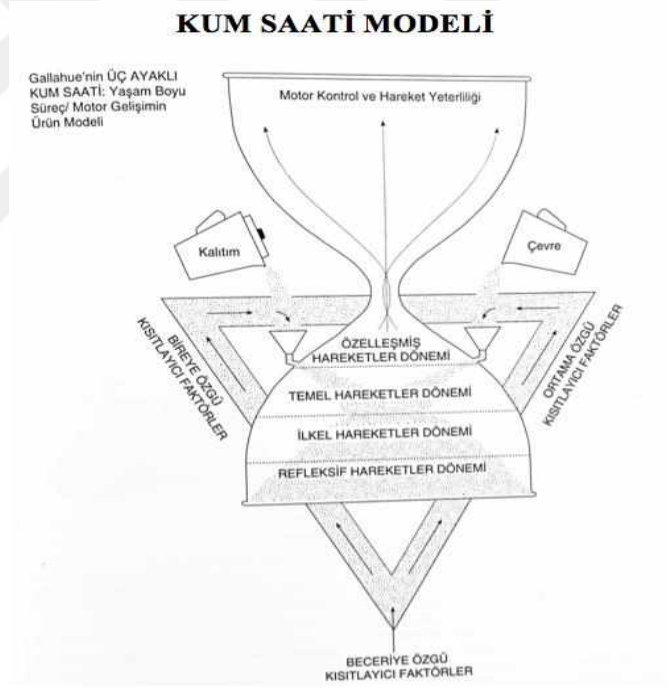
Temel hareketler, dönemi (2 – 7 yaş)

Özelleşmiş-spor, hareketler dönemi (7 yaş üzeri)

Gallahue'nin piramit modeli (1982)

Şekil 2. 1. Gallahe'nin piramit modeli

Şekil 2. 2. Gallahue'nin kum saati modeli

2.8.1. Refleksif Hareketler Dönemi (Doğum Öncesi – 1 Yaş)

Anne karnında başlar ve doğumdan sonraki bir yıllık zamanı içine alır. Bebek doğduğunda vücudunda kontrol sağlayamaz. Vücudun kontrol altına alınabilmesi için büyüme, olgunlaşma ve öğrenmeye ihtiyaç vardır. Bebeğin ilk yaptığı hareketler, refleksif ve denetimsiz genel vücut hareketidir. Refleksler, organizmanın iç veya dış uyaranlara karşı verdiği motor veya otonom bir cevaptır, ilk motor tepkilerdir ve bebeğin ilk bilgi alma kaynağıdır. Soluk alma, öksürme, esneme, göz kırpması gibi bazı refleksler yaşam boyu süren ve hayatta kalmayı sağlayan reflekslerdir (Özyürek, 2015).

Fetüsün ilk hareketleri de refleksle ilgilidir. Normal bir bebek dış dünyada hayatta kalmak ve hayata uyum sağlayabilmek için primitif refleksle doğar. Refleksler motor gelişim evrelerine temel oluşturan istemsiz, subkortikal merkez tarafından kontrol edilen hareketlerdir. Merkezi sinir sistemi henüz tam gelişmemiş olduğu için, bu döneme özgü primitif refleksler bulunur. Bunlar; ani hareket, dokunma, pozisyon değiştirme gibi uyarılara cevap olarak oluşan istemsiz hareketler olup, çoğu, bebeğin kendi vücut ve çevre kontrolünün artmasıyla birlikte ortadan kalkar, serebral korteksin gelişimi ile yerine düzeltme ve denge tepkileri gelir (Kurt, 2013; Arıkan vd., 2020).

Refleksler ve motor becerilerinin gelişiminde bazı refleksler, daha sonra gelişecek olan motor beceriler için temel oluşturur. Mesela, tonik boyun refleksi bebeği istemli uzanmaya hazırlayabilir. Bazı refleksler–avuç içi, yüzme, adım atma gibi- erken dönemde ortadan kalkar; ama içeriklerindeki motor işlevler daha sonra yenilenir. Mesela, adım atma refleksi ilkel bir yürüme tepkisi gibi görünmektedir. Doğumdan sonra hızlı kilo alan bebeklerde adım atma refleksi ortadan kalkar çünkü artık kalça ve baldır kasları bebeğin tombul bacaklarını kaldıracak kadar güçlü değildir (Kurt, 2013; Bedel, 2013).

Gallahue (1982) ise, yeni doğanın reflekslerini ilkel refleksler ve duruşa ilişkin refleksler olarak sınıflamıştır. Buna göre ilkel refleksler: asimetrik tonik boyun, moro, arama, kavrama, emme, plantar ve babinski refleksleridir. Duruşa ilişkin

refleksler: emekleme, adımlama, yüzme, boyun ve bedeni çevirme, çekme, paraşüt ve propping, landau, labyrinthine, ekstremiteler yerleştirme refleksleridir. Genelde ilkel refleks hareketlerinin korunma ve beslenme olarak 2 fonksiyonu bulunur. Bu refleksler, doğum öncesinden başlayarak 1 yaşa kadar izlenebilir. Duruşa ilişkin refleksler ise, istemli davranışlara görüntü olarak benzemekle birlikte tamamen istemsiz hareketler bütünüdür (Özer ve Özer, 2016; Kahraman, 2021).

Refleksif Hareketler Dönemi

Bilgi toplama evresi

Doğum öncesi dönemden başlayıp doğumdan sonraki 4. aya kadar devam eden bu evrede refleksler, bebeğin, hareketlerini kullanarak bilgi toplaması, besin araması ve korunmasına temel oluşturmaktadır (Özer ve Özer, 2016).

Bilgi çözme evresi

Bebekliğin yaklaşık 4. ayında başlayan bu evrede, beyin merkezlerinin gelişimiyle, refleksler giderek kaybolur ve emekleme, oturma, yakalama, bırakma, sıralama gibi istemli hareketler oluşur (Özer ve Özer, 2016).

Yeni Doğmuş Bebeklerdeki Bazı Refleksler

1.Göz kırpma refleksi: Bebek uyanırken ani bir tepkide gözünü kırpar. Kalıcı olan bu refleks, bebeği güçlü uyaranlardan korur (Kurt, 2013; Bedel, 2013; Özyürek, 2015; Özer ve Özer, 2016; Kahraman, 2021).

2.Arama refleksi: Bebek, yanağına dokunulduğunda meme aramaya başlar ve kafasını döndürür. 3 hafta içerisinde istemli baş hareketine dönüşür. Bebeğin annenin göğüs ucunu bulmasına yardımcı olur. Dudağının ortasına dokunulduğunda ağızını açar. Erken doğan bebeklerde bulunmaz (Kurt, 2013; Bedel, 2013; Özyürek, 2015; Özer ve Özer, 2016; Kahraman, 2021).

3.Emme refleksi: serçe parmak ağızına sokulduğunda emme hareketi başlar. İlk dört gün zayıf olarak gözlenir. Doğum travması geçirenler ve doğum esnasında anestezi alanlarda da zayıf olarak gözlenir. Dördüncü aydan sonra istemli emmeye başlar ve

beslenmeye olanak verir (Kurt, 2013; Bedel, 2013; Özyürek, 2015; Özer ve Özer, 2016; Kahraman, 2021).

4.Yüzme refleksi: Bebek yüzüstü olarak su içinde tutulduğunda, kol ve bacaklarını ritmik uzatarak çekme hareketi yaparlar. Yüzme hareketleri iyi düzenlenmiştir ve diğer lokomotor reflekslere göre daha güçlüdür. 4-6 ay sonra ortadan kalkar. Suyu düştüğünde bebeğin hayatta kalmasına yardımcı olur (Kurt, 2013; Bedel, 2013; Özyürek, 2015; Özer ve Özer, 2016; Kahraman, 2021).

5.Moro refleksi: Bebek aniden sarsıldığında gözlenir. Kollarını elleri ile beraber açarak ve kucaklama hareketini yaparak kollarını hemen birbirine yaklaştırır. Altı ay sonra ortadan kalkar. Evrimsel geçmişte bebeğin anneye tutunmasına yardım etmiş olabilir (Kurt, 2013; Bedel, 2013; Özyürek, 2015; Özer ve Özer, 2016; Kahraman, 2021).

6.Emekleme refleksi: Yüzükoyun olarak yatan bebeklerin ayak tabanlarından birine basınç uygulandığında gözlenebilir. Bebekler bacaklarını aşağı-yukarı hareket ettirip emeklerler. Emekleme refleksi genelde doğumdan hemen sonra görülür ve dördüncü ayda ortadan kalkar. Emekleme refleksi ile yedinci aylarda görülen istemli emekleme arasında bir bağ olabileceği anısı yaygın kabul görmektedir (Kurt, 2013; Bedel, 2013; Özyürek, 2015; Özer ve Özer, 2016; Kahraman, 2021).

7.Kavrama refleksi: Palmar yakalama olarak da adlandırılır. Yeni doğanın elinin üstü parmakla uyarıldığında el açılır ve avuca bırakılan parmak kavranır. Üçüncü ayda ortadan kalkar ve dördüncü ayda istemli yakalama gelişir (Kurt, 2013; Bedel, 2013; Özyürek, 2015; Özer ve Özer, 2016; Kahraman, 2021).

8.Tonik boyun refleksi: Bebek sırt üstü yatarken kafası bir tarafa çevrilir. 'Eskrim pozisyonunda' yatan bebeğin başının dönük olduğu taraftaki kolu göz hizasında öne doğru uzatılmışken, diğer kolu bükülü olarak kalmıştır. Dört ay sonra ortadan kalkar. Bebekleri istemli olarak uzanıp almaya hazırlayabilir (Kurt, 2013; Bedel, 2013; Özyürek, 2015; Özer ve Özer, 2016; Kahraman, 2021).

9.Adım atma refleksi: Bebek koltuk altlarından tutulur ve çıplak ayaklarıyla düz bir yüzeye temas ettirilir. Bebek adım atma şeklinde sırasıyla ayaklarını kaldırır. Hızlı kilo alan bebeklerde 2 ay, değerlerinde daha geç kalkar. Bebeği istemli yürümeye hazırlar (Kurt, 2013; Bedel, 2013; Özyürek, 2015; Özer ve Özer, 2016; Kahraman, 2021).

10.Babinski refleksi: Ayak tabanına başparmaktan bileğe doğru çizgi çekildiğinde ayaklar bükülürken parmaklar yelpaze gibi dışa doğru açılır. 8-12 ay sonra ortadan kalkar. İşlevi ise bilinmemektedir (Kurt, 2013; Bedel, 2013; Özyürek, 2015; Özer ve Özer, 2016; Kahraman, 2021).

11.Asimetrik tonik boyun refleksi: Bebek yüzükoyun veya sırtüstü yatırılıp, başı sağ ya da sola döndürülerek bir süre aynı yerde bırakıldığında, o yöndeki kolunu ve bacağı düz uzatırken, diğer kolu ve bacağı bükülmüş pozisyonudadır. Bu refleks ilk altı hafta çok belirgindir. Daha sonra zayıflar ve üç veya dördüncü aydan sonra ortadan kalkar (Kurt, 2013; Bedel, 2013; Özyürek, 2015; Özer ve Özer, 2016; Kahraman, 2021).

2.8.2. İlkel Hareketler Dönemi (0 – 2 Yaş)

Yaşamın ilk yılları bir çocuğun gelişimi için kritik öneme sahiptir. Bu dönemde hücreler arasında yeni bağlantılar veya sinapslar oluştuğça beyin ve merkezi sinir sistemi hızla büyür. İlk yıllar ayrıca kaba motor gelişimi için de kritik bir süreçtir. Bu dönemde ileri motor davranışın temeli, bebek reflekslerinin ve tepkilerinin, ilkel motor becerilerin ve son olarak kaba motor becerilerin gelişimi ile atılır (Veldman vd., 2019).

İlkel Hareketler Dönemi, doğumdan başlayan ve iki yaşa kadar süren motor gelişim dönemidir. Bu dönem, istemli hareketlerin başladığı dönemdir. Bebek hayatta kalmak, dünyayla etkin ve verimli etkileşim kurmak için üç temel hareket kategorisine başlamak zorundadır. Birincisi; Denge, ayakta dik durma ve oturmak için yer çekimi ile vücut arasındaki ilişkinin kurulması ve sürdürülmesidir. İkincisi; Yer değiştirme, çocuk çevrede hareket edebilmek için temel becerilerini geliştirmek

zorundadır. Üçüncüsü; Manipülatif beceriler, bebek nesnelere anlamlı temas kurabilmek için uzanma, yakalama ve bırakma gibi ilkel becerilerini geliştirmek zorundadır (Kahraman, 2021).

Bebeklerin motor başarıları onlara yeni adımlara ulaşmak için cesaret sağlar. Dik oturabilme bebeklerin dünyaya farklı bir bakış açısı ile bakmasını sağlarken, ulaşma yeni nesnelere dokunma şansı verir ve ne zaman ki bebekler kendi kendilerine hareket edebilme yeteneğine sahip olursa, araştırma yapabilmek için şansları daha da artar. Bebeklerin motor başarıları onların sosyal ilişkileri için önemli bir güce sahip olmalarını sağlarken, yeni yürümeye başlayan bebekler daha aktif olarak sosyal etkileşime katılabilirler (Varol, 2013).

Bu dönem 2 yaşına kadar sürmekte olup iki dönemden oluşmaktadır. Reflekslerin kaybolduğu dönem, bir yaşına kadar olan süreci kapsar. İstemli hareketlerin ortaya çıkması 1-2 yaş arası döneme denk gelir ve “ilk kontrol evresi” olarak adlandırılır. İlkel hareketler dönemi, denge hareketlerinin ve nesne kullanımını içeren hareketlerin kazanılmaya başlandığı dönemdir. Bu dönem açısından dikkat ve koordinasyon becerileri etkili olmaya başlar. Beden kontrolü ve denge için bebeğin baş, boyun, gövde ve bacaklarının kontrolü gerekir (Özyürek, 2015).

Başlangıçta kaba motor beceriler gelişirken, olgunlaşmayla ince motor beceriler gelişir. Vücudun büyük kas gruplarının gelişimini ve kullanımını içeren kaba motor becerilerin gelişmesi için, doğum öncesi dönemde oluşan ilkel reflekslerin ortadan kalkması gerekir. İlkel refleksler ortadan kalkmazsa sinir ve kas kontrolünün gelişimi bozulur. Baş kontrolü, desteksiz oturma ve yürüme kaba motor gelişimin temel adımlarındandır. İnce motor beceriler ise uzuvlardaki küçük kasların kullanılma kabiliyeti olarak tanımlanır. Motor becerilerle birlikte çocuk çevresini fark etmeye başlar, iletişim kurar, önce sesleri, sonra sözcükleri çıkarır, daha sonra cümle kurar (Arıkan vd., 2020).

Bebeklik Döneminde Motor Gelişim Süreci

Motor beceriler, bebeklerin günlük eylemlerinin ve etkileşimlerinin merkezinde yer alır ve sonuç olarak sonraki algısal, bilişsel ve sosyal gelişimi etkiler (Libertus ve Violi, 2016).

Motor beceriler; ince ve kaba motor beceriler olarak 2 alt başlıkta tanımlanır. Kaba motor beceriler baş, gövde, kol, bacak gibi büyük kasların kullanımını gerektirirken, ince motor beceriler ise dudak, dil, el, ayak gibi daha küçük kasların kullanımını gerekli kılar. Kaba motor beceriler ince motor becerilere göre daha fazla dikkat çeker ve akılda kalır. Örneğin bir aile için çocuğunun emeklemesi, oturması, yürümesi gibi kaba motor hareketleri, kaşıkla yemek yemesi, nesnelere uzanması, kalem kullanması gibi ince motor hareketlerinden daha fazla akılda kalıcıdır. Oysaki kaba motor, ince motor becerilerden daha mühim değildir. Burada motor eylemlerin ortaya çıkış zamanı ve sırası önemlidir. Bu sebeple her iki alandaki motor beceriler desteklenip geliştirilmelidir (Kılıçgün ve Kılıçkaya, 2018).

Kaba motor beceriler: Bebeklerin emekleme, ayakta durma ve yürüme gibi hareketleri yapması durumuna karşılık gelir (Varol, 2013).

Bebeklik döneminde kaba motor beceriler baş, gövde, kol ve bacaklarda yer alan büyük kaslarda ortaya çıkan hareketlerle vücut dengesini sınırlar içerisine alır. Kaba motor gelişiminin özgün olarak baştan ayak parmaklarına(baştan ayağa) ve vücudun iç kısmından dış kısma doğru(merkezden dışa) geliştiği kabul edilir. Baş kontrolünün türlü pozisyonda geliştirilmesi, diğer birçok motor becerisinin ön koşulu olduğundan kritik bir yetenektir. Yuvarlanma, oturma ve bir pozisyondan diğerine geçiş, baş pozisyonundaki istemli değişikliklere tabidir (Kahraman, 2021).

İnce motor becerileri: Küçük kas hareketleri gerektiren becerilerdir ve çoğunlukla el becerilerini içerir. İnce motor beceriler, küçük kasların çalışabileceği dengeli bir taban sağlayan daha büyük kaslardan çok etkilenir. Örneğin, ellerin en iyi şekilde çalışabilmesi için omuz kaslarının iyi çalışması gerekir (Kahraman, 2021).

Tutma ve yakalama, diğer motor becerileri gibi kaba motor gelişimi gibi başlar ve sonra ince motor gelişimi olarak devam eder. İlk-yakalama adı verilen bu hareketler bebeğin önünde duran hedefe ulaşmaya çalışması fakat zayıf el-kol kontrolü sebebiyle nesneye nadiren dokunabilmesidir. İlk-yakalama, hemen hemen 7 haftalıkken, bebeklerin göz hareketleri ile nesneyi izlemesi ve dikkatle bakması geliştiği zaman ortaya çıkar (Varol, 2013).

2.8.3. Temel Hareketler Dönemi (2–7 Yaş)

Temel motor becerilerin benimsenmesi (koruma ve baş kontrolü, yatar pozisyona yanal transferler, sonra oturma, ayakta durma, yürüme, emekleme, kavrama) kendiliğinden devam eden bir süreçtir. Bir çocuk tüm motor hareketleri kendi kendine öğrenir ve bu nedenle çocuğa oturmayı, ayakta durmayı, kavramayı, yürümeyi “ÖĞRETMEK” gerekmez (Dimitrijevi ve Bjelakovi, 2004).

Yaşamın ilk iki yıl sürecinde gelişmiş, gelişmemiş hareket biçimlerinin bir parçasıdır. Büyük bir çoğunlukla üç yaşında başlar ve yedi yaşına kadar sürer. Temel hareketler döneminin başlangıç evresi, çocuğun temel bir beceriyi yapmasındaki amaca yönelik ilk girişimlerini belirtmektedir. Bedenin kullanımı, mühim ölçüde abartılmış ya da kısıtlanmıştır. Şekillenme evresi, temel hareket becerileri ve daha büyük motor kontrolünün ritmik uyumunu kapsamaktadır. Ustalaşma evresi ise mekanik olarak etkin, koordineli ve kontrollü performans ile ayırt edilmiştir. Ustalaşmış temel hareket becerileri, bireye sunulan imkânlarla gelişmeye devam ederler (Özyürek, 2015).

Motor gelişim, farklı değişikliklere maruz kalsa da hayat boyu devam eden bir süreçtir ve muntazam bir sıra izler. Kaba motor becerileri; emekleme, ayakta durma, yürüme, koşma, yuvarlanma, dönme, salınım, denge ve zıplama gibi hareketler üstündeki kontrolü anlatmak için kullanılmaktadır. İnce motor gelişimi ise; el ve ayak kullanma becerileri ile nesne becerilerini içine alır. Kavrama, tutma, yazma, yırtma, çizme, kesme, yapıştırma, gibi beceriler buna örnektir. Makasla kâğıt kesebilme, çatala zeytin yiyebilme, ipe boncuk dizme, kalem ile geometrik şekiller çizebilme ince motor beceriler ile ilgilidir (Gümüşdağ ve Yıldırım, 2020).

Büyük kas gelişimi: Çocukların bedenleri düzgün bir şekil aldıkça bedenlerinin yerçekimi merkezi, gövdeden aşağıya doğru iner. Sonuç olarak, vücutlarının büyük kasları çalıştığı için dengeleri gelişir. 2 yaşına geldiklerinde çocukların yürüyüşleri daha düzgün ve ritmik olurken, kısa bir zaman içinde koşmaya, sonra ise hoplama, sekme, zıplama gibi hareketlerini gerçekleştirmeye başlarlar (Varol, 2013).

Küçük kas gelişimi: Büyük kas gelişimi gibi, küçük kas gelişimi de erken çocukluk döneminde hızlı bir şekilde ilerler. Ellerin ve parmakların denetimi arttıkça, yap-bozları tamamlamaya, kesme-yapıştırmaya, küçük bloklar ile binalar inşa etmeye ve boncukları ipe dizmeye başlarlar. Ailelere göre, küçük kas gelişimi iki şekilde kendini gösterir ki bunlardan birincisi çocukların kendi vücutlarının bakımını yapması, ikincisi ise ev, anaokulu veya kreşteki bütün duvarları çizimlerle ve boyalarla doldurmalarıdır (Varol, 2013).

Çizelge 2. 1. Temel hareket döneminde kazanılan motor yetenekler

2-3 yaş Büyük Kas Yetenekleri	Küçük Kas Yetenekleri
İki ayakla sıçrar. Geriye yürür. Destek ile öne takla atar. Duran topa tekme atar.	İpe 4 adet boncuk geçirebilir. 5-6 küpü üst üste koyarak kule oluşturabilir. Kapı kolunu çevirerek kapıyı açabilir. Kitap sayfalarını teker teker çevirebilir. Kâğıdı kıvrarak 2'ye katlayabilir.
3-4 Yaş Büyük Kas Yetenekleri	Küçük Kas Yetenekleri
20 cm yüksekten yere atlar. Parmak ucunda yürür. Hareketli topa tekme atar. 3 tekerlekli bisikleti biner. Kaydırdan kayar. Salıncakta sallılır. Öne takla atar. Havadan atılan topu tutar. Ayak değiştirerek merdivenlerden çıkar.	3 parçalı yap-boz yapar. Bir çizgi üzerinden makas ile keser. Makas ile kesim yapar.
4-5 Yaş Büyük Kas Yetenekleri	Küçük Kas Yetenekleri
Tek ayak üzerinde 4-8 sn durur. Dengede yürür. Farklı yönlere koşar. İki ayak 10 kez sıçrar. 6 kez geriye sıçrar. 5 cm yükseklikte olan ip üzerinden atlar. Top sıçratıp yakalar. Tek ayakta 5 kez sıçrar. Ayak değiştirerek merdiven iner.	Adam, ağaç, ev, resmi çizebilir. Makas ile kolay şekiller keser ve yapıştırır.
5-6 Yaş Büyük Kas Yetenekleri	Küçük Kas Yetenekleri
Dengede öne arkaya yanlara yürür. Topa yön vererek sıçratır. İp atlar gibi sıçrar. Tek el ile topu tutar. Sopayla topa, vurur. İp atlar. Paten kayar. Kızak kayar. 2 tekerlekli bisiklete biner. Barfikte 10 sn asılı bekler. Tek ayakta 10 sn durur.	Kalem tutar. Başparmakla başka parmaklarına dokunur. Büyük harf çizer. Bir resmin sınırlarını taşırmadan boyar. Çekiç ile çivi çakar. Resim keser. Kalemtraş kullanır. Adımı yazabilir. Küçük harfleri bakarak yazar. Koşarken yerden nesne alabilir (Özer ve Özer, 2016; Pekdoğan, 2021)

2.8.4. Özelleşmiş-Spor Hareketler Dönemi (7 Yaş Üzeri)

Yedi yaş üstünü içeren bu devrenin en mühim özelliği, bireyin edindiği hareket becerilerini hem hayat boyu hem de sporda uygulamasıdır. Bir önceki evrede belirlenen ilgiler, seçimler ve yetenekler bu evreye taşınır ve bu evrede daha da sınırlandırılır (Çoknaz, 2016).

2.9. OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE KAZANILAN MOTOR BECERİLER

Okul öncesi dönemde kazanılan denge, sıçrama, fırlatma, yakalama, koşu, atlama, sekme ve topa ayakla vurma becerileri ve gelişimlerinin genel özellikleri şu şekilde açıklanabilir.

2.9.1. Denge

Okulöncesi dönemde çocuklarda statik ve dinamik denge vardır, bunlardan dinamik denge, denge tahtası veya çizgi üzerinde yürüme becerisinin değerlendirilerek, statik denge ise, tek ayak üzerinde durma süresi ölçülmesi ile belirlenir (Özer ve Özer, 2016).

Denge, okul öncesi dönemde birçok oyunu oynamak için gerekli olan bir beceridir. Denge hareketleri; esneme, bükülme, kıvrılma, dönme, eğilme hareketlerini içermektedir (Pekdoğan, 2021).

2.9.2. Yakalama

El ve kol yardımıyla nesnenin kontrol altına alınmasıdır. İki yaş, yakalama becerisi için erken bir gelişim sürecidir, 15 yaşındaysa bu beceri tam ustalıkla yapılabilmektedir (Pekdoğan, 2021). Yakalama, sadece eller ve diğer beden parçalarının kullanılmasıyla havadaki topun ya da objenin durdurularak kontrol altına alınmasıdır. Topun sadece eller ile yakalanması “olgun yakalama şekli”, eller ve

diğer beden parçalarının kullanılmasıyla yakalanması da “gelişmemiş hareket şekli” olarak adlandırılmaktadır (Özer ve Özer, 2016).

Çocuğun bacakları açık şekilde oturarak yuvarlanarak gelen topu eller ya da ayakları ile durdurma şekli çocuğun ilk yakalama deneyimidir. Bu ilk deneyimlerden sonra, zaman mekân ilişkisinin kazanılması ile büyüme ve olgunlaşmaya paralel olarak top yakalama becerisi ilerler. Yakalamada üç-dört yaşındaki çocuklar ellerini sepet şeklinde açarlar ya da paralel uzatırlar yaşı büyümeleriyle yakalama becerisi ilerler. Gelişim özellikle altı-yedi yaşlarında rastlanır. Mühim olan kendine doğru gelen topu yakalamak için tepki göstererek topla buluşmaktır. Kendine doğru atılan topa karşı herhangi bir karşı etki gösteremeyen çocuğun ilerleyen senelerde yakalama tarzı becerilerinde önemli derecede gerilikler olması kaçınılmazdır (Akınbay, 2014).

2.9.3. Durarak Uzun Atlama

Atlama becerisinin gelişmesi için öncelikle yürüme ve koşma becerisi kazanılmalı sonrasında, dengenin gelişmesi ve kuvvetin artması şarttır. Durarak uzun atlamanın ve yukarıya doğru sıçramanın ortak bir kaynaktan çıktığı varsayılmaktadır. Her iki hareket de, çift ayak üzerinde ileri ve yukarıya doğru hareket etmeyi gerektirir. Ancak ileri ve yukarıya doğru hareket etme durumları değişiktir. Çocukların ilk atlama biçimleri, bir bacağı yukarı doğru kaldırarak hızlı uzun bir adım atmaktır. Ancak 2-2,5 yaş düzeyinde, çift ayağı kaldırarak atlama becerisi kazanılmaktadır (Özer ve Özer, 2016). Bu yaşta, ayakları kaldırırken ve yere basarken bacakların hareketinin birbirleri ile uyumlu olması oldukça zordur. Atlama becerisi, çocuğun yürüme ve koşmada öğrendiği yere basma eyleminden oldukça farklı olmasına rağmen, çocuklar her sıçrama deneyiminde bacakların hareketine uyumlu hale getirmeye çalışır (Akınbay, 2014).

2.9.4. Tenis Topu Fırlatma

İyi eşgüdümlemiş el, kol ve vücut hareketlerine, dayanan top atmada el, kol ve vücut kaslarının olgunlaşma ve öğrenmenin etkisiyle, gelişimi top atma becerisinin, daha iyi yapılmasını sağlar. Burada önemli olan topu, atış şekli ve atış, uzaklığıdır. Çocuklarda bir yaş sonlarında görülen, kollarla yapılan fırlatma hareketi duruş ile

birlikte, iki yaşına kadar kendini gösterir ve bu hareket, iki elle fırlatma, şeklinde gelişir (Akınbay, 2014).

Gesell (1940)'e göre, altı aylık çocukların çoğu, kollarının fırlatma becerisinin farkına varıp, sınırlı şekilde, kaba olarak atma davranışında bulunurlar. Genellikle bir yaşından önce kısa bir mesafeye top atabilirler. Guttridge (1939) ise, iki-üç yaşındaki çocukların fırlatma becerisinin iyi olmadığını ve bu becerinin ancak dört yaşından sonra hızla geliştiğini bildirmiştir. Beş-altı yaş çocukların pek çoğunun fırlatma becerilerinin yeterli olduğu kanısına varılmıştır. Ancak, bütün yaşlarda ve benzer yaşlardaki çocukların fırlatma yeteneklerinde farklılıklar olduğu da bildirilmiştir (Özer ve Özer, 2016).

2.9.5. Koşu

Timurkaan (2003) koşmayı, çocuğun sinir kas eşgüdümünün yeterince kas kuvvetine ulaşması sonucu oluşan ve bir yerden bir yere hızlıca gitmesi olarak tanımlamıştır (Akınbay, 2014). Çocuğun koşabilmesi için tek ayak üzerinde, hiçbir bir desteğe gereksinim duymadan kendisini yukarıya ve ileriye itecek yeterli bir güce sahip olması gerekir. Koşma esnasında hızı kontrol edebilmesi için de, eşgüdüm ve dengeye sahip olmalıdır (Özer ve Özer, 2016). İlk zamanlarda koşma becerisi, hızlı yürümeye benzer. Koşu olgunluğu, çocuklar 2-3 yaşlarında iken gelişir. Kollar, 3. yaşta salınım şeklinde bacaklara eşlik eder, 4-5 yaşta ise koşunun şeklinde ve gücünde ilerlemeler görülür. Çocuklar 7 yaşına geldiklerinde, koşuya ilişkin bütün becerileri kazanmış olurlar (Pekdoğan, 2021).

2.9.6. Topa Ayakla Vurma

Koşma becerisi kazanıldıktan sonra, yaklaşık 2 yaşında görülür. İlk deneyimlerde oldukça sınırlıdır. Çocuk topa vurmak istediğinde kuvvetini tam olarak veremez. Olgunlaştıkça denge, kuvvet ve topa vurma hareketleri gelişir (Pekdoğan, 2021).

2.9.7. Sıçrama

Ayaklarla vücudun yerden yükselmesi ve yere inmesi olarak tanımlanan sıçrama becerisi, atlama, becerisinden daha fazla denge ve koordinasyon, gerektirir. Önce iki ayak, daha sonra tek ayak, üzerinde sıçrama becerisi kazanılır. Çift ayak üzerinde sıçrama ortalama 3 yaş, tek ayak üzerinde sıçrama ortalama 4 yaş civarında kazanılır (Özer ve Özer, 2016). Sıçrama önce 20 cm ye kadardan, merdiven basamağı, kasa gibi yüksekliklerden yapılır. Sıçrama hareketi koşu ile birlikte yaklaşık iki buçuk yaşlarında uygulanır. Düşme adımlı olan hareketin esnekliği azdır. Üç yaşın sonunda kısa yükseklikteki engellerden kısa koşulu sıçramalar yapılabilir. 3–6 yaşlarda, sıçramanın sürekli gelişimi yavaştır ve biçimlendirmede eksiklikler görülür. Oyun türünde çömelme ve ayağa kalkma “deve-cüce” ya da çizgide yan sıçramalar ile tek ayak sıçramalar çok kullanılır. Ayrıca öne-yana, sıçramalar da kullanılabilir. Sıçrama dört yaşından itibaren başlar, 5-6 yaşlarında ciddi gelişme gösterir. Duruştan kapalı ayakla sıçrama (uzun-yüksek), çizgiye basmadan, koşarak uzun atlama beş yaşından itibaren yapılabilir (Akınbay, 2014).

2.9.8. Sekme

Temeli yürüme ve koşma becerisine dayanana sekme, ritimli olarak tek ayak üzerinde sıçrama ve bir adım yürüme hareketinin birleşmesinden meydana gelir. Büyük bir denge becerisi gerektirdiği için okul öncesi dönem çocuklarında en geç kazanılan beceridir. Bu hareketi yapmak, iyi bir denge becerisi gerektirir. Oynadıkları oyun türlerinden dolayı kız çocuklarının sekme becerileri, erkek çocuklardan daha iyidir. (Özer ve Özer, 2016; Pekdoğan, 2021). Çocuk birçok, temel hareketi birbirine bağlayarak, yeni beceriler bulmak konusunda aktif bir katılım içerisinde ve oyuna büyük bir ilgisi olduğundan kendisini fizyolojik, anatomik ve duygusal olarak sınırlı hissetmez. Fakat bu ölçütler açısından oldukça sınırlıdır. Bunun yanı sıra, okul öncesi döneminin sonunda başlayan sekme becerisi gittikçe ilerler (Akınbay, 2014).

2.10. PSİKO-MOTOR YETENEKLER (MOTOR PERFORMANS)

Psiko-motor gelişim, hayat boyunca süren “motor” becerilerde ortaya çıkan davranışların kontrol altına alınması süreci olarak tanımlanır. Bahsedilen davranışlar; zihin, duyu organları ve kasların beraber çalışmasıyla meydana gelir. Yani, bu davranışların kontrol altına alınmasını sağlayan süreç psiko-motor gelişimi ifade eder. Psiko-motor gelişim, fiziksel büyüme ve merkezi sinir sisteminin gelişimine paralel olarak organizmanın istemli hareketlilik kazanmasıdır (Gümüşdağ ve Yıldırım, 2020).

Büyüme ve gelişme süreci, genetik ve çevresel faktörlerin bir sonucu olarak uygun bir ritimde gerçekleşir. Psikomotor gelişim evreleri dünya genelinde tüm çocuklar için aynı olmasına rağmen, her çocuğun içinde büyüdüğü ortamın özel özelliklerinden dolayı gelişim oranlarında önemli farklılıklar gözlenir (Giagazoglou, vd., 2007).

2.10.1. Dikkat

Duygular ile düşüncüyü, tek nesne ve olay üzerine toplama dikkat demektir. Genellikle küçük yaşlardan itibaren çevreyi keşfetme, tanıma duygusu içinde olan çocuklar çevresindeki gördükleri, dokundukları, hissettikleri her şeyi algırlar. Bebekler önceleri tanıdık kişileri ya da eşyaları gözü ile izlerler; sese tepki verirler, annesini tanırlar, dikkatle izlerler, annesi yanından ayrılınca ağlarlar. Sonraları bir objeyi eli ile yakalarlar, duyu organlarıyla tanırlar, algırlar ve tanımlarlar (Yalçın, 2020).

Çocuk çevresindeki hareketlere, ışığa, renklere alaka gösterir. Bir süre renge, konuya, objeye, biçime ilgisini yoğunlaştırırken, kısa bir zaman sonra ilgisini başka yöne kaydırır ve böylece dikkati yeni objelere yönelir (Özyürek, 2015).

2.10.2. Kuvvet ve Güç

Kuvvet, genel manada cisimlerin hareketlerini, konumlarını ve şekillerini değiştiren etkidir. Motor becerilerin yapılabilmesi için de kuvvete ihtiyaç duyulur. Kuvvet, bir kas veya kas gurubunun belirli bir dirence karşı koyabilme özelliği olarak ifade edilmektedir (Özmen, 2021). Her hareket için belli bir düzeyde kas gücü gerekir ve kuvvet belli bir güce sahip olmak için önemlidir. Çocuğun çabuk büyüdüğü dönemlerde, kuvvet beden büyüklüğüne göre daha azdır. Güç, mümkün olan en kısa sürede en büyük çabayı sarf edebilmektedir ve bazen “patlayıcı kuvvet” olarak adlandırılırken, zamana bölünen kuvveti temsil eder. Alakalı kasların eşgüdümü, kullanımı ve kuvvetin yanı sıra bu kasların kasılma hızı da kişinin, güç derecesini belirler. Güce karşı koymak ya da serbest bırakmak için vücut kısımlarını etkili olarak kullanan çocuk koşma, yürüme gibi yer değiştirmeyi icap ettiren hareketleri kuvvetle alakalı olarak geliştirir. Becerinin tipine göre de kuvvet değişiklik gösterir (Özyürek, 2015; Yalçın, 2020).

Tüm psiko-motor davranışların, öğrenilmesi kuvvete ihtiyaç duyar. Yürüme, atlama, Koşma, tırmanma, hatta bir parmağın hareket etmesi bile kuvvetle olur. Tüm beden genel bir kuvvetinin olması gerektiği gibi; elin, parmakların, gövdenin, kol ve bacakların öğrenilecek psiko-motor davranışları uygulayabilecek kuvvete sahip olması lazımdır (Yalçın, 2020).

2.10.3. Denge

Destek, yüzeyi üstünde beden, ağırlık merkezini koruma kabiliyeti olarak, tanımlanan denge (Özmen, 2021), aynı yerde aynı hareketi veya pozisyonu devam ettirir. İlk mühim denge şekilleri oturma ve ayakta durabilmedir. Motor becerilerde denge her zaman mühim bir güdü olduğu için beden kısımlarını, beden ağırlık merkezine göre etkili olarak kullanmayı öğrenebileceklerdir (Özyürek, 2015; Yalçın, 2020). Araştırmalara göre; çocuk 2 yaşından önce denge becerisini kazanamamakta, 3 yaşlarında tek ayağının üzerinde 3-4 saniye durabilmekte, 4 yaştan sonra ise dairesel bir çizginin, üzerinde yürüme becerisini kazanabilmektedir (Yalçın, 2020).

2.10.4. Sürat ve Tepki Hızı

Sürat, en kısa sürede bir konumdan farklı konuma hareket edebilme yeteneğidir ve kas-sinir sisteminin birlikte, eşgüdümlü ve hızlı bir şekilde motor beceriyi yerine getirebilmesidir.

Tepki hızı, organizmanın, belli bir uyarana verdiği tepkinin, ne kadar hızlı ortaya çıktığının, göstergesidir. Bir uyarı fark, edildikten, yanıtın ortaya, konmasına kadar geçen zaman, tepki hızı olarak, adlandırılır (Özyürek, 2015; Özmen, 2021). ‘Harekete hazır olma’ biçiminde ifade edilebilecek olan tepki hızı için bedenin, dışarıdan aldığı uyarıcılara karşı tepki göstermeye hazırlıklı olması lazımdır. Bedenin etkilere karşı tepkiler göstermeye hazır olması şarttır ve bir etki–tepki sürecidir. Etki ile bu etkiye yapılan tepkinin arasında geçen süre ise, reaksiyon süresidir. Reaksiyon süresi ne kadar kısa olursa psiko-motor öğrenme de o kadar hızlı olur (Yalçın, 2020).

2.10.5. Eş Güdüm (Koordinasyon)

Eş güdüm, hareket ve fiziksel, hareketlerde çizgili kaslarla merkezi, sinir sisteminin etkileşimi ve uyum içerisinde çalışması olarak tanımlanır. Çocukların motor eşgüdümünde oyun alışkanlığı, çevresel şartlar, fiziksel, aktivite düzeyi gibi, faktörler ve nöromusküler gelişiminde, önemlidir. Motor eşgüdümü, zayıf olan çocuklar, zıplama, koşma, kayma, sekme, galop gibi motor becerileri gerektiği gibi beceremezler (Özmen, 2021).

Motor etkinlik gereken bütün işlerde, vücudun birkaç organı beraber ve uyum içerisinde çalışmalıdır. Organlar, arasındaki uyumun gelişimi, vücudun, alıştırmalarına ve olgunluğuna bağlıdır. Vücudun olgunluğu arttıkça ve etkinlik ile alakalı alıştırmaları fazlalaşınca organların arasındaki uyum da çoğalmaktadır (Özyürek, 2015; Yalçın, 2020).

2.10.6. Esneklik

Kas, kemik, tendon, bağ, eklem kapsülü ve deri gibi yapılar tarafından sınırlanan esneklik, bir eklem veya eklem grubunun mümkün olan en kapsamlı, açıda hareket, edebilme yeteneği olarak tanımlanır (Özmen, 2021).

Vücudun belli bir oranda esnekliğinin olması şarttır ki kalkma, oturma, yürüme, eğilme gibi hareketler icap eden esneklikte yapılmaz ise, kişi çok çabuk yorulur ve sakatlanmalar meydana gelebilir. Küçük yaşlarda daha esnek olan vücudun esnekliği, kaslar ve kemikler geliştikçe, azalmaya başlar. Çocukların, esneklikleri 5-8, yaşlarında sabitken, 12-13 yaşlarında en üst seviyeye ulaşır ve yaşla beraber azalır. Kızların esnekliği ise, tüm yaşlarında, erkeklerden daha fazladır (Özyürek, 2015; Yalçın, 2020).

2.10.7. Dayanıklılık

Dayanıklılık, uzun vadeli bedensel aktivitelerde, organizmanın yorulmaya karşı gösterdiği direnç yeteneğine denir (Özyürek, 2015; Özmen, 2021). İşlevi yorgunluğa karşı direnci ve dinlenebilirlik kabiliyetini geliştirmek olan dayanıklılık, bireyin en yüksek yüklemeli bir çalışma anında tüketebildiği en yüksek oksijen miktarıdır. Çocuklarda erken yaşlarda görülebilen bir özelliktir. Dayanıklılığın, en duyarlı olduğu dönemler, erkeklerde ve kızlarda 4 yaşında ve 13 yaşından sonraki dönemde gözlenmektedir. Araştırmalar çocukların ergenlik dönemi öncesinin devamlı interval antrenmanlara ve yüklenmelere uygun olmadığını saptamıştır. Bu nedenle okul öncesinde ve okul dönemlerinde dayanıklılık antrenmanlarının içeriğinin genelde (stafet yarışları, ebeleme, yer değiştirme oyunları vb. eğitsel oyunlar olabileceği gibi yakan top, mini futbol, mini basketbol gibi küçük takım oyunları vb.) oyun formu şeklinde olması gerekir (Gümüşdağ ve Yıldırım, 2020).

2.10.8. Hareket

Hareket, herhangi bir beden parçasındaki veya tüm bedenin pozisyonundaki değişme olarak ifade edilmektedir. İnsan doğum öncesinde hareket etmeye başlar. Anne

karnındaki bir bebeğin, dördüncü aydan itibaren hareket etmesi, sağlıklı olduğunun bir göstergesidir. Yaşamın ilk aşamalarında, çoğunlukla rastgele ve istemsiz olan hareketin dahi yaşamsal bir fonksiyonu vardır ve çocuğun çevreyle ilişki kurmasını sağlamaktadır (Özyürek, 2015).

Çocukların hareketleri biyolojik kaynaklı hareketliliklerdir. Okul öncesi çocuklarında hiç bitmek tükenmek bilmez bir enerjiyle devamlı bir hareketlilik mevcuttur. Çocuğun bu davranışlarının temeli beyin gelişimi ile yakından ilişkilidir. Beyin gelişimine bağlı olarak çocuğun spontan isteklerini durdurabilmesi, davranışlarını kontrol edebilmesi ve kendisinden istenenleri yapabilmesi daha çok okul öncesi dönemden sonraki süreçte gerçekleşebilmektedir. Okul öncesi dönemdeki bu hareketlilik, ebeveynin çocuğun güvenliğine dikkat etmesini ve hassas olmasını gerektirir (Özyürek, 2015).

2.11. BEBEKLİK VE OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE HAREKET GELİŞİMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bebeklik ve okul öncesi dönemdeki çocuklarda hareket gelişimi, çeşitli materyallerin kullanıldığı ölçümler veya bazı durumlarda çocuğun bakımından sorumlu kişilerin gözlemlerine göre değerlendirilir (Özmen, 2021).

2.11.1. Ankara Gelişim Tarama Envanteri (AGTE)

Savaşır, Erol ve Sezgin tarafından 1994 yılında oluşturulan Ankara gelişim tarama envanteri 0-6 yaş aralığındaki bebek ve çocukların gelişiminin değerlendirilmesi, gelişim problemi olan bebek ve çocuklara yönelik erken dönemde gerekli önlemlerin alınmasını amaçlamaktadır. Çocuğun genel gelişim düzeyi hakkında objektif, derinlemesine ve sistemli bilgilere ulaşılmasını sağlayan kapsamlı bir envanterdir. Anne, baba veya çocuğa bakım veren bir kişinin gözlemine dayalı bir uygulamadır. Toplam 154 madde içeren envanter, dil-bilişsel (65 madde), ince motor (26 madde), kaba motor (24 madde), sosyal beceri-öz bakım (39 madde) olmak üzere dört gelişim alanında sorulardan oluşmaktadır. Katılımcılardan sorulara “evet” ya da “hayır” şeklinde cevap vermeleri istenmektedir. Eğer soruya cevap verilmeyecekse “bilmiyorum” seçeneği için B harfi yazılır. Fakat aile veya bakıcının bilmediği

maddeyi uygulayıcı gözlemişse “evet” olarak yanıtlanır. Envanterde “evet” yanıtları toplanarak puan hesaplanır. Hangi yaş diliminden başlanırsa o yaş dilimine ilişkin puan elde edilir ve sonra başlangıç noktasından önceki yaş gurubunda o alt teste ait soru sayısı kadar puan eklenir. Envanteri uygulamak için ilgili eğitimi almış olmak gerekir (Büyüktaşkapu, 2012; Bıçakçı vd., 2018; Özmen, 2021;).

2.11.2. Alberta İnfant Motor Ölçeği

Alberta infant motor ölçeği (AİMÖ), doğumdan 18 aya kadar olan bebeklerin kaba motor gelişimini değerlendiren norm referanslı bir ölçektir. Kanada’nın Alberta kentinde Piper ve Darrah tarafından geliştirilen ölçek, bebeklerin kaba motor fonksiyon gelişiminin değerlendirilmesi, erken müdahaleye ihtiyacı olan bebeklerin tespiti ve tedavi programlarının takibine katkı sağlamaktadır. Ölçek, bebeklerin yüzüstü (21 soru), sırtüstü (9 soru), oturma (12 soru) ve ayakta durma (16 soru) pozisyonlarındaki spontan hareketlerini değerlendiren 58 maddeden oluşmaktadır. AİMÖ, klinik uygulaması kolay bir testtir ve kısa sürede tamamlanabilir. Gözlem sırasında bebeğin ağırlık taşıma yeteneği, postüral dizilim ve yer çekimine karşı çalışan kasların kontrolü kapsamlı olarak değerlendirilir (Jeng vd., 2000; Özmen, 2021).

2.11.3. Bayley Bebeklik Gelişimi Ölçeği

Bayley, Bebeklik Gelişimi Ölçeği, 1. aydan 42. aya kadar olan bebekler ve küçük çocuklar için bireysel olarak uygulanan gelişimsel işlevsellik değerlendirmesidir. Ebeveyn/bakıcı anketlerine dayanan iki ölçek (sosyal-duygusal, uyumsal davranış) ve testi yapan kişi tarafından becerilerin gözlemine dayanan üç ölçekten (bilişsel, dil, motor) oluşur. Ölçeğin motor bölümü, ince motor beceriler ve oturma, ayakta durma, yürüme ve merdiven çıkma gibi kaba motor becerileri ölçen toplam 81 maddeden oluşurken, toplam uygulama süresi çocuğun yaşına bağlı olarak 30-90 dk arasında değişkenlik gösterir (Madaschi vd., 2016; Özmen, 2021).

2.11.4. Brigance Taramaları

Brigance, Erken, Gelişim Envanteri (IED-II), 0-7 yaş arası çocuklar için kullanılan bir değerlendirme olup, çocukların sosyal ve duygusal alanları da değerlendirir. Bebekler için 81, erken çocukluk dönemi için 85 madde içerdiği gibi, uygulama süresi 10-15 dk kadardır (Özmen, 2021).

2.11.5. Denver II Gelişimsel Tarama Testi

Denver II Gelişimsel, Tarama Testi, 0-6 yaş aralığındaki sağlıklı çocukların becerilerini değerlendirmek ve genel gelişimleri hakkında bilgi edinmek için dünya genelinde yaygın olarak uygulanmaktadır. Bu test, Türkiye’de 1995 yılında uyarlanarak kullanılmaya başlanmıştır. Kişisel-sosyal, dil, uyumsal, ince ve kaba motor alanlarını değerlendiren, dört bölüm ve 134 madde içeren kapsamlı bir test olup, bölümler aşağıdaki şekilde becerileri değerlendirmektedir.

Kişisel-sosyal: Bireylerle uyumu, kendi bireysel ihtiyaçlarını karşılayabilme.

İnce motor: El-göz koordinasyonu, küçük objeleri kullanabilme, problem çözme.

Dil: Dinleme, anlama ve dili kullanma.

Kaba motor: oturma, yürüme, zıplama ve engel olarak büyük kasların hareketi.

Test sırasında kırmızı ponpon, siyah kuru üzüm, ince saplı bir çingirak, sekiz tane 2,5 cm. kenarlı renkli tahta küp, küçük bir zil, tenis topu, kurşun beyaz bir kâğıt kullanılmaktadır. Test, ebeveynler ya da çocuğun bakımıyla ilgilenen kişilerin eşliğinde uygulanır. Çocuk, test edilen davranışı başarılı bir şekilde yaparsa “geçer”, başarısız olursa “kalır”, çeşitli nedenlerle o davranışı yapma olasılığı yoksa “olanak dışı”, yapmak istemezse “reddetme” şeklinde işaretlenir. Çocuk, yaşlılarının %90’ının geçer aldığı bir maddeden başarısız olursa çocuk için o madde gecikme maddesi olarak kabul edilir. Yaşlılarının %75-90’ının geçer aldığı bir maddeden kalırsa o madde uyarı maddesi olur (Madan ve Tekin, 2015; Kahraman vd., 2016; Özmen, 2021).

Öz bakım, kaba motor, ince motor, konuşma/dil, sosyal/duygusal gelişim, genel bilgi ve anlama, akademik hazırlık, temel okuma becerileri, temel matematik ve el yazması gibi gelişim alanlarındaki 200'den fazla becerinin performansını ölçer. Her geniş beceri alanı, genel amaç ve hedeflere, değerlendirme yöntemlerine, değerlendirme yönergelerine, gerekli test materyallerine ve becerilerin sıralanmasını doğrulamak için kullanılan referanslara bölünür. Ayrıca her beceri ögesi (a) değerlendirilmedi, (b) değerlendirildi ve hedef olarak belirlendi, (c) tanıtıldı ancak ulaşılmadı veya (d) elde edildi olarak kodlanır (GardnerTaylor ve Moniz-Tadeo, 2012).

Bu test, hem gözlem hem de ailelerden alınan bilgilerle 0-90 ay arasındaki bebek ve çocukların gelişimini değerlendirir. İnce ve kaba motor becerilerle birlikte dil, öz bakım,

2.11.6. Erken Gelişim Evreleri Ölçeği (Ages and Stages Questionnaire)

Squires ve Bricker tarafından tasarlanmış olan Erken Gelişim, Evreleri, Ölçeği (EGEÖ), 4-60 aylık bebek ve çocuklar için genel gelişimsel tarama aracı olarak kullanılabilen bir anket olup, 10-20 dakika içinde ebeveynler veya bakım veren diğer kişiler tarafından tamamlanır. EGEÖ kişisel sosyal, kaba motor, ince motor, problem çözme ve iletişim olmak üzere beş alan, her alanda altışar madde ve toplam 30 maddeden oluşur (Özmen, 2021).

Amerika Birleşik Devletleri'nde uygulanan ASQ-3 ise; problem çözmede, iletişimde, ince ve kaba motor becerilerde ve kişisel sosyal davranışlarda gelişimsel gecikme riski altında olan 1-66 ay arasındaki bebekleri ve küçük çocukları değerlendirir (Yue vd., 2019).

2.11.7. Gazi Erken Çocukluk Gelişimi Değerlendirme Aracı

Temel ve arkadaşları tarafından 2005 yılında düzenlenen, Gazi Erken Çocukluk Gelişimi Değerlendirme Aracı (GEÇDA), dil (60 madde), bilişsel (60 madde),

psikomotor (73 madde), sosyal-duygusal gelişim (56 madde) olmak üzere dört alt test ve 249 maddeden meydana gelir. Bu gelişim değerlendirme aracında, çocukların gelişim hızları dikkate alınarak 21 yaş aralığı kullanılmıştır. Araç 1-12. aylar arası birer aylık, 13-24 aylar arası üçer aylık, 25-36 aylar arası altışar aylık, 37-72 aylar arası on ikişer aylık periyodlar halinde düzenlendiği gibi gözlenemeyen maddeler için ebeveynler veya bakıcının bilgisine başvurulur. Çocuk ilgili maddeyi başarıyorsa “1” puan, başaramıyorsa “0” puan verilir. GEÇTA standart bir materyal seti, el kitabı, GEÇTA formu ve bilgi formu kullanılarak uygulanır (Adıbatmaz ve Özyürek, 2019; Özmen, 2021).

2.11.8. Motor Performans Testi

Okul öncesi çocukların motor becerilerini değerlendirmek üzere 1980 yılında Morris, Atwater Williams ve Wilmore tarafından geliştirilmiştir. Motor performans testi, altı bölümden meydana gelir ve tek ayak üzerinde dengede kalma süresi test edilir. Çabuklukta, çocuğun sırtüstü pozisyonda iken dikey pozisyona geçerek 3,05 m mesafeyi koşarak tenis topunu alması ve tekrar eski pozisyonuna geçme süresi ölçülür. Yakalamada, çocuğun havada atılan topu yakalama yeteneği ölçülür. Durarak uzun atlamada, çocuğun belirli bir çizgiden iki ayakla olabildiğine ileriye atlama becerisini ölçülür. Tenis topu fırlatma ile, çocuğun tenis topunu atabildiği uzak mesafeyi ölçer. Çocuğun 12,2 m’lik mesafeyi koşabildiği süre tespit edilir (Özmen, 2021).

2.11.9. Ohio State Üniversitesi Büyük Kas Motor Gelişim Değerlendirmesi

Ohio State Üniversitesi Büyük Kas Motor Gelişim Değerlendirmesi, 2,5-14 yaş aralığındaki çocukların lokomotor ve manipulatif becerilerini, ölçmek için geliştirilmiş bir testtir. Yürüme, koşma, sıçrama, hoplama, sekme, atma, yakalama, ayakla topa vurma, merdiven ve basamak tırmanma becerilerini test eder (Mars ve Butterfield, 2015; Özmen, 2021).

2.11.10. Okul Öncesi Çocukların Motor Performansları Değerlendirme Testi

Hirst ve arkadaşları tarafından 1986 yılında geliştirilmiş bu test, durarak uzun atlama, çabukluk, statik ve dinamik denge olmak üzere dört farklı beceriyi değerlendirir. Durarak uzun atlama, iki deneme sonrası en iyi değer kaydedilir. Dinamik denge ile, çocuğun tek ayakla 47,72 cm² bir alan içinde zıplama sayısı kaydedilir. Statik denge ile, çocuğun tek ayak üzerinde dengede kalabilme süresi ölçülür. Çabuklukta, çocuk başlangıç çizgisinin gerisinde, sırtüstü pozisyondan olabildiğince hızlı şekilde kalkar, 152,4 cm uzaklıktaki koninin çevresinde koşar ve başlangıç çizgisine geri dönerek yatar pozisyon gelir. Yapılan iki denemenin arasından en iyi olan değer kaydedilir (Özmen, 2021; Canlı vd., 2021).

2.11.11. Peabody Motor Gelişim Ölçeği II

Folio ve Fewell (2000) tarafından düzenlenen Peabody Motor Gelişim Ölçeği II (PMGS-II), 0-71 aya kadar olan çocuklarda ince ve kaba motor gelişim düzeyini değerlendirmek için kullanılır. Ölçek, hem sağlıklı gelişim gösteren çocuklara hem de özel gereksinimli çocuklara uygulanabilir (Taştepe ve Akyol, 2019; Hartingsveldt vd., 2005). PMGÖ-II, ince ve kaba motor becerileri ölçen 249 maddeden oluşur. Erken çocukluk döneminde gelişen ve birbiri ile ilişkili motor becerileri ölçen refleksler, denge, yer değiştirme, obje yönlendirme, kavrama ve el-göz koordinasyonu olmak üzere altı alt bileşenden meydana gelir (Özmen, 2021)

2.11.12. Portage Erken Çocukluk Dönem Eğitim Programı Kontrol Listesi

Türkiye’de 1992 yılında uygulanmaya başlanan bu model, dünyanın birçok ülkesinde kullanılmıştır. Portage, 0-6 yaş aralığındaki çocukların işitsel, görsel, fiziksel ve bilişsel yönlerden gelişim düzeyinin saptanması ve gelişimini destekleyen bir eğitim modelidir (Özmen, 2021).

2.12. MOTOR GELİŞİMİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Yaşam hayatı boyunca ihtiyaçlarımızı karşılamak için motor davranış değişiklikleri gerçekleşmektedir. Gözlemlenebilir değişiklikler, çevresel ve biyolojik faktörler arasındaki etkileşimin sonucudur. Biyolojik faktörler zaman içinde sabit değildir ve büyüme hızı, esneklik, duyuşal işleme, büyüme büyüklüğü, güç ve tepki hızındaki farklılıklar ile kanıtlanmaktadır. Öğrenme ve olgunlaşma ve birbirine bağlıdır çünkü sistem öğrenmeye hazır olmadıkça öğrenme gerçekleşmemektedir. Olgunlaşma oranı, öğrenme tecrübelerinin türü ve miktarından etkilenir ve öğrenme deneyimlerinin türü sosyokültürel çevreden etkilenmektedir. Çevresel olarak değişkenler sonsuzdur ve aile yapısını, fiziksel çevreyi, motor öğrenme deneyimlerine erişimi ve kültürü içerir. İhtiyaçlar güvenlik, hayatta kalma, motivasyon, sosyokültürel beklentiler ve psikolojik gelişim ile ilgilidir. Tüm bu faktörler ile birlikte, bireyin motor davranışlarında uyum ya da değişiklik sağlamaktadır(Cech ve Martin, 2012).

Bebeklik ve çocukluk dönemlerinde motor yeterliliğin gelişimi, çocuğun olgunluk ve büyüme özelliklerine bağlıdır ve onlardan etkilenmektedir. (fizyolojik, morfolojik ve nöromüsküler). Motor gelişim belirli bir sosyal bağlamda gerçekleştiğinden dolayı, çocuğun yetiştirildiği ortam çok önemlidir. Her bağlam, bebeklerin ve çocukların fiziksel etkinliklerine ve motor yeterliliklerine özel talepler getirmektedir. Bir çocuğun yaşadığı çevre; yaşam koşullarının kalitesi; aile büyüklüğü veya kardeş sayısı; kardeşler arasındaki etkileşimler ve takip ettiği okul ortamı; genel sosyoekonomik koşullar dikkate alınması gereken potansiyel olarak önemli faktörlerdendir (Kambas, 2010).

Gelişim genetik ve çevresel etmenler tarafından yaşamın üç döneminde de etkilenebilir. Motor gelişim süreci birçok çevresel ve biyolojik faktörlerden etkilenmektedir. Okulöncesi ya da ilkökul çağındaki bir çocuk, bu faktörlerin birbiriyle etkileşiminin bir ürünü olmaktadır.

2.12.1. Doğum Öncesi Etmenler

Annenin kromozom bozuklukları, yetersiz beslenmesi, gebelik zehirlenmesi, radyasyon ve zararlı kimyasal atıklara maruz kalma, gebelikte kullanılan ilaçlar, alkol ve sigara tüketimi, kan uyuşmazlığı, erken ya da geç yaşta anne olma, gebelikte düzenli doktor kontrolü ve tetkiklerin yapılması, annenin geçirdiği enfeksiyonlar ve hormonal sıkıntılardır (Özyürek, 2015; Gümüşdağ ve Yıldırım, 2020; Özmen, 2021).

2.12.2. Doğum Sırası

Doğum sürecinde bebeğin ters gelişi, kafatası travmaları gibi doğum travmaları, bazı ilaçların kullanılması, vakum ya da forseps kullanımı, oksijen yetersizliği gibi solunum sıkıntılardır (Özyürek, 2015; Gümüşdağ ve Yıldırım, 2020; Özmen, 2021).

2.12.3. Doğum Sonrası Etmenler

Prematüre doğum, gelişimin hızı, yönü ve hazırbulunuşluk gibi bireysel faktörler, uyarıcı yoksunluğu ve zenginliği, anne-baba bağlanması, egzersiz/hareket, hastalık ve kazalar, beslenme bozukluklarıdır. (Özyürek, 2015; Gümüşdağ ve Yıldırım, 2020; Özmen, 2021;).

2.13. MOTOR GELİŞİMİ ETKİLEYEN NEDENLER, BAZI ARAŞTIRMACILAR TARAFINDAN AŞAĞIDAKİ ŞEKİLDE SIRALANIR

2.13.1. Hazırbulunuşluk

Herhangi bir beceriyi öğrenirken belli derecede olgunlaşmış olma, bu beceri için gerekli olan temel becerileri kazanmış olmayı ifade etmektedir (Özyürek, 2015). Yeni bir beceriyi öğrenirken çocuğun hazırbulunuşluğu çok önemlidir. Belli bir seviyede olgunlaşmış olması gerekmektedir. Ayrıca bazı temel becerileri de kazanmış olması gerekmektedir. Çocuğun tek başına merdiven çıkabilmesi için

öncelikle ayakta durabilmesi, tek başına yürüyebilmesi, tutunabilmesi gerekmektedir. Çocuklar en hazır oldukları anda yeni becerilerle daha fazla ilgilenmekte, daha fazla ilgi göstermekte, başardıkları zaman da heyecanlanıp sevinmektedirler(Yalçın, 2020).

2.13.2. Motivasyon

Çocukların, belli bazı hareketleri yapabilmeleri için teşvik edilmeye gereksinimleri vardır. Çocuklar ebeveynlerini memnun etmek ya da bir yarışı kazanmak için belli bir beceriyi kazanmayı isteyebilir, bunun için çabalayabilirler (Özyürek, 2015). Bazı becerileri yapıp yapamadıklarını görmek, kaslarını ve yeteneklerini test etmek, beceriyi daha kusursuz hale getirmek ve başardıklarını bununla gurur duymak için yaparlar. Zıplarlar, koşarlar, tırmanırlar (Yalçın, 2020).

Ebeveynlerin fiziksel aktivitelere ve çocukların etkinliklere katılımına yönelik olumlu tutumlarının, çocukların fiziksel gelişimi ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmanın bulguları, rekabetçi spor aktivitelerine ve birden fazla fiziksel aktiviteye katılmanın, çocukların motor gelişimi için yararlı uygulamalar olduğunu göstermiştir (Hu vd., 2021).

2.13.3. Hareketi Yapmak

Hareket etmek, bir motor beceriyi öğrenmek için çok önemlidir. Bir çocuk sandalyeye tırmanmada, sandalyeye tırmanma deneyimi yapmazsa öğrenemez. Topa tekme atmadan, topa tekme vurmaya öğrenemez. Çocukların motor hareketleri ve çevreleri kısıtlandığı zaman motor becerileri yapmada yavaşlama olabilmektedir. Çocukların motor becerileri öğrenebilmelerinde rahat hareket edebilecekleri bir ortam, uygun nitelikte ve yeterli sayıda materyaller, taklit edecekleri kişiler, gerekli fırsatı sunacak ve engellemeyecek anne, baba olması önemlidir (Yalçın, 2020).

2.13.4. Dikkat ve Model Alma

Bir beceriyi öğrenebilmesi için çocuğun dikkatini çekmek, gerekirse hareketi yavaşlatarak tekrar tekrar göstermek gerekebilmektedir (Özyürek, 2015). Hareket çocuklara birkaç kez gösterilebilir, ancak eğitici izlerken aynı zamanda taklit etme fırsatı sunması en doğru hareket olacaktır. Gerekirse çocuğun elinden, kolundan tutarak hareketi kavraması için rehberlik de yapılabilir (Yalçın, 2020).

2.13.5. Geribildirim

Yapılan davranış sonrası çocuğun içsel olarak çocuğun yaptığı hareketten hoşlanması ya da çocuğa verilen ödüller geribildirim olabilir (Özyürek, 2015). Aferin, alkış, çikolata, şeker şeklinde geribildirim yapılabilir. Örneğin, bir parktaki tırmanma aletlerinde tırmanırken, aşağıdayken görmediği pek çok şeyi yüksekten görmek hoşuna gidebilir, kaslarının gücünden dolayı gurur duyabilir ve tırmanmak eğlenceli gelebilir. Bu durum, içsel bir geribildirim olmaktadır. Eğer kendini bir an güvende hissetmez ve hemen kendini emniyetli bir pozisyona getirirse, bu da içsel bir geribildirim olur. Bu içsel geribildirimler, ebeveynin ya da eğiticinin ‘düşersin. Dikkat et’ uyarılarından daha etkili olmaktadır (Yalçın, 2020).

BÖLÜM 3

GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın deseni, veri toplama araçları, verilerin toplanması, verilerin değerlendirilmesinde kullanılan yöntemler ve araştırmanın sınırlılıkları ile ilgili bilgilere yer verilmektedir.

3.1. Araştırmanın Deseni

Türkiye’de okul öncesi çocukların motor gelişimi ile ilgili yapılmış araştırmaların analiz edilmesini amaçlayan bu çalışmada sistematik derleme yöntemi kullanılmıştır. Sistematik derleme veya incelemeler belli bir konuya ilişkin araştırmaların bulgularını tanımlama ve sentezleme yöntemidir. Sistematik incelemeler aşamalı bir süreçle gerçekleştirilir. Sistematik derleme sürecinde araştırmaya alınacak çalışmaların belirlenmesi, seçilmesi, sentezlenmesi ve raporlanması önemlidir (Cansoy ve Polatcan, 2018). Sistematik derleme, bir konudaki soruya cevap ya da probleme çözüm bulmak için, o alanda yayınlanmış tüm çalışmaların etraflı bir şekilde taranarak, çeşitli ekleme ve çıkarma kriterleri kullanarak ve araştırmaların niteliği değerlendirilerek hangi çalışmaların derlemeye alınacağını belirlenmesi, derlemeye alınan araştırmalarda yer alan bulguların analiz edilmesidir (Karaçam, 2013). Sistematik incelemeler, yalnızca bir veya iki araştırmanın sonuçlarını değil, belirli bir konudaki araştırmalardan elde edilen tüm ilgili bulguları dikkate almamızı sağlar (Akobeng, 2005). Bu kapsamda Türkiye’de okul öncesi çocukların motor gelişimi ile ilgili araştırmaların konularına, amaçlarına, desenlerine, sonuçlarına ve önerilerine göre analiz edilmesi, değerlendirilmesi, araştırmalara yönelik eğilimlerin belirlenmesi hedeflendiğinden araştırmada bu yöntem kullanılmıştır.

3.2. Verilerin Seçilme Ölçütleri

Sistematik derleme yöntemine göre desenlendirilen bu çalışmanın ilk aşaması olan seçilme kriterleri:

1. Okul öncesi dönemdeki çocuklarda motor gelişimi ile ilgili Türkiye’de yapılan çalışmaların seçilmesi,
2. Tez türü olarak yüksek lisans ve doktora ayrımı yapılmaması,
3. İzin durumu olarak erişime açık hakemli dergilerde yayınlanmış makalelerin incelenmesi,
4. 2010-2020 yılları arasında yapılan çalışmaları kapsamı şeklinde belirlenmiştir.

3.3. Verilerin Tarama Süreci

Veri tarama sürecinde Yüksek Öğretim Kurumları (YÖK) Yayın, Dokümantasyon Dairesi Tez Merkezi ve Google Akademik veri tabanında “tarama kategorisinde” 2010 ve 2020 yılları arası ve bu dönemler dâhil olmak üzere “okul öncesi”, “3-4-5-6 yaş çocuklar”, “motor gelişim”, “okul öncesinde motor gelişimi”, “psikomotor gelişim” ve “erken çocukluk” anahtar kelimeleriyle arama yapılmıştır. Veri tabanı arama sonucunda toplam 24 adet tez ve 21 adet hakemli dergilerde yayınlanmış makaleye ulaşılmıştır. YÖK Tez Merkezi, Dokümantasyon Dairesi Tez Merkezi ve Google Akademik veri tabanındaki çalışmaları bilgisayar ortamına kaydedilmiştir. Araştırma seçilme ölçütlerine uygun olan toplam 24 adet tez ve 20 adet makalenin analiz edilmesine karar verilmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Okul öncesi dönemdeki çocukların motor gelişimi alanı ile doğrudan ilgili 2010 - 2020 yılları arasında yapılmış olan 24 adet tez ve 20 adet makalenin yer aldığı bu çalışmada veriler, YÖK Ulusal Tez Merkezi, Dokümantasyon Dairesi Tez Merkezi ve Google Akademikten araştırmalar, yıl esasına dayalı olarak indirilmiş ve pdf formatında kaydedilmiştir. Doküman, analizi yapılırken ilk olarak, örneklem grubunda yer alan tezler ve makaleler (erişime açık) YÖK, Ulusal Tez Merkezi,

Dokümantasyon, Dairesi Tez, Merkezi ve Google Akademikten pdf formatında bilgisayara kaydedilmiştir. İkinci olarak, bilgisayara kaydedilen tezlerin düzeylerine, yıllarına, kullanılan yönteme, yapıldığı illere, anabilim dallarına, konularına göre dağılımında; makalelerin yıllara ve konulara göre dağılımında ölçüte ait verilerin Microsoft Excel programında girişi yapılmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen veriler Microsoft Excel programı ile analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular şekil ve Çizelgeler kullanılarak yorumlanmış, toplanan verilere anlam kazandırmak ve bulgular arasındaki ilişkileri açıklamak, neden-sonuç ilişkileri kurmak, bulgulardan bir takım sonuçlar çıkarmak ve elde edilen sonuçların önemine ilişkin açıklamalar yapılmıştır. Bu konuda yayınlanmış olan kitaplara araştırmada yer verilmemiştir.

3.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma, normal gelişim gösteren sağlıklı çocuklarla çalışılmış tez ve makaleler ile sınırlıdır.
2. Araştırma Türkiye’de Türk dilinde yapılan araştırmalar ile sınırlıdır.
3. Araştırma, okul öncesi dönemdeki çocuklarda motor gelişimi ile ilgili Türkiye’de yapılan çalışmalar ile sınırlıdır.
4. Yüksek Öğretim, Kurumları (YÖK) Yayın, Dokümantasyon, Dairesi Tez Merkezinden ve Google Akademikten 2010-2020 yılı dâhil olmak üzere erişime açık ve tarih kısıtlaması olmayan 24 adet tez ve 20 adet hakemli dergide yayınlanmış makale ile sınırlıdır.

BÖLÜM 4

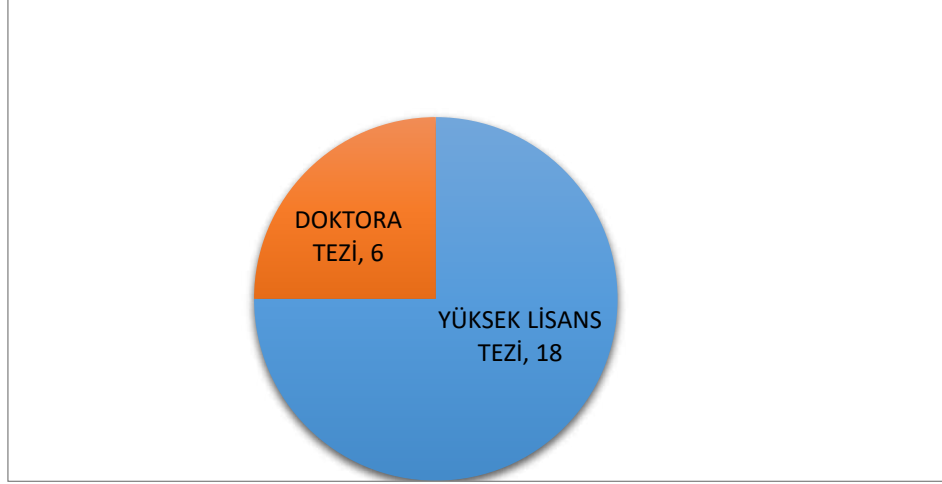
BULGULAR

Bu bölümde derleme kapsamına alınan çalışmalar, 24 adet tez (18 yüksek lisans tezi, 6 adet doktora tezi) ve 21 adet hakemli dergilerde yayınlanmış makale, araştırmada aranan cevaplar doğrultusunda analiz edilmiştir. Öncelikle çalışmaların araştırma konuları, amaçları, desenleri, sonuç ve önerileri analiz edilmiş ve bulguları sunulmuştur.

4.1. OKUL ÖNCESİ DÖNEMDEKİ ÇOCUKLARDA MOTOR GELİŞİMİ İLE İLGİLİ TÜRKİYE’DE YAPILMIŞ OLAN TEZLER

4.1.1. Lisansüstü Tezlerin Düzeyleri

Araştırmanın birinci alt amacına bağlı olarak “Okul öncesi çocukların motor gelişimi ile ilgili Lisansüstü çalışmaların düzeylerine (yüksek lisans ve doktora) göre dağılımı nasıldır?” sorusu yanıtlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda incelenen tezler; yüksek lisans ve doktora olarak ayrılmıştır. Araştırma konularına göre tezlerin dağılımları şekil 3’de verilmiştir.

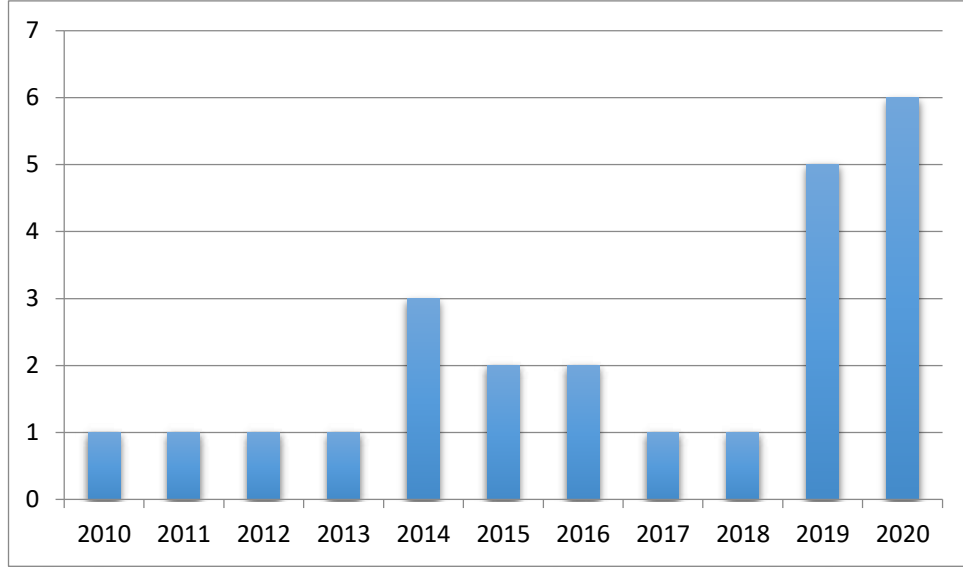

Şekil 4. 1. Lisansüstü tezlerin düzeylerine göre dağılımı

İncelenen 24 çalışmanın 6’sı doktora (Gül, 2012; Erdoğan, 2014; Akın, 2015; Taştepe, 2018), 18’i yüksek lisans (örn: Çelebi, 2010; Ulutaş, 2011; Eynur, 2013; Akınbay, 2014; Şeker, 2015; Sert, 2016) düzeyindedir. Yüksek lisans tezlerinin (%75) doktora tezlerine (%25) göre sayıca daha fazla olduğu gözlenmektedir (Şekil 3).

4.1.2. Lisansüstü Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Araştırmanın ikinci alt amacına bağlı olarak “Okul öncesi çocukların motor gelişimi ile ilgili Lisansüstü çalışmaların yıllara göre dağılımı nasıldır?” sorusu cevaplanmış, bu amaçla tezler incelenerek yıllarına göre dağılımları şekil 4’de gösterilmiştir.

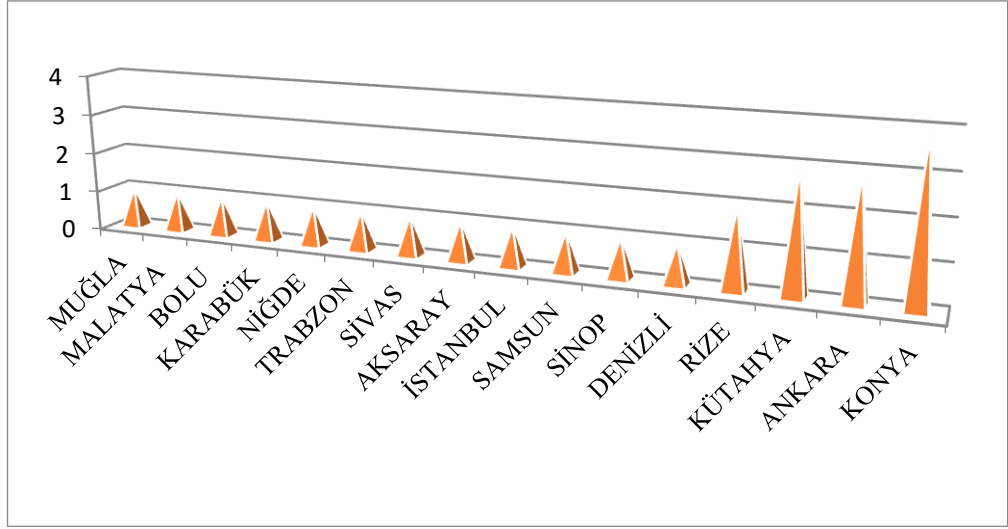

Şekil 4. 2. Lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı

Grafikte görüldüğü üzere incelenen 24 çalışmadan 1'inin 2010 (Çelebi, 2010), 1'inin 2011 (Ulutaş, 2011), 1'inin 2012 (Gül, 2012), 1'inin 2013 (Eynur, 2013), 3'ünün 2014 (Erdoğan, 2014; Akınbay, 2014; Gülaç, 2014), 2'sinin 2015 (Akın, 2015; Şeker, 2015), 2'sinin 2016 (Sert, 2016; Yavuz, 2016), 1'inin 2017 (Öztürk, 2017), 1'inin 2018 (Taştepe, 2018), 5'inin 2019 (Akgün, 2019; Ay, 2019; Genç, 2019; Karaman B., 2019; Söyler, 2019), 6'sının 2020 (Anamurluoğlu, 2020; Aslan, 2020; Karaca, 2020; Kavalcı, 2020; Kıvanç, 2020; Mete, 2020) yıllarında yapıldığı ve çalışmaların 2020 yılında yoğunluk gösterdiği saptanmıştır (Şekil 4).

4.1.3. Lisansüstü Tezlerin İllere Göre Dağılımı

Araştırmanın üçüncü alt amacına bağlı olarak “Okul öncesi çocukların motor gelişimi ile ilgili Lisansüstü çalışmaların illere göre dağılımı nasıldır?” sorusu yanıtlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda incelenen tezler; Ankara, Konya, Kütahya, Rize, Muğla, Malatya, Bolu, Karabük, Niğde, Trabzon, Sivas, Aksaray, İstanbul, Samsun, Sinop olarak ayrılmıştır. Araştırma illerine göre tezlerin dağılımları şekil 5'te verilmiştir.

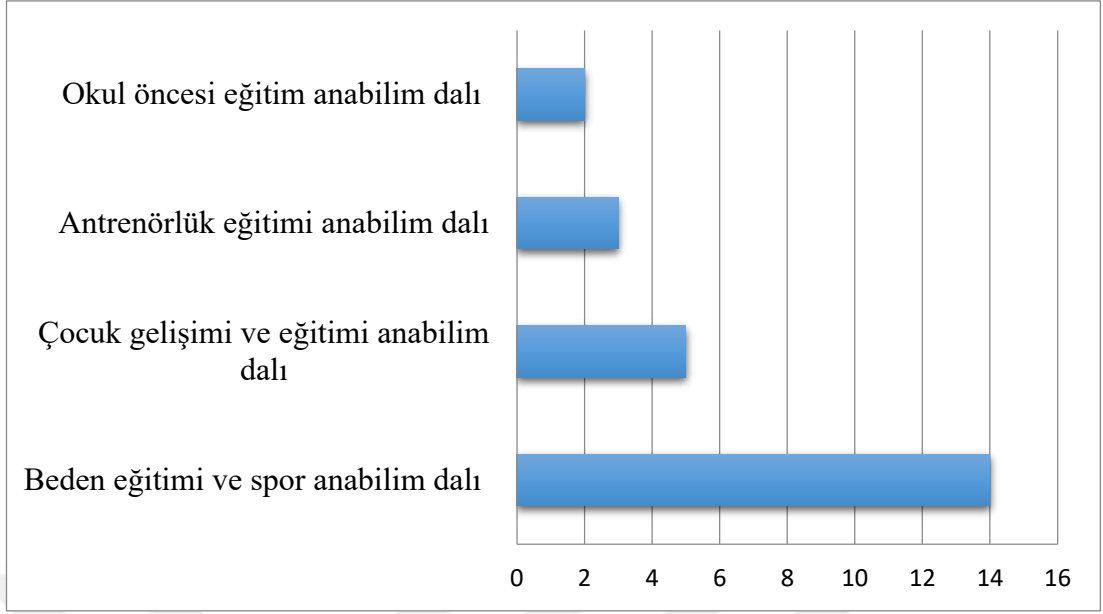

Şekil 4. 3. Lisansüstü tezlerin illere göre dağılımı

Grafikte gösterildiği üzere 25 çalışmanın 4'ü Konya (Gül, 2012; Akınbay, 2014; Şeker, 2015; Ay, 2019), 3'ü Ankara (Erdoğan, 2014; Taştepe, 2018; Kıvanç, 2020), 3'ü Kütahya (Eynur, 2013; Gülaç, 2014; Akın, 2015), 2'si Rize (Kavalcı, 2020; Mete, 2020), 13'ünün diğer (Çelebi, 2010, (Muğla); Ulutaş, 2011, (Malatya); Sert, 2016, (Bolu); Yavuz, 2016, (Karabük); Öztürk, 2017, (Niğde); Akgün, 2019, (Trabzon); Genç, 2019, (Sivas); Karaman B, 2019, (Aksaray); Söyler, 2019 (Denizli); Anamurluoğlu, 2020, (İstanbul); Karaca, 2020, (Sinop) illerde yapıldığı ve çalışmaların yoğun olarak Konya ve Ankara illerinde yapıldığı tespit edilmiştir (Şekil 5).

4.1.4. Lisansüstü Tezlerin Anabilim Dallarına Göre Dağılımı

Araştırmanın dördüncü alt amacına bağlı olarak “Okul öncesi çocukların motor gelişimi ile ilgili Lisansüstü çalışmaların Anabilim Dallarına Göre Dağılımı nasıldır?” sorusu yanıtlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda incelenen tezler; Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı, Antrenörlük Eğitimi Anabilim Dalı, Okul Öncesi Eğitim Anabilim Dalı olarak ayrılmıştır. Anabilim dallarına göre tezlerin dağılımları Şekil 6'da verilmiştir.

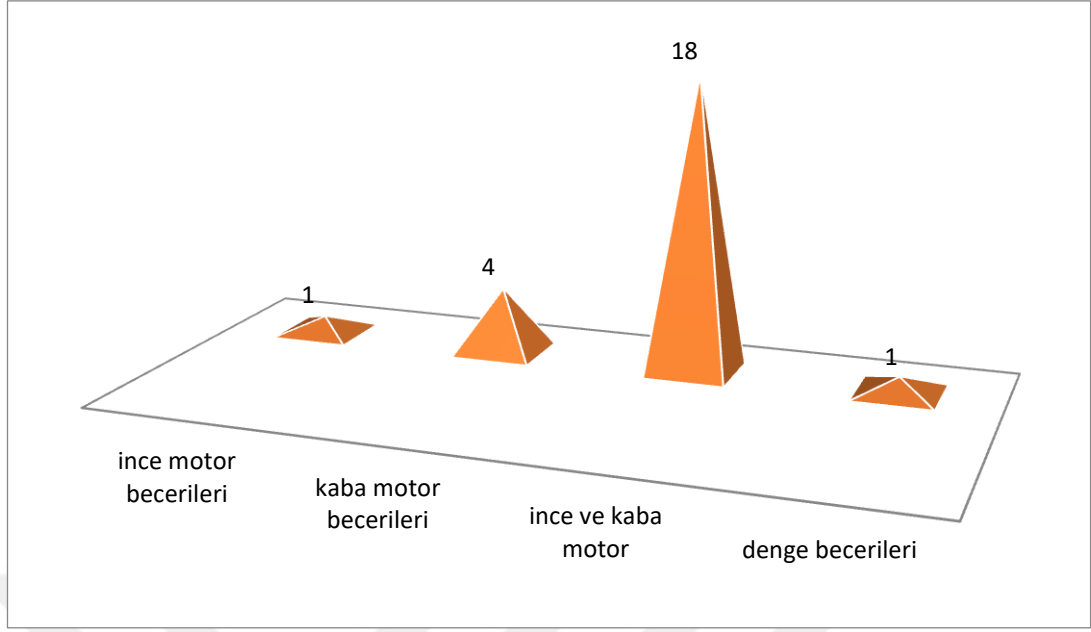

Şekil 4. 4. Lisansüstü tezlerin anabilim dallarına göre dağılımı

İncelenen 24 çalışmanın 14'ü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı (örnek: Çelebi, 2010; Eynur, 2013; Erdoğan, 2014; Akınbay, 2014; Akın, 2015; Sert, 2016), 5'i Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı (örnek: Gül, 2012; Şeker, 2015; Yavuz, 2016), 3'ü Antrenörlük Eğitimi Anabilim Dalı (Ay, 2019; Anamurluoğlu, 2020; Karaca, 2020), 2'si Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı (Ulutaş, 2011; Söyler, 2019) tarafından yapılmıştır. Tezlerinin Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı'nda (%58), diğer anabilim dallarına (%42) göre sayıca daha fazla olduğu gözlenmiştir (Şekil 6).

4.1.5. Lisansüstü Tezlerin Konuları

Araştırmanın beşinci alt amacına bağlı olarak “Okul öncesi çocukların motor gelişimi ile ilgili lisansüstü çalışmaların konularına (motor gelişim alanları yönünden) göre dağılımı nasıldır?” sorusu yanıtlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda incelenen tezlerde çalışılan motor gelişim alanları: ince motor becerileri, kaba motor becerileri, ince ve kaba motor becerileri birlikte ve denge becerileri olarak ayrılmıştır. Motor gelişim alanlarına göre tezlerin dağılımları şekil 7’te verilmiştir.

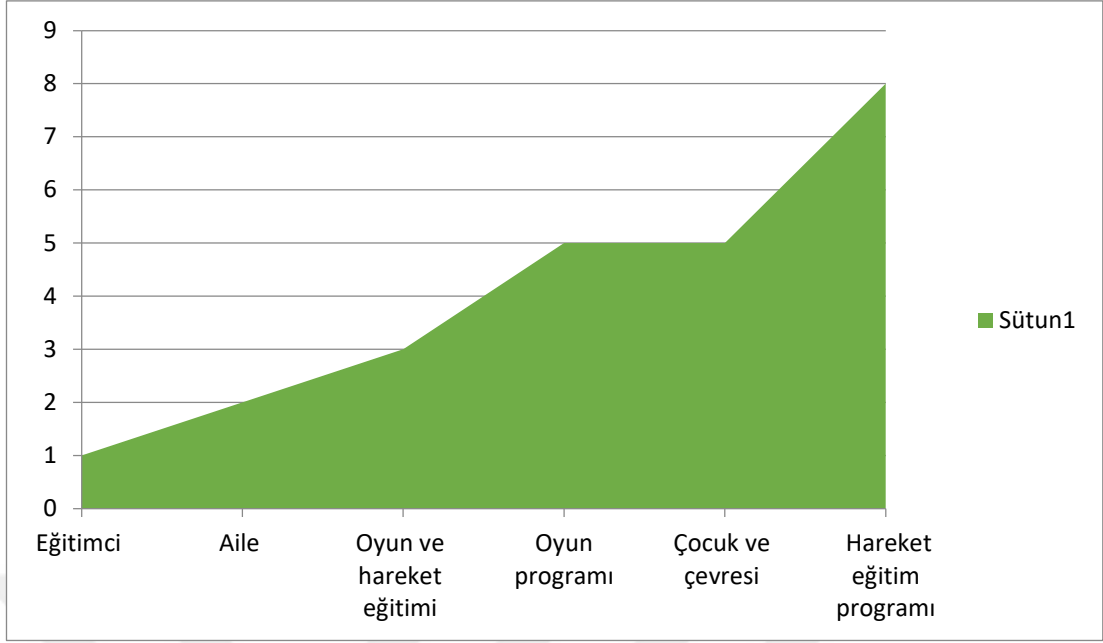

Şekil 4. 5. Lisansüstü tezlerin konularına göre dağılımı

Lisansüstü tezlerin konularına göre dağılımını incelediğimizde 24 çalışmanın 19'unun ince ve kaba motor becerileri (örn: Çelebi B. , 2010; Akınbay, 2014; Şeker, 2015; Sert, 2016; Taştepe, 2018; Akgün, 2019; Kıvanç, 2020), 4'ünün kaba motor beceriler (Gül, 2012; Eynur, 2013; Ay, 2019; Anamurluoğlu, 2020), 1'inin ince motor becerileri (Söyler, 2019), 1'inin ise denge becerileri (Erdoğan, 2014) üzerine çalışıldığı saptanmıştır (Şekil 7).

4.1.6. Tezlerdeki Hipotezler

Araştırmanın altıncı alt amacına bağlı olarak “Tezdeki hipotezlere (motor gelişimi etkileyen ve destekleyen) göre tezlerin dağılımı nasıldır?” sorusu yanıtlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda incelenen tezlerde ortaya çıkan hipotezler; oyun programı, hareket eğitim programı, çocuk ve çocuğun çevresi (yaş, cinsiyet, BKİ, sınıf kriterleri, okul türü), aile (anne- baba tutumları, anne baba yaşı, eğitim düzeni, medeni durumu, mesleği), eğitimci (cinsiyet, hizmet süresi, eğitim düzeni, mezun olunan okul, çalıştığı okul türü, çalıştığı yaş grubu), oyun ve hareket eğitimi olarak ayrılmıştır. Araştırmadaki hipotezlere göre tezlerin dağılımları şekil 8’de verilmiştir.

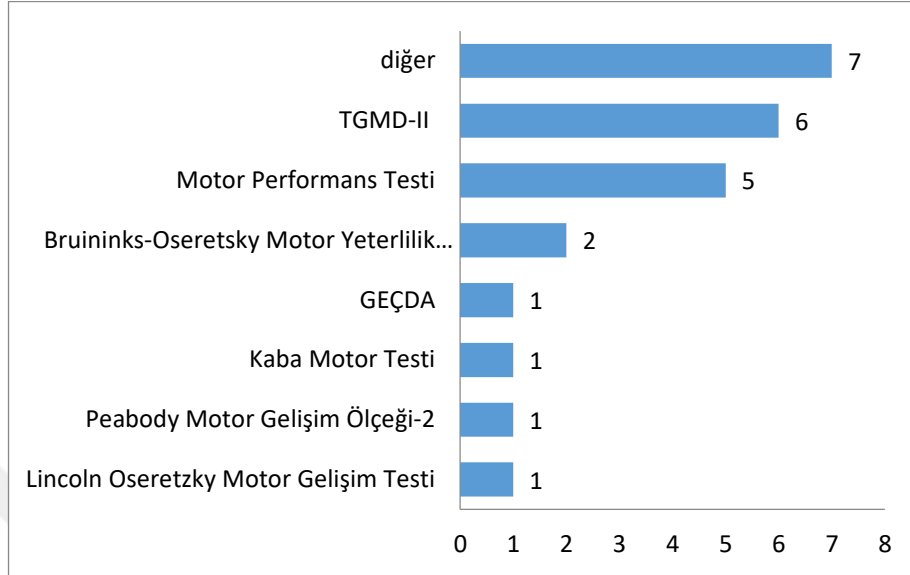
Şekil 4. 6. Lisansüstü tezlerin hipotezlere göre dağılımı

Lisansüstü tezlerin hipotezlere göre dağılımında; sırasıyla tezlerin 1'inin eğitimci (Sert, 2016), 2'sinin aile (Taştepe, 2018; Kıvanç, 2020), 3'ünün oyun ve hareket eğitimi (Gül, 2012; Ay, 2019; Genç, 2019), 5'inin oyun programı (örn: Akın, 2015; Akınbay, 2014; Karaman, 2019), 5'inin çocuk ve çevresi (örn: Gülaç, 2014; Şeker, 2015; Mete, 2020), 8'inin hareket eğitimi programı (örn: Söyler, 2019; Erdoğan, 2014; Yavuz, 2016; Öztürk, 2017; Aslan, 2020) ile ilgili hipotezleri, motor gelişimi destekleyen ve etkileyen değişkenler olarak ortaya koyulmuştur (Şekil 8).

4.1.7. Lisansüstü Tezlerin Kullandığı Ölçekler

Araştırmanın altıncı alt amacına bağlı olarak “Okul öncesi dönemdeki çocukların motor gelişimi ile ilgili lisansüstü tezlerde kullanılan ölçme araçları nelerdir ve dağılımı nasıldır?” sorusu yanıtlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda incelenen tezlerde kullanılan ölçekler: TGMD-II Testi, Motris, (Atwater, Williams ve Wilmore’un 1980 yılında geliştirdikleri) Motor Performans Testi, Bruininks-Oseretsky Motor Yeterlilik Testi, N.I. Oseretzky tarafından geliştirilen Lincoln Oseretzky Motor Gelişim Testi (LOS KF 18), Peabody Motor Gelişim Ölçeği-2, Kaba Motor Testi, Gazi Erken Çocukluk Değerlendirme Aracı (GEÇDA) ve diğer ölçme araçları olarak

belirlenmiştir. Araştırmadaki kullanılan motor gelişim ölçme ve değerlendirme araçlarına göre tezlerin dağılımları şekil 9’de verilmiştir.

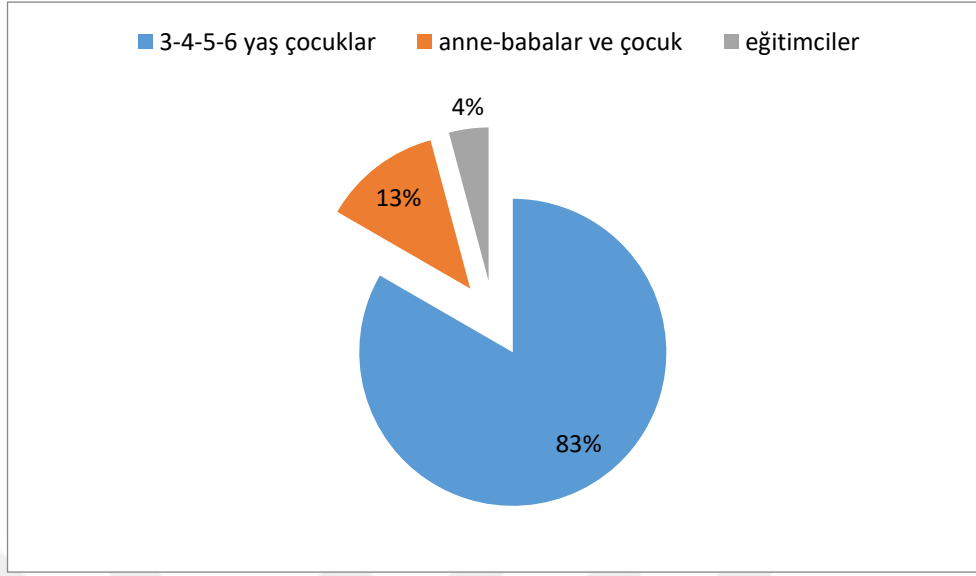

Şekil 4. 7. Lisansüstü tezlerde kullanılan ölçme araçlarına göre dağılımı

Lisansüstü tezlerde kullanılan ölçme araçlarına göre dağılımda tezlerin 4’ünün sırasıyla Lincoln Oseretzky Motor Gelişim Testi (şeker, 2015); Peabody Motor Gelişim Ölçeği-2 (Taştepe, 2018); Kaba Motor Testi (Anamurluoğlu, 2020); GEÇDA (Kıvanç, 2020), 2’ sinin Bruininks-Oseretsky Motor Yeterlilik Testi (Akın, 2015; Kavalcı, 2020), 5’inin Motor Performans Testi (örn: Ulutaş, 2011; Akınbay, 2014; Akgün, 2019), 6’sinin TGMD-II Testi (Gül, 2012; Eynur, 2013; Gülaç, 2014; Ay, 2019), 7’sinin diğer (Söyler, 2019; Erdoğan, 2014; Yavuz, 2016; Karaca, 2020) ölçme araçlarını kullandıkları saptanmıştır (Şekil 9).

4.1.8. Lisansüstü Tezlerin Çalışma Grupları

Araştırmanın yedinci alt amacına bağlı olarak “Okul öncesi dönemdeki çocukların motor gelişimi ile ilgili lisansüstü tezlerde çalışma gurubunu kimler oluşturmuştur?” sorusu yanıtlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda incelenen tezler; 2-3-4-5-6 yaş çocuklar, anne-babalar ve eğitimciler olarak ayrılmıştır. Araştırmadaki çalışma guruplarına göre tezlerin dağılımları şekil 10’de verilmiştir.

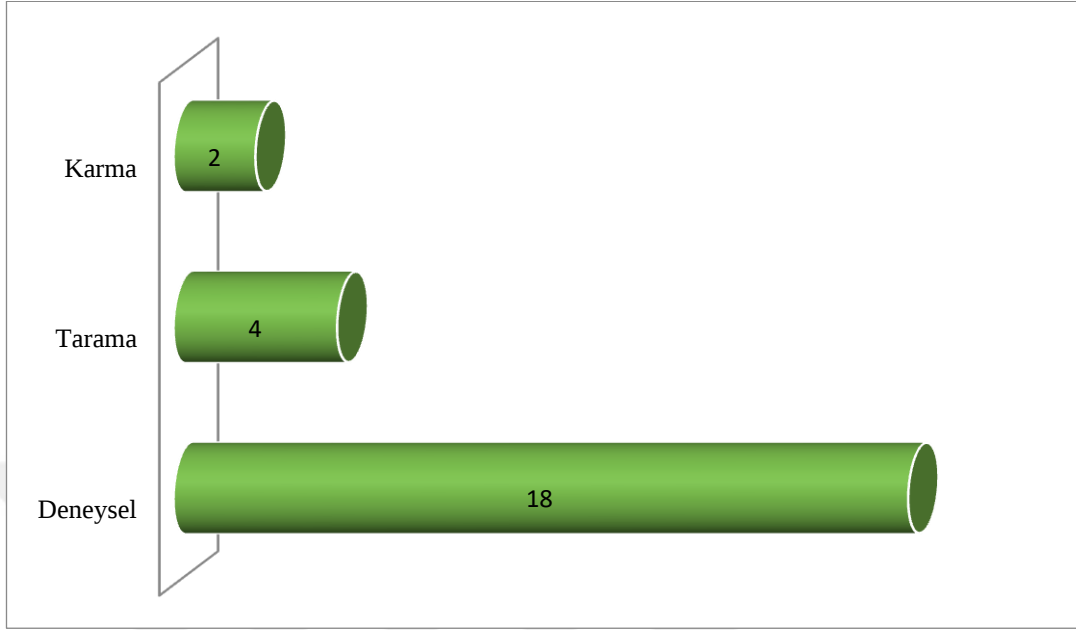
Şekil 4. 8. Lisansüstü tezlerin çalışma gruplarına göre dağılımı

Lisansüstü Tezlerin çalışma gruplarına göre dağılımını incelendiğinde 24 çalışmanın 20'si 3-4-5-6 yaş çocuklarla (örn: Öztürk, 2017 (4-5 yaş grubu 35 çocuk); Akgün, 2019 (4-6 yaş grubu 80 çocuk); Ay, 2019 (5 yaş grubu 30 çocuk); Akınbay, 2014 (3-6 yaş grubu 100 çocuk); Gülaç, 2014 (3-4-5 yaş grubu 1511 çocuk), 3'ünün anne-baba ve çocuklarla (Yavuz, 2016 (4-5 yaş grubu çocuk ve anneleri olarak 40 katılımcı); Taştepe, 2018 (3-4 yaş grubu çocuk ve anneleri olmak üzere 35 katılımcı); Kıvanç, 2020 (2-3 yaş grubu çocuklar ve anneleri olmak üzere 200 katılımcı), 1'inin eğitimciler (Sert, 2016 (Bakanlığa bağlı bağımsız anaokulları ve ilkokulların anasınıflarında görev yapmakta olan 148 öğretmenin tamamına anket uygulanmıştır) ile yapılmıştır. Araştırmaların çalışma gruplarında yaygın olarak çocuklarla çalışıldığı tespit edilmiştir (Şekil 10).

4.1.9. Lisansüstü Tezlerin Desenlerine göre dağılımı

Araştırmanın sekizinci alt amacına bağlı olarak “Okul öncesi çocukların motor gelişimi ile ilgili lisansüstü çalışmalarda kullanılan araştırma desenleri nelerdir?” sorusu yanıtlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda incelenen tezler; tarama, karma ve

deneysel olarak gruplandırılmıştır. Araştırma desenlerine göre tezlerin dağılımları Şekil 11’de verilmiştir.

Şekil 4. 9. Lisansüstü tezlerin desenlerine göre dağılımı

İncelenen 24 çalışmanın 18’inin deneysel (örn: Çelebi, 2010; Ulutaş, 2011; Gül, 2012; Akgün, 2019; Aslan, 2020), 4’ünün tarama (Eynur, 2013; Kıvanç, 2020), 2’sinin karma (Sert, 2016; Yavuz, 2016) desende olduğu gözlenmiştir (Şekil 11).

4.1.10. Lisansüstü Tezlerin Bulgularından Elde Edilen Önemli Sonuçlar

Çizelge 4. 1. Lisansüstü tezlerin bulgularından elde edilen önemli sonuçlar

Konu	Önemli sonuçlar	Örnek tezler
İnce ve kaba motor becerilerin birlikte araştırıldığı araştırmalar	Okul öncesinde eğitim alan 5-6 yaş grubu çocuklara uygulanan hareket eğitiminin çocukların motor ve fiziksel gelişimlerini etkileyip etkilemediğini araştırmak amacı ile deneysel desen kullanılarak yapılan bu araştırmada 8 hafta ve 24 seans biçiminde yapılan hareket eğitimi programı çocukların bazı fiziksel özelliklerini, Beden Kitle İndeksi (BKİ), vücut ağırlıkları, vücut yağ oranları, subscapula, triceps, biceps pozitif yönde etkilemiş ve motor performanslarını olumlu yönde arttırmıştır.	Çelebi B. , 2010
	Okul öncesi (0-5) öğrencilerinde oyunun önemini ve çocukların motor gelişimleri üzerine olan etkilerini göstermeyi hedefleyen ve deneysel desen kullanılarak yapılan bu araştırmada deney grubuna oynatılan oyunların koşma, denge, sıçrama, sekme, yakalama, tenis topu fırlatma ve durarak uzun atlama testlerinde pozitif yönde etkilediği belirlenirken, kontrol grubunda yer alan çocukların son test sonuçlarında becerilerde herhangi bir gelişmenin meydana gelmemesi, oyunun çocukların gelişimi üzerine etkisinin ne kadar önemli olduğunu göstermiştir.	Akınbay, 2014
	Okul öncesi çocukları için geliştirilen ve içerisinde temel jimnastik aktivitelerinin uygulama prensiplerini barındıran temel hareket eğitimi (THE) aktivitelerinin motor becerilere etkisini araştırma amacı ile deneysel desende yapılan çalışmada THE uygulamalarının düzenli bir şekilde, 8 hafta boyunca uygulanmasının, 3-5 yaş grubu çocukların motor becerilerini anlamlı düzeyde geliştirdiği saptanmıştır.	Karaca, 2020
	2-3 yaşında çocuğu olan annelerin anne-baba tutumları ve annelik öz yeterlikleri ile çocuklarının motor gelişim özellikleri arasındaki ilişkisinin belirlenmesi amacı ile tarama desenle yapılan bu çalışmada, annelerin çocuk yetiştirme tutumları ve öz yeterlik algılarıyla çocuğun psiko-motor gelişimi arasında anlamlı bir bağlantı bulunduğu bilgisine ulaşılmıştır. Bunun yanında tutum, öz yeterlik ve psiko-motor gelişim ile çocuğun yaşı, doğum sırası, cinsiyeti, anne- babanın çalışma durumu, eğitim seviyesi, yaşı, sosyoekonomik düzeyi, ailede yaşayan başka bireylerin varlığı ve ailedeki çocuk sayısı arasında anlamlı ilişkiler bulunduğu tespit edilmiştir.	Kıvanç, 2020

Çizelge 4. 2. Lisansüstü tezlerin bulgularından elde edilen önemli sonuçlar
(Devamı)

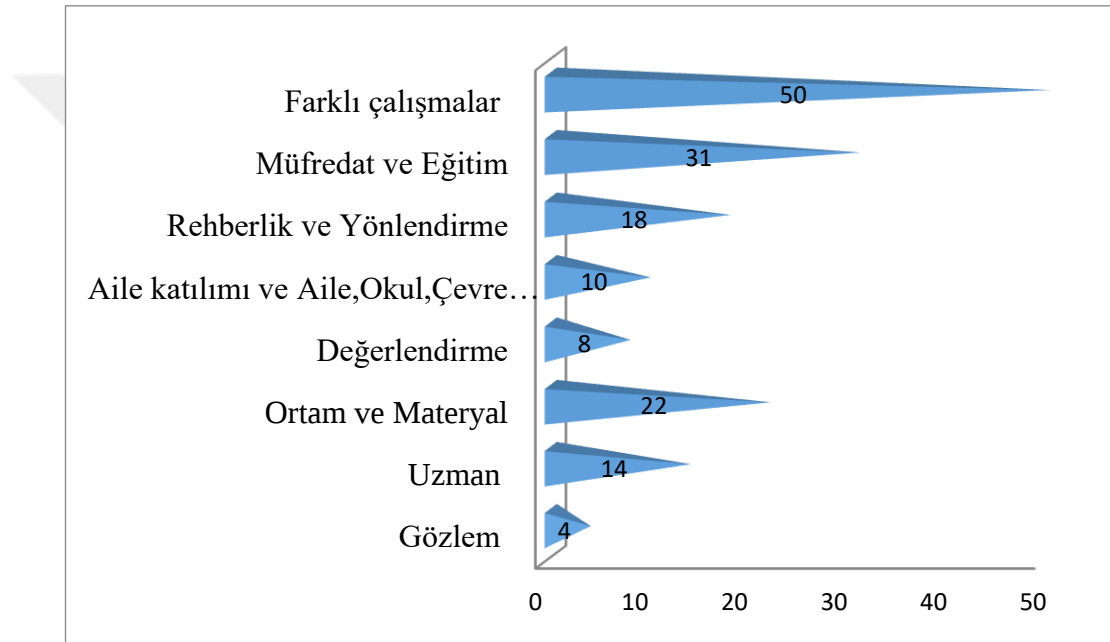
Konu	Önemli sonuçlar	Örnek tezler
Kaba motor beceriler	Oyun ve Hareket Temelli büyük kas beceri eğitim programlarının 4-5 yaşındaki çocukların büyük kas becerilerine etkisinin araştırıldığı bu deneysel araştırmada, büyük kas becerilerinin pozitif yönde geliştiği gözlenmiştir, fakat Oyun Temelli büyük kas beceri eğitim programının 4-5 yaşındaki çocuklar üzerinde etkisinin daha fazla olduğu tespit edilmiştir.	Gül, 2012
	3-5 yaşındaki çocuklarda eğitsel oyunlarla desteklenmiş temel klasik bale eğitiminin kaba motor becerilere etkilerinin belirlenmesi amacı ile yapılan, deneysel desende, bu çalışmanın neticesinde; temel klasik bale eğitimi ve eğitsel oyunların, bu yaştaki çocukların dinamik denge, çabukluk, durarak uzun atlama ve esneklik özelliklerini geliştirdiği sonucuna varılmıştır.	Anamurluoğlu, 2020

Çizelge 4. 3. Lisansüstü tezlerin bulgularından elde edilen önemli sonuçlar (Devamı)

Konu	Önemli sonuçlar	Örnek Tezler
İnce motor beceriler	İnce motor becerilerine yönelik eğitim programının, ince motor beceriler, okula hazır bulunuşluk ve öz düzenleme üzerindeki etkisini incelemek amacıyla yapılan bu araştırma sonucunda ince motor beceri çerçevesinde hazırlanan eğitim programının çocukların ince motor becerilerini, öz düzenleme becerilerini ve okula hazır bulunuşluklarını desteklemesi açısından alan yazına katkı sağlamaktadır.	Söyler, 2019
Denge	Deneysel desende 4-6 yaş grubu çocuklara yapılan bu araştırmada; özel geliştirilmiş ekipmanlarla, oyun formatına çevrilmiş denge ve koordinasyon çalışmalarının etkisi incelemiş, netice olarak denge ve koordinasyon çalışmalarının yaş grubuna özgü düzenli ve sürekli eğitim uygulaması ile daha verimli sonuçlara ulaşılabileceği ileri sürülmüştür.	Erdoğan, 2014

4.1.11. Lisansüstü Tezlerin Sonuçlarından Çıkan Öneriler Dağılımı

Araştırmanın onuncu alt amacına bağlı olarak “Lisansüstü tezlerin sonuçlarından çıkan öneriler nelerdir?” sorusu yanıtlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda incelenen tezlerin önerileri; Gözlem, Uzman, Ortam ve Materyal, Müfredat ve Eğitim, Farklı çalışmalar, Değerlendirme, Aile katılımı ve Okul, aile ve çevre işbirliği, Rehberlik ve Yönlendirme olarak ayrılmıştır. Araştırma sonuçlarından çıkan önerilere göre tezlerin dağılımları şekil 12’da verilmiştir.

Şekil 4. 10. Lisansüstü tezlerin sonuçlarından çıkan önerilerin dağılımı

Lisansüstü tezlerin sonuçlarından çıkan öneriler için incelenen 24 adet tezdeki önerilerin 4’ünün gözlem (örn: Çelebi B., 2010 (motor ve fiziksel gelişim alanları erken çocukluk döneminde düzenli olarak izlenilmelidir); Ulutaş A., 2011 (çocuk oyun esnasında izlenerek tanıma ve değerlendirmeye ilişkin çalışmalar yapılabilir), 14’ünün uzman (örn: Eynur, 2013 (okul öncesi eğitim-öğretim kurumlarında da beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin okul öncesi öğretmenleri yerine uzmanlar tarafından verilmesi sağlanmalıdır); Akın, 2015 (okul öncesinden itibaren bu kurumlarda beden eğitimi öğretmenleri yer almalı ve çocuğun içinde bulunduğu gelişimsel dönemin gereklerini yerine getirmeleri için çaba harcamalıdır); 22’sinin

ortam ve materyal (örn: Akınbay, 2014 (çocuk gelişimine oyunun katkısı göz önüne alınarak, kurumların yapımı aşamasında oyun alanlarına daha fazla özen gösterilebilir); Şeker, 2015 (çocukların fiziksel hareketlerinin önemi topluma anlatılmalı ve bu yönde çalışmalar yapılarak çocukların özgürce hareket edebilecekleri ortamlar düzenlenmelidir); 8'inin değerlendirme (örn: Genç, 2019 (Temel hareket becerilerinin gelişimi yönünden geri kalmış çocukların belirlenmesi için spor eğitimi uzmanlarınca TGMD-II testinin kullanılması tavsiye edilir); Mete, 2020 (Temel motor özelliklerin gözlemlenmesi, gelişim durumlarının kontrolü için çocukluk döneminde belirli yaşlarda düzenli olarak motor testler uygulanmalıdır. Yaş gruplarına göre uygulanacak motor testlerin seçiminin yapılması önerilir); 10'unun aile katılımı ve okul, aile, çevre işbirliği (örnek: Gül, 2012 (Anne-baba eğitim programları çocukların motor gelişimlerine ek olarak oyun öğretimi ve oyun türleri konusunda zenginleştirilmelidir); Yavuz, 2016 (ailelerin çocuklarını küçük yaşlardan itibaren beden eğitimi ve spor etkinliklerine yönlendirilmeleri konusunda bilgilendirilmeleri amacıyla aile eğitimi çalışmaları yürütülebilir. Eğitim kurumları, aile katılımının da sağlanacağı şekilde sportif aktiviteler düzenlenerek spora teşvik edilebilir), 18'i rehberlik ve yönlendirme (örnek: Akınbay, 2014 (öğretmenlere ve ebeveynlere oyunun yöntemi ve oyunun uygulanışı hakkında rehberlik çalışmaları hazırlanabilir); Şeker, 2015 (ebeveynleri bilgilendirecek seminer, broşür vb. çalışmalar yapılmalıdır); 31'i müfredat ve eğitim (örnek: Şeker, 2015 (Eğitimcilere seminerler düzenlenip bilgilendirilmeli ve yapılan bilgilendirmelerin eğitimciler üzerine etkisi olup olmadığı, uygulamaya geçirilip geçirilmediği kontrol edilebilir); Anamurluoğlu, 2020 (geliştirilmesi amaçlanan becerilere yönelik egzersiz programlarının uygulanması); 50'sinin ise farklı çalışmalar (örn: Erdoğan, 2014 (Cinsiyet, boy ve kilo özelliklerinin dikkate alındığı antrenman programları içeren yeni bir çalışma yapılabilir); Akgün, 2019 (Çocukların motor becerilerine etki edebilecek genetik yapı, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, antropometrik özellikler gibi faktörler göz önünde bulundurarak araştırmalar yapılabilir) ile ilgili konular üzerindeki önerilerde bulunmuştur (Şekil 12).

4.2. OKUL ÖNCESİ DÖNEMDEKİ ÇOCUKLARDA MOTOR GELİŞİMİ İLE İLGİLİ TÜRKİYE’DE YAPILMIŞ VE HAKEMLİ DERGİLERDE YAYINLANMIŞ MAKALELER

4.2.1. Makaleler

Okul öncesi dönem çocuklarda motor gelişimi ile ilgili Türkiye’de yapılmış ve hakemli dergilerde yayınlanmış makaleler Çizelge 5’te verilmiştir.

Çizelge 4. 4. Okul öncesi dönem çocuklarda motor gelişimi ile ilgili türkiye'de yapılmış hakemli dergilerde yayınlanmış makaleler

Hakemli Dergilerde Yayınlanmış Makaleler					
YIL	YAZAR	TEZ ADI	DERGİ	Dergi Türü	Yöntem
2011	Ahmet Şirinkan, Ş.Öykü Şirinkan	Eğitsel, Oyunların 5-6 Yaş Grubu Öğrencilerin, Kaba Motor Gelişimlerine Etkisinin, İncelenmesi (Erzurum İli Örneği)	E-Journal Of New World Sciences Academy	Uluslararası Hakemli	Deneyssel
2012	Menekşe Boz Abide Güngör Aytar	Büyük, Kas Motor, Gelişim-2 (Tgmd-2) Testinin Türk Çocuklarına, Uyarlama Çalışması	Akdeniz Eğitim Araştırma Dergisi	Uluslararası Hakemli	Deneyssel
2012	Özgür Mülazımoğlu Balı Figen Gürsoy	Bruininks-Oseretsky, Motor Yeterlik, Testinin Beş-Altı Yaş Grubu, Türk Çocuklar İçin, Geçerlik ve Güvenirlik, Çalışması	Hacettepe Spor Bilimler Dergisi	Hakemli	Deneyssel
2013	Fatma İlker Kerkez	Türkiye’de Çocuklarda Motor, Gelişimin Değerlendirilmesinde Tgmd-2 Uygulamalarına, Bir Bakış	Hacettepe Spor Bilimler Dergisi	Hakemli	Tarama
2013	Mustafa Altınkök Esra Vazgeçer Burçin Ölçücü	Temel, Motor, Hareketlerin Geliştirilmesini, İçeren Beden Eğitimi Program Tasarısının 5-6 Yaş Çocukların Temel, Motor Hareketlerinin, Gelişimine Etkisinin, Araştırılması	Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi	Uluslararası Hakemli	Deneyssel

Çizelge 4. 5. Makaleler (Devamı)

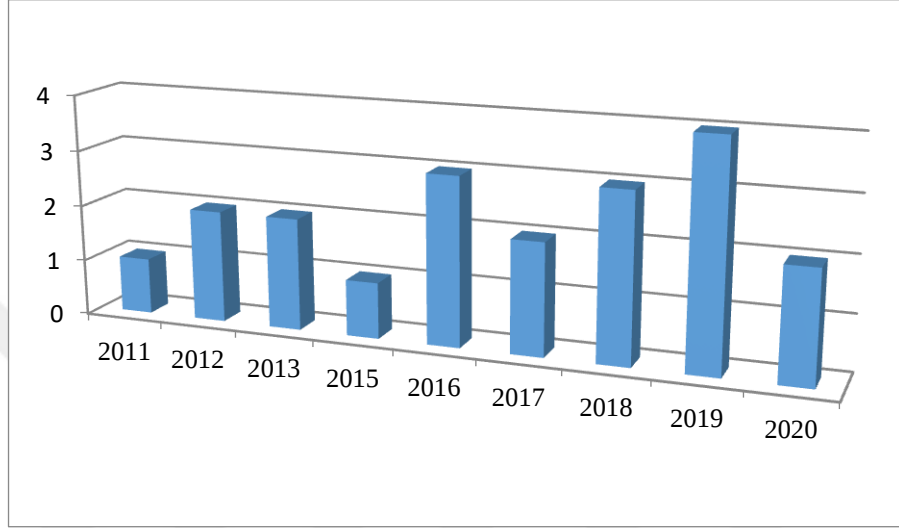
YIL	YAZAR	TEZ ADI	DERGİ	Dergi Türü	Yöntem
2015	Tuğba Şahin Uğur Şentürk	Okul, Öncesi 6 Yaş Grubu Çocuklarda, 8 Haftalık Oyun ve Hareket Eğitimi, Programının Motor, Gelişim Üzerine Etkisi	Mersin Üniversitesi Spor Bilimler Dergisi	Hakemli	Deneyssel
2016	Hakkı Çoknaz	Motor, Gelişim, Boyutuyla Çocuk ve Spor	Marmara Üniversitesi Spor Bilimler Dergisi	Hakemli	Nitel
2016	Haydar Durukan Kadir Koyuncuoğlu Uğur Şentürk	Okul, Öncesi Çocuklarda Temel, Jimnastik Programının Motor, Gelişim, Açısından İncelenmesi	CBÜ Beden Eğitimi Ve Spor Bilimler Dergisi	Hakemli	Deneyssel
2016	Gökçe Hafızoğlu Didem Emre Bolatbaş Doç. Dr. Müdriye Yıldız Bıçakçı	12-24 ay Aralığında, Bebeğe Sahip, Annelerin Motor, Gelişim, Sürecine, İlişkin Görüşleri	H.Ü. Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi	Hakemli	Nitel
2016	Zeynep Kılıç Güliden Uyanık Balat Saime Çağlak Sarı	CHAMPS Motor, Beceriler Protokolü'nün (CMSP) 4 Ve 5 Yaş, Çocuklarına Yönelik Türkçeye, Uyarlama, Çalışması	Eğitim Kuram Ve Uygulama Araştırma Dergisi	Uluslararası Hakemli	Deneyssel
2017	Ayşegül Ulutaş Esra Demir E. Hilal Yayan	Motor, Gelişim, Eğitim Programının 5-6 Yaş Çocukların, Kaba ve İnce Motor, Becerilerine, Etkisinin İncelenmesi	Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	Hakemli	Deneyssel
2018	Cansu ÇELEBİ Betül BAYAZIT Okan Serhat TUNCİL Ozan YILMAZ	Okul, Öncesi Dönemde Hareket Eğitimi, Çalışmalarının, Motor Gelişime, Etkisi	Sstb Dergisi	Uluslararası Hakemli	Deneyssel
2018	Ender DURUALP Neriman ARAL	Çocukların, İnce ve Kaba Motor, Gelişimlerine, Oyun Etkinliklerinin, Etkisinin, İncelenmesi	Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi	Hakemli	Deneyssel
2018	Emre Yıldız Zeynep Çetin	Sporun, Psiko-Motor Gelişim ve Sosyal Gelişime, Etkisi	H.Ü. Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi	Hakemli	Nitel

Çizelge 4. 6. Makaleler (Devamı)

YIL	YAZAR	TEZ ADI	DERGİ	Dergi Türü	Yöntem
2019	Merve Ataçoğu, Kürşad Gülbeyaz	Brain Fit® Egzersizlerinin 4-18 Yaş, Arasındaki Çocuklarda, Psiko-Motor, Beceri, Gelişimi Üzerine Etkisi	Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	Hakemli	Deneyssel
2019	Gökhan Duman	Temel, Motor, Beceriler Kazandırma, Eğitim Programının, Analizi	Turkish Journal Of Primary Education	Hakemli	Deneyssel
2019	K. Merve Karatel Zeynep İrem Bulut Murat Ali Çınar Kezban Bayramlar Yavuz Yakut	Okul, Öncesi, Kız ve Erkek Çocukların, Ayak Basınç, Dağılımları, Ayakkabı Uygunluğu ve Kaba, Motor Gelişimleri Açısından, İncelenmesi: Pilot Çalışma	Zeugma Sağlık Araştırma Dergisi	Hakemli	Tarama
2019	Taşkın Taştepe Aysel Köksal Akyol	36-47 Aylık, Çocuklarda Peabody Motor, Gelişim Ölçeği-2'nin, Uyarlama, Çalışması ve Motor, Gelişimin İncelenmesi	Milli Eğitim	Hakemli	Tarama
2020	Serpil Akçınar Celal Taşkiran Faruk Akçınar	Farklı, Fiziki Özelliklere Sahip, Yerleşim Bölgelerinde, Yaşayan, Altı Yaş Grubu Çocukların, Psikomotor Gelişimlerinin, Karşılaştırılması	Tarih Okulu Dergisi	Hakemli	Tarama
2020	Osman Basit Ümit Deniz	Türkiye’de, Okul, Öncesi Dönem Çocuklarının Psikomotor, Gelişimlerini Destekleyen Eğitim Uygulamalarının, İncelenmesi: Bir Meta-Analiz, Çalışması	E-Kafkas Eğitim Araştırma Dergisi	Hakemli	Nitel

4.2.2. Makalelerin Yıllara Göre Dağılımı

Araştırmanın on birinci alt amacına bağlı olarak “Okul öncesi çocukların motor gelişimi ile ilgili makalelerin yıllara göre dağılımı nasıldır?” sorusu cevaplanmış, bu amaçla makaleler incelenerek yıllarına göre dağılımları şekil 12’de gösterilmiştir.

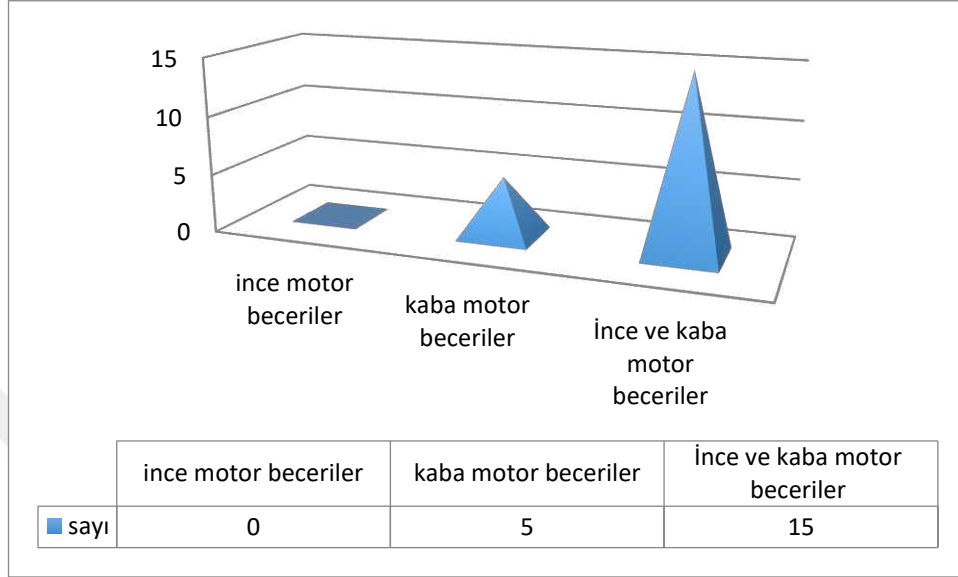
Şekil 4. 11. Makalelerin yıllara göre dağılımı

Grafikte görüldüğü üzere incelenen 20 çalışmadan 1’inin 2011 (Şirinkan ve Şirinkan, 2011), 2’sinin 2012 (Boz ve Aytar, 2012; Balı ve Gürsoy, 2012), 2’sinin 2013 (Kerkez, 2013; Altınkök vd. 2013), 1’inin 2015 (Şahin ve Şentürk, 2015), 3’ünün 2016 (Çoknaz, 2016; Durukan vd. 2016; Hafizoğlu vd. 2016), 2’sinin 2017 (Kılıç & vd, 2017; Ulutaş, Demir, & Yayan, 2017), 3’ünün 2018 (Çelebi vd. 2018; Durualp ve Aral, 2018; Yıldız ve Çetin, 2018), 4’ünün 2019 (Akyol ve Taştepe, 2019; Ataçoğlu ve Gülbeyaz, 2019; Duman, 2019; Karatel vd. 2019), 2’sinin 2020 (Akçınar vd. 2020; Basit ve Deniz, 2020) yıllarında yapıldığı gözlenmiştir (Şekil 13).

4.2.3. Makalelerin Konularına Göre Dağılımı

Araştırmanın on ikinci alt amacına bağlı olarak “Okul öncesi çocukların motor gelişimi ile ilgili makalelerin konularına (motor gelişim alanlarına) göre dağılımı

nasıldır?” sorusu yanıtlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda incelenen makaleler; ince ve kaba motor beceriler beraber araştırılan çalışmalar, ince motor beceriler ve kaba motor becerileri olarak ayrılmıştır. Araştırma konularına göre makalelerin dağılımları şekil 14’te verilmiştir.

Şekil 4. 12. Makalelerin konulara göre dağılımı

Makalelerin konularına (motor gelişim alanları) göre dağılımı incelendiğinde 20 adet makalenin 15’inin ince ve kaba motor becerilerin birlikte ele alındığı (örn: Şahin ve Şentürk, 2015; Hafızoğlu vd. 2016; Çelebi vd., 2018; Altınkök vd., 2013; Durualp ve Aral, 2018), 5’inin kaba motor beceriler (örn: Şirinkan ve Şirinkan, 2011; Boz ve Aytar, 2012; Kerkez, 2013) ile ilgili olduğu ve ince motor beceriler ile ilgili ayrı bir çalışma yapılmadığı tespit edilmiştir (Şekil 14).

4.2.4. Hakemli Dergilerde Yayınlanmış Makalelerin Önemli Sonuçları

Hakemli dergilerde yayınlanmış makalelerin önemli sonuçları Çizelge 8’de ayrıntılı olarak verilmiştir.

Çizelge 4. 7. Hakemli dergilerde yayınlanmış makalelerin önemli sonuçları

Konu	Önemli sonuçlar	Örnek makaleler
İnce ve kaba motor becerilerin birlikte ele alındığı	Okul öncesi 6 yaşındaki çocuklara oyun ve hareket eğitimi programı 8 hafta süresince uygulanmış ve motor gelişim üzerine etkisi incelenmiştir. Sonuçta, bu çocuklara düzenli olarak yaptırılan hareket ve oyun eğitimi programının motor gelişim üstünde etkili olduğu, motor performans düzeyi, denge, sürat ve yakalama becerilerini anlamlı olarak ilerlettiği saptanmıştır.	Şahin ve Şentürk, 2015
	Hareket eğitimi çalışmalarının, okul öncesinde motor gelişime etkisi araştırılmıştır. Oyunlarda denge bisikletinden yararlanılmış ve bunun daha fazla denge gelişimine etkili olduğu belirlenmiş, denge ve sekme parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır.	Çelebi vd. 2018
	Beş yaşındaki çocukların motor gelişimine, temel motor beceriler kazandırma eğitim programının etkisinin incelenmesi hedeflenen bu çalışma neticesinde; başlangıçta her iki grubun aynı motor gelişim özelliklerine sahip oldukları, son test aşamalarında ise deney grubunda gelişmenin, daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.	Duman, 2019

Çizelge 4. 8. Hakemli dergilerde yayınlanmış makalelerin önemli sonuçları
(devamı)

Konu	Önemli sonuçlar	Örnek makaleler
Kaba motor beceriler	Okul öncesi eğitim alan 5-6 yaşındaki çocuklara uygulanan eğitsel oyunların kaba, motor gelişimlerine etkisini araştırmak amacı ile yapılan bu çalışmada; alınan ölçümler neticesinde çocukların, 25m koşu, sıçrama, atlama, horizontal atlama, gallop, kayma ve nesne kontrol testlerinden, attığı topu yakalama, topa ayak ile vurma ve top fırlatma özelliklerinde olumlu olarak gelişme kaydettikleri belirlenmiştir.	Şirinkan ve Şirinkan, 2011
	Bu çalışmada, CHAMPS Motor, Beceri Protokolü'nün (CHAMPS Motor Skills Protocol) Türkçe'ye uyarlanması ve bu doğrultuda, güvenirlik ve geçerlik araştırmaları yapılmıştır. Protokol erken çocukluk döneminde, motor becerileri değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın sonuçları, protokolün Türk çocuklarının motor becerilerini değerlendirmek için güvenilir ve etkili bir ölçüm aracı olduğunu göstermiştir.	Kılıç vd., 2017
	Ana okula giden erkek ve kız çocukların ayak basınç dağılımını, ayakkabı uygunluğunu ve kaba motor gelişimi incelemek amacıyla yapılan pilot çalışmada; denge, zıplama, genel eş güdüm yeteneği ve sıçrama becerisi gibi lokomotor gruplarının katılımını içeren kaba motor gelişim değerlendirmesinde kullanılan Denver II Gelişimsel Tarama Testiyle beraber, dengeyi detaylı inceleyen bir değerlendirmenin kullanılmasının daha iyi olacağını savunmuşlardır. Ayak basınç dağılımlarının dinamik şekilde de ölçüldüğü ve çocukların dış ortamda giydikleri ayakkabıların uygunluğunun da değerlendirildiği diğer çalışmalara ihtiyaç olduğunu belirtmişlerdir.	Karatel vd. 2019

BÖLÜM 5

TARTIŞMA

Araştırmanın birinci alt amacı kapsamında yapılan incelemeye göre incelenen 24 adet tezin 6'sını doktora, 18'ini yüksek lisans tezleri oluşturmaktadır. Okul öncesinde çocukların motor gelişimi ile ilgili yapılan yüksek lisans tezlerinin, doktora tezlerinden sayı olarak daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmanın ikinci ve on ikinci alt amaçları kapsamında yapılan incelemede tez ve makalelerin yıllara göre yapılan çalışma sayılarında artış olmuş, makalelerde 2019 yılında, tezlerde ise 2020 yılında okul öncesinde çocukların motor gelişimi ile ilgili çalışmaların yoğunlaştığı görülmüştür. Türkiye'de okul öncesinin tarihçesine bakıldığında, 1908'de bazı illerde kurulan anaokullarının 1912-1913 yıllarında ilk resmi olarak kurulup yaygınlaşmaya başladığı gözlenmiştir. 1930 yılında en kötü dönemini yaşayan bu eğitim kademesi 1960'lardan sonra gelişmeye başlamıştır (Çelik ve Gündoğdu, 2007). Dünya çapında okul öncesi tarihçesine bakıldığında Suudi Arabistan'da ilk anaokulu 1966'da Riyad'da açılarak eğitime başlamıştır (Aljabreen ve Lash, 2016). Çin'deki ilk resmi kamu anaokulu 1903 yılında Hubei eyaletinde o zamanki vali Duan Fang tarafından inşa edilerek okul öncesi eğitimi başlamıştır (Qi ve Melhuish, 2017). Okul öncesi dönem çocuk gelişimi için kritik bir dönem olması sebebiyle yıllar geçtikçe araştırmalarda okul öncesi dönemde çocukların gelişim alanları ile ilgili yapılan çalışmaların artış gösterdiğini literatürler desteklemektedir.

Araştırmanın üçüncü alt amacı kapsamında yapılan incelemeye göre çocukların motor gelişimi ile ilgili yapılan çalışmaların yoğun olarak Konya ve Ankara illerinde yapılmıştır. Bu illerde okul öncesinde çocukların motor gelişimi ile ilgili yapılan

Çalışmaların fazla olması, bu illerin büyük şehir olmasının, köklü üniversitelerin bulunmasının ve akademisyen sayısının fazla olmasının da etkili olduğu söylenebilir.

Araştırmanın dördüncü alt amacı kapsamında yapılan incelemeye göre okul öncesinde çocukların motor gelişimi konusundaki tezlerin Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı'nda, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, Antrenörlük Eğitimi ve Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dallarında yapılan çalışmalara göre sayıca daha fazla olduğu gözlenmiştir. Tezlerin Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı'nda daha fazla olmasının nedeni de, bu anabilim dalındaki araştırmacıların çocukların motor gelişimleri ve harekete yönelik aktivitelerde diğer anabilim dallarına göre daha fazla imkâna sahip olmalarından kaynaklanabilir.

Araştırmanın beşinci ve on üçüncü alt amaçları kapsamında yapılan incelemeye göre, yapılan tezlerin ve makalelerin araştırma konularını motor gelişim alanlarına göre incelediğimizde, büyük çoğunluğunda motor beceriler adı altında ince ve kaba motor becerilerinin bir arada çalışıldığı belirlenmiştir. Motor beceriler tipik olarak kaba ve ince motor becerilere ayrılır. (Matheis ve Estabillo, 2018). Yurt dışında da ince ve kaba motor becerilerin birlikte çalışıldığı araştırmada fiziksel aktivitenin kaba ve ince motor beceriler üzerinde etkisi araştırılmış ve sonucunda etkili olduğu saptanmıştır (Dapp vd., 2021). Valadi ve Gabbard (2020)'nın çalışmasında ise ev ortamındaki imkânların çocukların ince ve kaba motor becerilerine etkisi çalışılmış ve sonuç olarak evin ve çeşitli boyutlarının, ince ve kaba motor beceri davranışı durumu ile anlamlı bir ilişkisi olduğu gösterilmiştir. Spesifik olarak, iç mekân boyutu kaba motor beceri gelişiminin en önemli yordayıcısıyken, ince motorlu oyuncakların mevcudiyeti ince motor becerinin önemli bir yordayıcısıdır. Ayrıca gelir, ebeveyn eğitimi evdeki maddi imkânların düzeyi ile ilişkilendirilmiştir (Valadi ve Gabbard, 2020). Yapılan incelemelere göre motor beceriler kendi arasında kaba ve ince motor olarak ikiye ayrılrsa da genel olarak motor beceriler adı altında birleştirilerek çalışmalar yapılmıştır.

Araştırmanın altıncı alt amacı kapsamında yapılan incelemeye göre, tezlerdeki motor gelişime etkisi araştırılan hipotezler (motor gelişimi etkileyen ve destekleyen) arasında daha çok hareket eğitimi programının motor gelişime olan etkisini

araştırdığı saptanmıştır. Araştırmaların belirlenen hedefler doğrultusunda hazırlanan ve uygulanan eğitim programları ile hedefe ulaşma noktalarının belirlenmesi için kullanılmıştır. Uluslararası araştırmalarda da hareket eğitimi ve fiziksel aktivitenin çocukların motor gelişimine etkisi araştırılmış ve sonuç olarak hareket eğitim programının çocukların motor gelişim özelliklerini olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir (Donnelly vd., 2016; Zeng vd., 2017). Yine, Türkiye’de yapılan çalışmalarda da hareket eğitiminin motor gelişimini olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır (Ozbar vd., 2016). Motor gelişim insanın tüm hayatını etkilediği için, okul öncesi dönemindeki çocukların motor gelişimini destekleyen programlar hipotez olarak daha çok çalışılmaktadır.

Araştırmanın yedinci alt amacı kapsamında yapılan incelemeye göre, okul öncesi dönemdeki çocukların motor gelişimi ile ilgili lisansüstü tezlerde yoğun olarak TGMD-II ve araştırmacılar tarafından geliştirilen diğer ölçme araçlarının kullanılarak yapıldığı saptanmıştır. TGMD-II okul öncesi çocuklarda önemli olan 12 motor yetisini ölçer. Test, kendi içinde lokomotor ve nesne kontrol şeklinde ikiye ayrılmaktadır (Çalışkan ve Süel, 2020). 3-10 yaş arası çocukların kaba motor gelişimini değerlendirmek için tasarlanmıştır (Lopes vd., 2016). Uluslararası çalışmalar, TGMD-II'nin Brezilya, Kore, Şili ve Portekiz gibi dünya çapında çocukları değerlendirmek için geçerli ve güvenilir bir araç olduğunu göstermiştir (Valentini, 2012; Kim vd., 2014; Cano-Cappellacci vd., 2015; Lopes vd., 2016). TGMD-II Türk çocuklar için geçerli ve güvenilirliği kabul edilmiş, diğer testlere göre daha az zaman ve malzeme gerektirmesi nedeniyle kullanışlı bir test olarak kabul edilmiştir (Kerkez, 2013). TGMD-II ölçeği dünya çapında çocukların motor gelişimini değerlendirmek için güvenilir değerlendirme ölçeği olması motor gelişimi ile ilgili çalışmalarda çok kullanılma sebebi olabilir.

Araştırmanın sekizinci alt amacı kapsamında yapılan incelemeye göre, çalışmalarda en çok çalışma grubu olarak 3-4-5-6 yaş gurubu çocukların tercih edildiği görülmektedir. Çocuk, yüzyıllar boyunca bütün bilim dallarının en önemli objelerinden biri olmuştur (Erdiller-Yatmaz vd., 2018). Okul öncesi dönem insan hayatının tüm dönemlerinin temel basamağını oluşturan, fiziksel, sosyal, dil, bilişsel ve duygusal gelişim alanları bakımından ilerlemenin en hızlı olduğu kritik dönem

olarak belirtilmiştir (Canbeldek ve Erdoğan, 2016). Uluslararası yayınlarda motor gelişimi ile ilgili yapılan çalışmaların örneklem gurubunda da çoğunlukla çocuklar yer aldığı gözlenmiştir (Sheikh vd., 2011; Hayati vd., 2017; Hazhari vd., 2019; Dapp vd., 2021). Çalışma grubu olarak çoğunlukla çocukların seçilmesinde, motor gelişim çalışmaların çoğunlukla çocukların motor gelişim performanslarının desteklenmesi ve etkilenmesi konularında çalışılması çocukların birincil tanımlayıcı örneklem olmalarının etkili olduğu söylenebilir.

Araştırmanın dokuzuncu alt amacı kapsamında yapılan incelemeye göre, tez çalışmalarında ön- son test deneysel desenlerinin en çok tercih edildiği görülmüştür. Deneysel desen, değişkenler arasındaki neden-sonuç ilişkisini test etmeye yönelik araştırmalardır. Deneysel çalışmalarda araştırmacılar en az bir bağımsız değişkenin bir ya da daha fazla bağımlı değişken üzerindeki etkilerini gözlemlerler (Yamak vd., 2014). Ön test-son test kontrol gruplu modelde, yansız atama ile oluşturulmuş iki grup bulunur ve bunlardan biri deney diğeri kontrol grubu olarak kullanılır. Her iki grupta da deney öncesi ve deney sonrası ölçümler yapılır (Küçükoğlu vd., 2012). Yurt dışında motor gelişimi ile yapılan araştırmalara bakıldığında sistematik derleme (Donnelly vd., 2016; Zeng vd.,2017) ve deneysel desende(Williams vd., 2008; Sheikh vd., 2011; Hayati vd., 2017; Hazhari vd., 2019) yapılan örnek araştırmalara rastlanmıştır. Yurt dışında da deneysel desen daha sık kullanılmaktadır. Araştırmalarda daha çok ön test- son test deneysel desen kullanılması sebebi ise deneysel desenin grupların karşılaştırılması, kontrol ya da karşılaştırma grubu bağımsız değişkenin manipüle edilmesi, seçkisizlik özelliklerini kullanarak net bir araştırma sonucu çıkarmak olabilir.

Araştırmanın onuncu ve on dördüncü alt amaçları kapsamında yapılan incelemeye göre, tez ve makale çalışmaların sonuçları bulgular kısmında ayrıntılı bir şekilde sunulmuştur. Buna göre, sonuçların büyük çoğunluğunda hareket eğitimi ve oyun programlarının çocukların motor gelişimlerini olumlu yönde etkiledikleri sonucuna varılmıştır (Koçyiğit vd., 2007; Bekmezci ve Özkan, 2015; Altınkök, 2016; Kayapınar, 2011). Uluslararası çalışmalarda ise geleneksel oyunların motor gelişimi desteklemesi ve etkisi ile ilgili çalışmalar yapılmış, geleneksel oyunun motor becerileri olumlu yönde desteklediği sonucuna ulaşılmıştır (Hayati vd., 2017; Hazhari vd., 2019). Bu bulgular, geçmişten günümüze oyunun çocukların gelişimini destekleyen özelliklere sahip olduğu kanısını kuvvetlendirir niteliktedir.

Araştırmanın on birinci alt amacı kapsamında yapılan incelemeye göre, tezlerin sonuçlarından çıkan önerilerde, daha çok okul öncesinde çocukların motor gelişimi ile ilgili farklı konu ve farklı çalışma gurupları ile çalışılması yönündedir. Bununla birlikte, 5-6 yaş grubundaki okul öncesi eğitimdeki çocuklara Beden Eğitimi dersinin zorunlu olarak verilmesi gerektiği gibi çocukların eğitimi ve müfredatın geliştirilmesi, öğretmen ve okul öncesinde çalışanlar için hizmet içi eğitim, aile katılımı, aile, okul ve çevre işbirliği konusunda çocukların psikomotor özellikleri ölçüldüğünden, bu özelliği en iyi seviyeye getirebilmek adına; öğretmenler, aileler ve araştırmacılar işbirliği yapabilir gibi öneriler ve bunlardan başka oyunun çocuk gelişimine katkısı göz önüne alınarak, kurumların yapımı aşamasında oyun alanlarına daha fazla özen göstermeleri, hareket eğitim programları için ortam ve araç-gereç hazırlanması gibi ortam ve materyal düzenleme önerileri, okul öncesi çocukların motor gelişimi değerlendirmesinde ya da geliştirmesinde uzman yardımı ile ilgili öneriler sunulmuştur. Okul öncesi dönemdeki çocukların motor gelişimi ile ilgili yurt dışında yapılan araştırmalarda ise anaokulu öğretmenlerinin, çocukların kaba motor ve ince motor becerilerinin yanı sıra parmak boyama becerilerinin gelişimi hakkında bilgilerini artırmaları gerektiği (Basa vd., 2020); öğretmenlerin, çocukların kaba motor becerilerini geliştirmenin bir yolu olarak geleneksel oyunları anaokullarındaki çocuklara aktif olarak uygulamaya teşvik edilmesi gerektiği (Hayati vd., 2017) gibi eğitimcilere yönelik öneriler, okul öncesi çocukların kaba motor becerilerine katkı sağlayacak zenginleştirilmiş ve geliştirilmiş daha fazla çalışma ve araştırma yapılması şiddetle tavsiye edilmiştir (Shala, 2009). Literatürde mevcut olan az sayıda

Çalışma göz önüne alındığında, diğer bilişsel alanları (rneğin, yürütücü işlev ve zeka) keşfetmek ve doz-yanıt kanıtlarını güçlendirmek ve doğrulamak için büyük temsili örneklemlerle gelecekte yapılacak olan araştırmalara ihtiyaç vardır (Zeng vd.,2017) gibi farklı çalışmalara yönlendirme konularında öneriler sunulmuştur.

BÖLÜM 6

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. SONUÇLAR

Bu araştırmanın amacı, okul öncesi dönemdeki çocuklarda motor gelişimi ile ilgili Türkiye’de yapılan çalışmaları inceleyerek, hangi konular üzerinde yoğun çalışmalar yapıldığını belirlemek ve daha sonra bu konuda yapılacak olan çalışmalara bir kaynak oluşturmaktır.

Araştırma sonucunda; okul öncesi dönemdeki çocuklarda motor gelişimi ile ilgili Türkiye’de yapılan tezlerin büyük çoğunluğunun yüksek lisans tezi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tez çalışmalarının 2020 yılında yoğunluk kazandığı ve en fazla çalışmanın 2020 yılında yapıldığı görülmüştür. İncelenen çalışmaların büyük çoğunluğunun Konya ve Ankara illerinde olduğu tespit edilmiştir.

İncelenen tezlerin en çok Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, ikinci sırada Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı, üçüncü sırada Antrenörlük Eğitimi Anabilim Dalı, dördüncü sırada ise Okul Öncesi Eğitim Anabilim Dalı tarafından yapıldığı tespit edilmiştir.

Değerlendirilen tezlerin sıklıkla okul öncesinde ince ve kaba motor becerilerin aynı çalışmada beraber çalışıldığı, sonrasında sırayla ince motor beceriler, kaba motor beceriler ve denge ile ilgili konuların ayrı ayrı ele alındığı saptanmıştır. Araştırmacıların ağırlıklı olarak deneysel desen kullandığı, sonrasında sırayla tarama ve karma desenlerini tercih ettikleri belirlenmiştir.

Değerlendirilen tezlerin hipotezlerine (motor gelişimi etkileyen ve destekleyen) göre incelendiğinde tezlerde oyun programı, hareket eğitim programı, çocuk ve çocuğun çevresi (yaş, cinsiyet, BKİ, sınıf kriterleri, okul türü), aile (anne-baba tutumları, anne baba yaşı, eğitim düzeni, medeni durumu, mesleği), eğitimci (cinsiyet, hizmet süresi, eğitim düzeni, mezun olunan okul, çalıştığı okul türü, çalıştığı yaş grubu) olarak çeşitli değişkenler ortaya çıkmıştır ve bunun içinde oyun ve hareket eğitim programlarının motor gelişimine etkisi hipotezinin en çok araştırılmış hipotez olduğu saptanmıştır.

İncelenen tezlerde kullanılan ölçeklere bakıldığında araştırmalarda okul öncesi çocukların motor gelişimini değerlendirmek için en çok TGMD-II Testi ve çalışmalar için araştırmacılar tarafından geliştirilen testler kullanıldığı sonra sırayla Motris, (Atwater, Williams ve Wilmore'un 1980 yılında geliştirdikleri) Motor Performans Testi, Bruininks-Oseretsky Motor Yeterlilik Testi, N.I. Oseretsky tarafından geliştirilen Lincoln Oseretsky Motor Gelişim Testi (LOS KF 18), Peabody Motor Gelişim Ölçeği-2, Kaba Motor Testi; Gazi Erken Çocukluk Değerlendirme Aracı (GEÇDA) araçları kullandığı sonucu saptanmıştır.

Araştırma sonucunda incelenen çalışmaların büyük çoğunluğunun çocuklarla, kalanının ise sırasıyla anne-baba ve eğitimcilerle yapıldığı görülmüştür. Araştırmaların yoğunlukla oyun ve hareket eğitim programlarının çocuğun motor gelişime etkisine yönelik sonuçlar olduğu görülmüştür. Araştırmalarda en fazla farklı çalışmalara yönlendirme olmak üzere gözlem, uzman, ortam ve materyal, müfredat ve eğitim, değerlendirme, aile katılımı ve okul, aile ve çevre işbirliği, rehberlik ve yönlendirme konusunda öneriler sunulduğu tespit edilmiştir.

İncelenen okul öncesi dönemdeki çocuklarda motor gelişimi ile ilgili Türkiye'de yapılan makalelerin yıl dağılımına bakıldığında 2019 yılında yoğunluk kazandığı saptanmıştır. İncelenen makalelerin konuların en çok okul öncesi çocukların ince ve kaba motor beceriler konusu ele alındığı gözlemlenmiştir. Makalelerde en sık deneysel desenin tercih edildiği tespit edilmiştir.

6.2. ÖNERİLER

Okul öncesi çocukların motor gelişimi ile ilgili araştırmalar genişletilebilir. Bu konuda yapılan çalışmalar incelenerek, araştırılmayan kısımlara yönelmek eksik yönlerin giderilmesini sağlayabilir.

Çalışmalarda çoğunlukla çocukların motor gelişim performansı üzerinde ve oyun, eğitim programlarının motor gelişime etkisi çalışılmış, bundan sonraki çalışmalarda farklı değişkenlerin motor gelişime etkisi çalışılabilir (uyku, beslenme, mizaç, ebeveyn tutumları, teknoloji gibi).

Çocukların motor gelişimi aile, çevre ve çocuğun çevresinden de etkilenmektedir. Bu nedenle çalışmalara aile katılımı sağlayarak, aile, okul ve çevre işbirliği oluşturarak çalışmalar yapılabilir. Yapılan tez ve makalelerin önerileri dikkate alınarak bu konularda çalışmalar yürütülebilir.

Okul öncesi çocukların motor gelişimi ile ilgili çalışmaların artırılabilmesi için Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı ve Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı'ndaki araştırmacıların üniversite ve danışmanları tarafından yönlendirilmesi sağlanabilir.

Araştırmalarda oldukça az kullanılan karma desen araştırmacılar tarafından daha çok tercih edilebilir. Yapılacak olan çalışmada hem çocukların motor performansı ile ilgili hem de aile, öğretmen, okul ve çevrenin, çocukların motor gelişimi ile ilgili bilgileri ve görüşlerini değerlendirip bir sonuç elde edilebilir. Böylece iki ayrı çalışma yürütmek yerine, tek bir araştırma da nicel ve nitel yöntemleri birlikte kullanmak daha pratik olabilir.

Bunlardan başka taranmış yabancı kaynaklara bakıldığında annenin eğitim durumu, okul öncesi sınıf büyüklüğü/çocuk oranı, öğretmen eğitimi, oyun alanı büyüklüğü, elektronik medya kullanımı ve dış organizasyonlara yapılan geziler, çocuğun motor gelişimini olumlu yönde etkilediği araştırmalarda saptanmıştır. Bu konular Türkiye'de de genişleterek araştırılabilir.

Türkiye ile uluslararası okul öncesi dönem çocuklarının eğitim müfredatı karşılaştırılarak araştırmalar yapılabilir.

Çalışmalarda motor gelişimini destekleyen hareket eğitim programların uygulama süreci olarak kısa olduğu dikkat çekmektedir. Bundan sonraki çalışmalarda motor gelişimini destekleyen hareket eğitimi uzun vadeli çalışarak okul öncesi müfredatına faydalı bir hareket eğitim programı düzenlenebilir ve okullarda zorunlu hale getirilebilir.

Açık havada yapılacak olan aktiviteler için ayrılan süre artırılabilir. Spor ve hareket okul öncesi kurumlarında ayrı etkinlikler olarak planlanabilir ve bunun için uygun alanlar düzenlenebilir.

Geleneksel oyunların motor gelişime etkisi anne-babaların katılımıyla beraber çalışılabilir.

Yapılan incelemelere göre motor beceriler kendi arasında kaba ve ince motor olarak ikiye ayrılrsa da genel olarak motor beceriler adı altında birleştirilerek çalışmalar yapılmıştır. İnce ve kaba motor beceri çalışmaları ayrı ayrı yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Adıbatmaz FB, Özyürek A. (2019). Erken çocukluk döneminde gelişimsel değerlendirmenin önemi: GEÇDA sonuçları örneği. **Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 1321-1343.
- Akçınar S, Taşkiran C, Akçınar F. (2020). Farklı fiziki özelliklere sahip yerleşim bölgelerinde yaşayan altı yaş grubu çocukların psiko-motor gelişimlerinin karşılaştırılması. **Tarih Okulu Dergisi (TOD)**, 1132-1146.
- Akgün, S. (2019). Hareket Eğitimi Ve İmgelemenin Okul öncesi Eğitim Kurumlarındaki 4-6 Yaş Grubu Çocuklarda Motor Gelişime Etkisi. **Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü**, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon, (Danışman: Doç. Dr. Hamit Cihan).
- Akın, S. (2015). Okul Öncesi 60-72 Aylık Çocukların Temel Motor Beceri Gelişiminde Eğitsel Oyunların Etkisi. **Dumlupınar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi**, Kütahya, (Danışman: Doç. Dr. Mehmet Acet).
- Akınbay, H. (2014). Okul Öncesi Dönemde Oyunun Önemi Ve Çocukların Motor Gelişimi Üzerine Etkileri. **Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü**, Yüksek Lisans Tezi, Konya, (Danışman: Doç. Dr. İbrahim Bozkurt).
- Akobeng A. K. (2005). Understanding systematic reviews and meta-analysis. **Archives of disease in childhood**, 90(8), 845-848.
- Akyol AK, Taştepe T. (2019). 36-47 Aylık çocuklarda peabody motor gelişim ölçeği-2'nin uyarlama çalışması ve motor gelişimin incelenmesi. **Millî Eğitim**, 61-82.
- Aljabreen HH, Lash M. (2016). Preschool education in saudi arabia: Past, present, and future. **Childhood Education**, 311-319.

- Altinkök M, Vazgeçer E, Ölçücü B. (2013). Temel motor hareketlerin geliştirilmesini içeren beden eğitimi program tasarısının 5–6 yaş çocukların temel motor hareketlerinin gelişimine etkisinin araştırılması. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 74-87.
- Altinkök M. (2016). The effects of coordination and movement education on pre school children's basic motor skills improvement. *Universal Journal of Educational Research*, 1050-1058.
- Anamurluoğlu, İ. (2020). 3-5 Yaş Grubu Çocuklarda Eğitsel Oyunlarla Desteklenmiş Temel Klasik Bale Eğitiminin Kaba Motor Becerilere Etkisi. *İstanbul Gelişim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Soyal).
- Argon T, Akkaya M. (2008). Ebeveynlerin okul öncesi eğitime ve okul öncesi eğitim kurumlarına yönelik görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 413-430.
- Arıkan Z, Şahan AK, Mutlu A. (2020). Bebeklik döneminde gelişim parametreleri ve oral motor gelişimin incelenmesi. *Türkiye Klinikleri Pediatri Dergisi*, 27-38.
- Aslan T. (2020). Okul Öncesi Dönemdeki Çocuklarda Hareket Eğitiminin, Motor Beceri Gelişimine Etkisinin İncelenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü*, Yüksek Lisans Tezi, Samsun, (Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Bade Yamak).
- Ataçocuğu M, Gülbeyaz K. (2019). Brain Fit® Egzersizlerinin 4-18 yaş arasındaki çocuklarda psiko – motor beceri gelişimi üzerine etkisi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 55-68.
- Ay G. (2019). Okul Öncesi Dönemde Geleneksel Eğitim Ve Montessori Eğitimi Alan Çocuklarda Hareket Eğitimi Ve Oyunun Kaba Motor Beceriler Üzerine Etkisi. *Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, Yüksek Lisans Tezi, Konya, (Danışman: Doç. Dr. Evrim Çakmakçı).

- Aydoğan Y. (2015). Gelişim. İçinde: **Erken Çocukluk Döneminde Gelişim**. Aydoğan Y, Özyürek A, Akduman GG, 1.baskı, Vize Basın Yayın, Ankara, s. 9-13.
- Ballı ÖM, Gürsoy F. (2012). Bruininks-Oseretsky Motor yeterlik testinin beş-altı yaş grubu Türk çocuklar için geçerlik ve güvenirlik çalışması. **Hacettepe J. of Sport Sciences**, 104–118.
- Baran M, Yılmaz A, Yıldırım M. (2007). Okul öncesi eğitimin önemi ve okul öncesi eğitim yapılarındaki kullanıcı gereksinimleri. **D.Ü.Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi**, 27-44.
- Basa FL., Sutarto J, Setiawan D. (2020). Finger painting learning to stimulate motor development in early childhood. **Journal of Primary Education** , 193–200.
- Basit O, Deniz Ü. (2020). Türkiye’de okul öncesi dönem çocuklarının psiko-motor gelişimlerini destekleyen eğitim uygulamalarının incelenmesi: Bir meta-analiz çalışması. **e- Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi**, 100-118.
- Bedel EF. (2013). Doğum ve Yeni Doğmuş Bebek. İçinde: **Bebekler ve Çocuklar**. 7.baskı, Berk LE, Nobel, Ankara, s. 124-159.
- Bekmezci H, Özkan H. (2015). Oyun ve oyuncuğun çocuk sağlığına etkisi. **İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hast. Dergisi**, 81-87.
- Bıçakçı MY. Er S, Aral N. (2018). Etkileşimli Öykü Kitabı Okuma Sürecinin Çocukların Dil Gelişimi Üzerine Etkisi. **Kastamonu Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi**, 1-8.
- Boz M, Aytar AG. (2012). Büyük Kas Motor Gelişim-2 (TGMD-2) Testinin Türk çocuklarına uyarlama çalışması. **Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi**, 17-24.
- Büyüktaşkapu S. (2012). Annelerin özyeterlik algıları ile 1-3 yaş arasındaki çocuklarının gelişimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. **Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 18-30.

- Canbeldek M, Erdoğan NI. (2016). Okul öncesi eğitim kurumlarında kalite ile çocukların gelişim düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. **Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 792-809.
- Canlı U, Taşkın C, Kurt C. (2021). Çoklu beceri hareket eğitimi programı: Okul öncesi çocuklarda vücut kompozisyonu ve motor performans değişimleri. **Uluslararası Bozok Spor Bilimleri Dergisi**, 156-167.
- Cano-Cappellacci M, Leyton FA, Carreño JD. (2015). Content validity and reliability of test of gross motor development in Chilean children. **Rev Saúde Pública**, 1-7.
- Cansoy R, Polatcan M. (2018). Türkiye’de okullarda örgütsel adalet araştırmaları: Ampirik araştırmalara bir bakış. **Turkish Studies**, 163-184.
- Cech DJ, Martin S. (2012). Functional movement development across the life span. St. Louis, **Missouri: Elsevier** (USA).
- Çalışkan O, Süel E. (2020). 8- 9 yaş grubu kız ve erkek çocukların psikomotor gelişim düzeylerinin TGMD-II Testine göre araştırılması. **International Journal of Human Sciences**, 2458-9489.
- Çelebi B. (2010). Hareket Eğitiminin Okul Öncesi Eğitim Kurumlarındaki 5 – 6 Yaş Grubu Çocuklarda Fiziksel Ve Motor Gelişime Etkisi. **Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Yük Sek Lisans Tezi, Muğla, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Özkan).
- Çelebi C, Bayazıt B, Tuncil OS, Yılmaz O. (2018). Okul öncesi dönemde hareket eğitimi çalışmalarının motor gelişime etkisi. **Uluslararası Hakemli Akademik Spor Sağlık ve Tıp Bilimleri Dergisi**, 162-176.
- Çelik M, Gündoğdu K. (2007). Türkiye’de okul öncesi eğitimin tarihsel gelişimi. **Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi**, 173-190.
- Çoknaz H. (2016). Motor gelişim boyutuyla çocuk ve spor. **Marmara Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi**, 83-91.

- Dapp LC, Gashaj V, Roebbers CM. (2021). Physical activity and motor skills in children: A differentiated approach. *Psychology of Sport & Exercise*, 1-8.
- Demirler FÖ, Arı MM. (2018). Beery-Buktenika gelişimsel görsel motor koordinasyon testinin 36-79 aylık çocuklara uyarlanması. *Turkish Journal of Primary Education*, 01-18.
- Dimitrijevi L, Bjelakovi B. (2004). Development of cardinal motor skills in the first year of life. *Acta Fac. Med. Nauss*, 253-257.
- Donnelly JE, Hillman CH, Castelli D, L.Etnier J, Lee S., Tomporowski P, et al. (2016). Physical Activity, Fitness, Cognitive Function, and Academic Achievement in Children: A Systematic Review. *American College of Sports Medicine*, 1197-1222.
- Duman G. (2019). Temel motor beceriler kazandırma eğitim programının analizi. *Turkish Journal of Primary Education*, 112-120.
- Durualp E, Aral N. (2018). Çocukların ince ve kaba motor gelişimlerine oyun etkinliklerinin etkisinin incelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 243-258.
- Durukan H, Koyuncuoğlu K, Şentürk, U. (2016). Okul öncesi çocuklarda temel cimmastik programının motor gelişim açısından incelenmesi. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 131 - 140.
- Erdiller-Yatmaz ZB, Erdemir E, Erbil F. (2018). Çocuk ve çocukluk: Okulöncesi öğretmen adayları anlatıyor. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi - ENAD*, 284-312.
- Erdoğan C. S. (2014). Okul Öncesi Eğitim Alan Çocuklarda Denge ve Koordinasyon Çalışmalarının Bazı Motorik Özellikler Üzerine Etkisi. *Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, Doktora Tezi, Ankara, (Danışman: Prof. Dr. Erdal Zorba).

- Eynur A. (2013). Kütahya İli Merkez İlçesi Okul Öncesi Kurumlarında Okuyan Öğrencilerin Kaba Motor Beceri Gelişimlerinin İncelenmesi. **Dumlupınar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü**, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Baybars Recep Eynur).
- GardnerTaylor A, Moniz-Tadeo BJ. (2012). The Impact of an Invitational Environment on Preschoolers with Special Needs. **Journal of Invitational Theory and Practice**, 19-25.
- Genç K. (2019). Temel Hareket Becerilerinin 4 Yaş Grubu Çocukların Motor Gelişim Düzeylerine Olan Etkisinin İncelenmesi. **Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü**, Yüksek Lisans Tezi, Sivas, (Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Fatih Özgül).
- Giagazoglou P, Kyparos A, Fotiadou E, Angelopoulou N. (2007). The effect of residence area and mother's education on motor development of preschool-aged children in greece. **Early Child Development and Care**, 479–492.
- Gül Ö. (2012). Oyun Ve Hareket Temelli Büyük Kas Beceri Eğitim Programlarının 4-5 Yaş Çocukların Büyük Kas Becerilerine Etkisinin Karşılaştırılması. **Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Doktora Tezi, Konya, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Nurcan Koçak, Yrd. Doç. Dr. Kezban Tepeli).
- Gülaç M. (2014). Anaokuluna Giden 3-5 Yaş Grubu Çocukların Temel Motor Beceri Düzeylerinin Araştırılması. **Dumlupınar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü**, Doktora Tezi, Kütahya, (Danışman: Prof. Dr. Arslan Kalkavan).
- Gümüşdağ H, Yıldırım M. (2020). **Spor Bilimlerinde Çocuklarda Motor Gelişim**. 1.baskı, Nobel, Ankara.
- Hafizoğlu G, Bolatbaş DE, Bıçakçı MY. (2016). 12-24 Ay aralığında bebeğe sahip annelerin motor gelişim sürecine ilişkin görüşleri. **II. Ulusal Sağlık Bilimleri Kongresi**, 121-145.
- Hartingsveldt MJ, Cup EH, Oostendorp RA. (2005). Reliability and validity of the finemotor scale of the Peabody Developmental Motor Scales–2. **Occupational Therapy International**, 1-13.

- Hayati HS, CH M, Asmawi M. (2017). Effect of traditional games, learning motivation and learning style on childhoods gross motor skills. *International Journal of Education and Research*, 53-66.
- Hazhari A, Handayani SS, Sunarto. (2019). The effect of playing mpa'a tapa gala game toward gross motor development on early childhood. *Journal of Primary Education*, 117 – 126.
- Hsiao HS, Chen JC. (2016). Using a gesture interactive game-based learning approach to improve preschool children's learning performance and motor skills. *Computers & Education*, 151-162.
- Hu BY, Wu Z, Kong Z. (2021). Family physical activities choice, parental views of physical activities, and chinese preschool children's physical fitness and motor development. *Early Childhood Education Journal*.
- Iivonen S, Sääkslahti A, Nissinen K. (2011). The development of fundamental motor skills of four- to five-yearold preschool children and the effects of a preschool physical education curriculum. *Early Child Development And Care*, 335–343.
- İnternet: <http://www.cocukegitimi.gen.tr/cocuk-gelisimi/90-psiko-motor-gelisim-donemleri.html> (Erişim Tarihi: 20.06.2021).
- İnternet:https://cdnacikogretim.istanbul.edu.tr/auzefcontent/20_21_Guz/fiziksel_bu_yume_ve_motor_gelisim/6/index.html (Erişim Tarihi: 20.06.2021).
- Jeng SF, Yau KIT, Chen LC, Hsiao SF. (2000). Alberta Infant Motor Scale: Reliability and validity when used on preterm infants in taiwan. *Physical Therapy* , 168-178.
- Kahraman ÖG, Ceylan Ş, Korkmaz E. (2016). 0-3 yaş arası çocukların gelişimsel değerlendirmelerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Mersin Univ Sağlık Bilim Derg* , 60-69.

- Kahraman ÖG. (2021). Bebeklik Döneminde Hareket Becerileri ve Desteklenmesi: Refleksler ve İlk Hareketler Dönemi (0-2 Yaş). İçinde: **Çocuklarda Hareket Gelişimi ve Desteklenmesi**. Ed: Özmen T, Özyürek A, 1.baskı, Nobel, Ankara, s.147-191.
- Kambas FV. (2010). Environmental factors affecting preschoolers' motor development. **Early Childhood Educ J**, 37:319–327.
- Karaca M. (2020). Okul Öncesi Çocuklar İçin Geliştirilen Temel Hareket Eğitimi Çalışmalarının Motor Becerilere Etkisinin İncelenmesi. **Sinop Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Yüksek Lisans Tezi, Sinop, (Danışman: DOÇ. DR. Gökhan İpekoğlu).
- Karaçam Z. (2013). Sistemik derleme metodolojisi: Sistemik derleme hazırlamak için bir rehber. **Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi**, 26-33.
- Karaman B. (2019). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Oynatılan Fiziksel Etkinliğe Dayalı Oyunların Psikomotor Gelişimi Üzerine Etkisi. **Aksaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Yüksek Lisans Tezi, Aksaray, (Danışman: Doç. Dr. Emin Süel).
- Karatel KM, Bulut Z, Cinar MA, Bayramlar K. (2019). Okul öncesi kız ve erkek çocukların ayak basınç dağılımları, ayakkabı uygunluğu ve kaba motor gelişimleri açısından incelenmesi: Pilot çalışma. **Zeugma Sağlık Araştırmaları Dergisi**, 1-8.
- Kavalcı İ. (2020). 04-06 Yaş Grubu Kız ve Erkek Çocukların Bruininks-oseretsky Testine Göre Motor Gelişim Düzeylerinin Araştırılması. **Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü**, Yüksek Lisans Tezi, Rize, (Danışman: Prof. Dr. Arslan Kalkavan).
- Kayapınar FÇ. (2011). The effect of movement education program on static balance skills of pre-school children. **World Applied Sciences Journal**, 871-876.

- Kerkez Fİ. (2013). Türkiye’de çocuklarda motor gelişimin değerlendirilmesinde TGMD-2 uygulamalarına bir bakış. **Spor Bilimleri Dergisi**, 245–256.
- Kılıç Z, Balat GU, Sarı SÇ. (2017). CHAMPS Motor Beceriler Protokolü’nün (CMSP) 4 ve 5 yaş çocuklarına yönelik Türkçü’ye uyarlama çalışması. **Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi**, 129-142.
- Kılıçgün MY, Kılıçkaya A. (2018). 6 Yaş çocukların iki el kullanımı ve el-göz koordinasyonu becerilerine dokuma eğitiminin etkisi. **GEFAD / GUJGEF**, 449-467.
- Kıvanç R. (2020). 24-36 Aylık Çocuğu Olan Annelerin Öz yeterlik Algıları ve Çocuk Yetiştirme Tutumları İle Çocuğun Motor Gelişimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. **Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, (Danışman: Prof. Dr. E. Nilgün Metin).
- Kim S, Kim MJ, Valentini NC, Clark JE. (2014). Validity and reliability of the TGMD-2 for south korean children. **Journal of Motor Behavior**, 351-356.
- Koçyiğit S, NurTuğluk M, Kök M. (2007). Çocuğun Gelişim Sürecinde Eğitsel Bir Etkinlik Olarak Oyun. **KKEFDİ/JOKKEF**, 325-342.
- Kök M, Tuğluk MN, Bay E. (2005). Okul öncesi eğitimin öğrencilerin gelişim özellikleri üzerindeki etkisinin incelenmesi. **Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi**, 295-303.
- Kurt G. (2013). Gelişimin temelleri. İçinde: **Bebekler ve Çocuklar**.7.baskı, Berk LE, Nobel, Ankara, s. 143-145.
- Küçükoglu A, Köse E, Taşgın A, Yılmaz BY, Karademir Ş. (2012). Mikro öğretim uygulamasının öğretim becerilerine etkisine ilişkin öğretmen adayı görüşleri. **Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi**, 19-32.
- Libertus K, Violi DA. (2016). Sit to talk: Relation between motor skills and language development in infancy. **Frontiers In Psychology**, 01-08.

- Lopes VP, Saraiva L, Rodrigues LP. (2016). Reliability and construct validity of the test of gross motor development-2 in Portuguese children. **International Journal of Sport and Exercise Psychology**, 250-260.
- Madan R, Tekin D. (2015). 0-6 Yaş grubu çocukların gelişim takipleri” programı. **Hacettepe Üniversitesi Faculty Of Health Sciences Journal**, 641-650.
- Madaschi V, Mecca TP, Macedo EC, Paula CS. (2016). Bayley-III Scales of infant and toddler development: Transcultural adaptation and psychometric properties. **Paidéia (Ribeirão Preto)**, 189-197.
- Mars HV, Butterfield S. (2015). The effects of a performance base curriculum on the gross motor development of preschool children during teacher training: A pilot study. **International Journal of Physical Education** , 17-25.
- Matheis M, Estabillio, J. (2018). Assessment of fine and gross motor skills in children. **Springer International Publishing AG**, 467-484.
- Mete N. (2020). 03-06 Yaş Grubu Kız ve Erkek Çocukların TGMD-II Testine Göre Motor Gelişim Düzeylerinin Araştırılması. **Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü**, Yüksek Lisans Tezi, Rize, (Danışman: Prof. Dr. Arslan Kalkavan).
- Ozbar N, Mengutay S, Karacabey K, Sevindi aT. (2016). The effect of movement education program on motor skills of children. **Ethno Med**, 453-460.
- Özer DS, Özer MK. (2016). **Çocuklarda Motor Gelişimi**. 1.baskı, Nobel, Ankara.
- Özmen T. (2021). Çocuklarda Hareket Gelişimine Giriş. İçinde: **Çocuklarda Hareket Gelişimi ve Desteklenmesi**. Ed: Özmen T, Özyürek A, 1.baskı, Nobel, Ankara, s. 75-88.
- Özmen T. (2021). Hareket Gelişiminin Değerlendirilmesi. İçinde: **Çocuklarda Hareket Gelişimi ve Desteklenmesi**. Ed: Özmen T, Özyürek A, 1.baskı, Nobel, Ankara, s. 135-146.

- Öztürk E. (2017). Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 48-60 Aylık Çocuklarda Egzersiz Programının Vücut Kompozisyonu ve Esnekliğe Etkisi. **Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Yüksek Lisans Tezi, Niğde, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Cemal Berkan Alpay).
- Özyürek A. (2015). Motor Gelişim. İçinde: **Erken Çocukluk Döneminde Gelişim**. Aydoğan Y, Özyürek A, Akduman GG, 1.baskı, Vize Basın Yayın, Ankara, s. 51-86.
- Pekdoğan S. (2021). Okul Öncesi Dönemde Hareket Becerileri ve Desteklenmesi: Temel Hareketler Dönemi(2-7yaş). İçinde: **Çocuklarda Hareket Gelişimi ve Desteklenmesi**. Ed: Özmen T, Özyürek A, 1.baskı, Nobel, Ankara, s. 193-211.
- Qi X, Melhuish EC. (2017). Early childhood education and care in China: history, current trends and challenges. **Early Years** , 268–284.
- Sert S. (2016). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Motor Gelişim Alanına İlişkin Görüşlerinin ve Uygulamalarının İncelenmesi. **Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü**, Yüksek Lisans Tezi, Bolu, (Danışman: Doç. Dr. A. Dilşad Mirzeoglu).
- Sezici E, Akkaya DD. (2020). The effect of preschool children's motor skills on self-care skills. **Early Child Development And Care**, 963-970.
- Shala, M. (2009). Assessing gross motor skills of Kosovar preschool. **Early Child Development and Care**, 969–976.
- Sheikh M, Safania AM, Afshari J. (2011). Effect of selected motor skills on motor development of both genders aged 5 and 6 years old. **Procedia Social and Behavioral Sciences**, 1723–1725.
- Singh DKA, Rahman NNAAA, Rajikan R, Zainudin A, Nordin NAM, Karim ZA, Yee YH (2015). Balance and Motor skills among preschool children aged 3 to 4 years old. **Malaysian Journal of Medicine and Health Sciences**, 63-68.

- Söyler SK. (2019). İnce Motor Eğitim Programının Ana Sınıfına Devam Eden Çocukların İnce Motor Beceri Hazır Bulunuşluk Düzeyleri Ve Öz Düzenleme Becerilerine Etkisi. *Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Denizli, (Danışman: Prof. Dr. Asiye İvrendi)*.
- Suggate S, Stoeger H, Pufke E. (2017). Relations between playing activities and fine motor development. *Early Child Development and Care*, 1297-1310.
- Şahin T, Şentürk, U. (2015). Okul öncesi 6 yaş grubu çocuklarda 8 haftalık oyun ve hareket eğitimi programının motor gelişim üzerine etkisi. *Ulusal spor bilimleri öğrenci kongresi*, 349-350.
- Şeker KN. (2015). Kırsal Bölgede Okul Öncesi Eğitime Devam Eden 5 Yaş Çocukları İle Montessori Eğitimi Alan 5 Yaş Çocukların Motor Becerilerinin Karşılaştırılması. *Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi Konya, (Danışman: Prof. Dr. Ramazan Arı)*.
- Şirinkan A, Şirinkan, ŞÖ. (2011). Eğitsel oyunların 5-6 yaş grubu öğrencilerin kaba motor gelişimlerine etkisinin incelenmesi (Erzurum ili örneği). *e-Journal of New World Sciences Academy*, 760-764.
- Taştepe T, Akyol AK. (2019). 36-47 Aylık Çocuklarda Peabody Motor Gelişim Ölçeği-2'nin Uyarlama Çalışması Ve Motor Gelişimin İncelenmesi. *Millî Eğitim*, 61-82.
- Taştepe T. (2018). 36-47 Aylık Çocuklara ve Annelere Uygulanan Motor Gelişim Destek Programının Çocukların Motor Gelişimine Etkisinin İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, (Danışman: Prof. Dr. Aysel Köksal Akyol)*.
- Tunçeli Hİ, Zembat R. (2017). Erken çocukluk döneminde gelişimin değerlendirilmesi ve önemi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 01-12.

- Ulutaş A, Demir E, Yayan EH. (2017). Motor gelişim eğitim programının 5-6 yaş çocukların kaba ve ince motor becerilerine etkisinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1523-1538.
- Ulutaş A. (2011). Okul Öncesi Dönemde (6 Yaş) Belli Başlı Oyunların Çocukların Psiko-motor Gelişimine Etkisi. *İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Yüksek Lisans Tezi, Malatya, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Bahadır Köksalan).
- Valadi S, Gabbard C. (2020). The effect of affordances in the home environment on children's fine- and gross motor skills. *Early Child Development and Care*, 1225-1232.
- Valentini NC. (2012). Validity and reliability of the TGMD-2 for brazilian children. *Journal of Motor Behavior*, 275-280.
- Varol F. (2013). Erken Çocuklukta Fiziksel Gelişim. İçinde: *Bebekler ve Çocuklar*. 7.baskı, Berk LE, Nobel, Ankara, s. 308-313.
- Varol, F. (2013). Bebeklik ve Yürüme Çağında Fiziksel Gelişim. İçinde: *Bebekler ve Çocuklar*. 7.baskı, Berk LE, Nobel, Ankara, s. 174-186.
- Veldman SL, Santos R, Jones RA, Sousa-Sá, E, Okely AD. (2019). Associations between gross motor skills and cognitive development in toddlers. *Early Human Development*, 39-44.
- Vlachos F, Artemis P, Bonoti F. (2014). An investigation of age and gender differences in preschool children's specific motor skills. *European Psychomotricity Journal*, 12-21.
- Vural DE, Kocabas A. (2016). Okul öncesi eğitim ve aile katılımı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 1174-1185.
- Wang JHT. (2004). A study on gross motor skills of preschool children. *Journal of Research in Childhood Education*, 32-43.

- Williams HG, Pfeiffer KA, O'Neill JR, Dowda M, McIver KL., Brown WH, et al. (2008). Motor skill performance and physical activity in preschool children. *articles epidemiology*, 1421–1426.
- Yalçın H. (2020). Psiko-motor gelişimi. İçinde: **Çocuk gelişimi**. YALÇIN H, Öncü basım evi, Ankara, s. 77-107.
- Yamak H, Bulut N, Dünder S. (2014). 5. Sınıf öğrencilerinin bilimsel süreç becerileri ile fene karşı tutumlarına FETEMM etkinliklerinin etkisi. *GEFAD / GUJGEF*, 249-265.
- Yaman SO. (2021). Hareketle İlişkili Vücut Sistemleri. İçinde: **Çocuklarda Hareket Gelişimi ve Desteklenmesi**. Ed: Özmen T, Özyürek A, 1.baskı, Nobel, Ankara, s. 01-44.
- Yavuz NF. (2016). Okul Öncesi Dönemde Beden Eğitimi ve Spor Etkinliklerinin Çocukların Hareket Becerileri Üzerine Etkisinin İncelenmesi. **Karabük Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü**, Yüksek Lisans Tezi, Karabük, (Danışman: Doç. Dr. Arzu Özyürek).
- Yıldız E, Çetin Z. (2018). Sporun psiko-motor gelişim ve sosyal gelişime etkisi. **H.Ü. Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi**.
- Yue A, Jiang Q, Wang B, Abbey C, Medina A, Shi Y, Rozelle S. (2019). Concurrent validity of the ages and stages questionnaire and the bayley scales of infant development III in china. *PLOS ONE*, 1-20.
- Zeng N, Ayyub M, Sun H, Wen X, Xiang P, Gao Z. (2017). Effects of physical activity on motor skills and cognitive development in early childhood: A systematic review. *Biomed Research International*, 01-13.

ÖZGEÇMİŞ

Bıbınuer DİLİMULATI Gulca Şehirli ikinci Liseden mezun oldu. 2015 yılında Karabük Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü'nde öğrenime başlayıp 2019 yılında onur öğrencisi olarak mezun oldu. 2019 yılında Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı'nda öğrenime girdi.